

Dostoyevsky Fyodor

Sorrettuja ja solvaistuja

Федор Достоевский
Sorrettuja ja solvaistuja

«Public Domain»

Достоевский Ф. М.

Sorrettuja ja solvaistuja / Ф. М. Достоевский — «Public Domain»,

© Достоевский Ф. М.

© Public Domain

Содержание

ENSIMÄINEN OSA	5
I	5
II	11
III	13
IV	15
V	19
VI	21
VII	25
VIII	27
IX	32
X	37
XI	40
XII	43
XIII	48
XIV	52
XV	54
Конец ознакомительного фрагмента.	60

Dostoyevsky Fyodor

Sorrettuja ja solvaistuja / Romaani

ENSIMÄINEN OSA

I

Viime vuonna, kahdentenakolmatta päivänä maaliskuuta, sain ottaa osaa hyvin kummalliseen tapahtumaan. Olin aamusta saakka kävellytkaupungissa etsimässä itselleni asuntoa. Tähänastinen asuntoni olikovinkin kostea, ja paha ennustava yskäni alkoi siinä asuessani. Josyksyllä olin tehnyt päätöksen muuttaa pois tuosta terveydellenivaarallisesta asunnosta, mutta kevääseen se muuttaminen sittenkin jäi. En nytkään, päivän pituisesta hakemisestani huolimatta, sopivaaja kunnollista asuntoa löytänyt. Tahdoin, näes, saada ominaisenasunnon enkä yksityistä vuokrakamaria, sitä paitsi tuli asuntonivälittämättömästi olla jotenkin tilava, vaikkapa yksikamarisenkin, ja ennen kaikkea tuli sen olla mitä huokeimman. Entuudesta tiesin, ettäahtaassa huoneessa ajatuksetkin ahtaalla pysyvät. Uusia novelleitanisuunnitellessani oli tapanani astuskella edestakaisin lattialla. Ja minun tuleekin tunnustaa, että minä mieluummin mietiskelin jahaaveilin, kuin kirjoitin romaaneitani, ja siihen ei ollut laiskuussyynä. Miksikä sitten niin tein?..

Aamulla tunsin jo itseni pahoinvointiseksi ja auringon laskiessa olinaivan sairaana, jotain kuumetta tunsin ruumiissani. Ja olinhan sitäpaitsi kävellyt kaiken päivää, joten siis jo väsymyksen vaivasi. Iltahämärässä astuin Vosnesenskinkatua. Minä suurella nautinnollakatsin Pietarissa maaliskuun aurinkoa ja varsinkin sen laskeumistakirkkaana pakkas-iltana. Kirkkaan valon vallassa katu kauttaaltaan alkaa äkkiä loistaa. Rakennukset näyttävät säteileviltä. Niidenharmaa, keltanen ja likaisenviheriä väri hetkiseksi kadottaa kaikenkolkkoutensa; sydän rinnassa tuntee riemastusta, tunnet outojaväreitä ruumiissasi käyvän, juuri kuin armaan käden kosketuksensynnyttämä sähkövirta siinä vierisi. Mieli uudistuu, aatteet saavatuuden uran... Ihmeellistä! Mitä kaikkea yksi ainoa auringonsäde voivaikuttaa ihmissydämässä!

Jopa sammui viimeinenkin auringonsäde; pakkanen yltyi ja alkoi nenäänipistellä; hämärtää; myymälöissä kaasutulet sytytetään. Tultuani Müllerin ravintolan luo pysähdyin äkisti kuni kiinni naulattu jakatsoin kadun toiselle puolelle, ikäänkuin aavistaen jotain outoantyt heti tapahtuvan. Samassa huomasinkin toisella puolella katuavanhan ukon ja koiran hänen muassaan. Muistan vieläkin, että samassajokin outo, mitä vastenmielisin tunne kouristi sydäntäni, ja ettenmitenkään voinut tunteeni syitä selittää.

En ole mikään mystikko; aavistuksia ja enteitä tuskin nimeksikään uskon, ja kumminkin on elämän matkalla sattunut minulle, kuten ehkä monelle muullekin, seikkoja semmoisia, joille on jotenkin vaikeaselitystä löytää. Niinpä nytkin tuo ukko kadun toisella puolella, – miksikä nyt, hänet huomattuani, minut heti outo aavistus valtasi, aavistus siitä, että tänä iltana jotain erinäistä on tapahtuva? Olisikohan sentähden, kun en ollut terve, ja ovathan sairaan ihmisentunteet usein pettäviä.

Ukko, astuen kumarassa ja hiljaa kepillään käytävän kiviinkoskettaen, kulki hitaasti, muutteli jalkojansa niinkuin ne olisivat puupötkelöitä. En ollut vielä koskaan toista näin kummallista, noin outoa olentoa kohdannut. Jonkun kerran olin jo hänet Müllerinravintolassa nähnyt, ja silloinkin aina oli hän tehnyt minuunmitä kummallisimman vaikutuksen. Korkea vartalonsa, köyristynyt selkänsä, kalmanharmaat kahdeksankymmenenvuotiset kasvonsa, vanha, ompeleista ratkeillut nuttunsa, murjottu, kahdenkymmenenvuotinen huopahattunsa, joka peitti hänen miltei kokonaan paljastuneen päänsä, jonka niskapuolella oli vain ei enää harmaita, mutta jo vaaleankeltaisia haipenia, vaistomaiset, kuni viritetyt vieterin voimallatapahtuvat liikkeensä – tuo kaikki tahtomattakin kummastuttikaikkia,

ken hänet ensi kertaa kohtasi. Tuntui todellakin jotenkinoudolta nähdä tuo entisajan vanhus yksinään, hoidotta, vanhus, jokaoli kuin hoitajiltaan pakoon päässyt mielipuoli. Kaiken muun ohellakummastutti minua hänen tavaton laihuutensa – lihaa hänessä ei lieneenää ollut yhtään, tuntui, että vain nahka olisi luut verhonut. Suuret, himmeät, oudonlaisten sinirengasten ympäröimät silmänsätuijottivat aina suoraan eteen, ei koskaan muualle, ja olempa melkeinvarma, ettei hän silmillään nähnyt mitään. Jos hän sinuun katsoikin, tuli hän kuitenkin suoraan sinua kohti, aivan kuin edessään olisikinvain tyhjyyttä. Useasti tulin tuon huomanneeksi. Hän oli vasta jonkunkerran käynyt Müllerin ravintolassa, mutta aina koiransa seurassa. Kukaan ravintolan vieraista ei häntä puhutellut eikä hänkäänkellenkään ainoatakaan sanaa lausunut.

– Minkä vuoksi hän käy ravintolassa, mitä asiaa hänellä olisi? ajattelin seisoessani toisella puolella katua, tahtomattanikin sieltäukkoa tarkastellen. Sairauden ja väsymyksen lisäksi tunsin outoaharmia.

Mitäpä hän ajatelnee, mikä hänen mielensä täyttänee? jatkoimietiskelyäni.

Ajatelneeko hän ollenkaan? Onkohan kasvoiltaan eloisuus jo kokonaanpoistunut. Mitäpä lie tuon koiraluuskan löytänyt, senkun lakkaamattaseuraa häntä, on kuin osa hänestä ja, katsos kummaa, sehän onkin niinpaljon ukon kaltainen!

Koirapaha lienee niinikään ollut kahdeksankymmenenvuotias; niin, kyllä se oli niin vanha. Sehän näytti kaikkia muita koiriavanhemmalta ja jostain syystä samassa, kun ensi kerran tuonnäin, tuli mieleeni ajatus, ettei se voi olla toisten koirainkaltainen, vaan että se on kummallinen koira; siinä varmaan onjotain luonnotonta, loihdittua; ehkäpä siinä koiran muodossa onkinMefistofel, joillakin salaperäisillä, yliaistillisilla siteillä onsen kohtalo kiinnitetty isännän kohtaloon. Koiran nähtyänne olisittehetei sanoneet, että aivan varmaan ei se kahteenkymmeneen vuoteen oleruokaa saanut. Se olikin laiha kuin luuranko, tai paremmin sanoen – yhtä laiha kuin omistajansakin. Karva oli miltei kokonaan poiskulunut, vieläpä sen hännästäkin, joka lakkaamatta koipiien välissäjäykkänä riippui. Pää pitkine korvineen oli niinikään riipuksissa. En ollut koskaan ennen noin rumaa koiraa nähnyt. Kun nuo kumpikinkadulla kulkivat, oli isäntä aina edellä, koira takana, kuono isännännutun helmassa kiinni. Tuntui kuin niiden kummankin sekä ulkomuotoetta astunta olisi joka askeleella ääneen lausunut:

"Olemmehan vanhoja, voi Herra, niin ylen vanhoja!"

Muistelen, että kerran tuli mieleeni ajatus, että ehkä tuo ukko jakoira ovatkin jotenkin päässeet lähtemään irti Gavornin kuvittamastaHoffmanin satukirjasta ja nyt tuon kirjan kuljeksivana ilmoituksenamaailmata maleksivat.

Ukon mentyä ravintolaan seurasin häntä sinne.

Ukko herätti ravintolassa yleistä kummastusta; isäntäkin näyttiyytymättömältä kun tuo outo vieras sisään astui. Ukko ei koskaanmitään tilannut; aina hän astui uunin luo nurkkaan ja istuutuisinne. Jos joskus oli joku hänen paikkansa ehtinyt ottaa, seiso i häntäkövan aikaa ymmällä, epäröivänä, tuli hämilleen ja meni ikkunanviereiseen nurkkaan. Siellä otti hän tuolin, verkalleen laskeutuiistumaan, otti hatun päästään, laski sen lähellensä lattialle, hatunviereen laski keppinsä, nojautui tuolin selkämään ja jäi siihen aivanliikkumattomaksi kolmeksi tai neljäksi tunniksi. Ei hän koskaanottanut mitään sanomalehteä, ei lausunut ainoatakaan sanaa, ei edesäännähtänytään; hän istui vain ja katsoa tuijotti eteensä, vaikkakatseensakin oli niin tylsä ja eloton, että huoletti saattoi sanoa, ettei hän nähnyt tai kuullut mitään siitä, mitä lähellensä tapahtui.

Koira, pari kolme kertaa yhdessä kohdin pyörähdettyään, asettuiisäntänsä jalkoihin, asetti turpansa hänen kenkiensä väliin, huohti syvään, oikaisihe itsensä ja niinikään jäi kaikeksi iltaaliikkumattomaksi, ikäänkuin olisi siksi ajaksi kuollut. Voi luullaettä nuo kaksi olentoa olisivat jossain kaiken päivää kuolleinamaanneet, mutta sitten auringon laskettua äkkiä eloon elpyivät vainsen tähden, että saattaisivat mennä Müllerin ravintolaan ja niintäyttäisivät jonkin salaperäisen, käsittämättömän velvollisuutensa. Istuttuaan näin kolme, neljä tuntia, nousi ukko seisoalle, ottihattunsa ja läksi kotiinsa jonnekin. Koira nousi samalla, painoihännän koipiien väliin, päänsä riipuksiin, seurasi isäntäänsä, kutenaina, verkalleen, konemaisesti. Ravintolan muut vieraat

alkoivatlopulta kaikin tavoin vieroa ukkoa, kukaan heistä ei istunut hänenlähellensä, näytti kuin kaikki olisivat ukkoa inhonneet. Sitäkään ei hän ollenkaan huomannut.

Suurin osa ravintolassa kävijöistä oli saksalaisia. He olivaterilaisten laitosten omistajia Vosnesenskinkadun varrelta – lukkoseppiä, leipureita, värjäreitä, hatuntekijöitä, satulamaakareita – patriarkaalista väkeä, saksalaisessa merkityksessä. Müllerinravintolassa vallitsikin oikea patriarkaalisuus. Usein isäntäitsekä istui tuttujen vierastensa pöytään, jolloin aina vissimäärä punssipulloja tyhjennettiin. Talon koirat ja pienet lapsetniinikään tulivat vierasten seuraan ja vieraat hyväilivät sekälapsia että koiria. Oltiin kaikki keskenään tuttuja ja kukintoistansa kunnioitti. Ja kun vieraat kiintyivät saksalaisiasanomalehtiä lukemaan, kuului oven takaa isännän kamarista "Achdu mein lieber Augustin", jota rämisevällä pianolla isännänvaaleaverinen, pitkätukkainen tytär soitteli. Vieraat kuuntelivatsoittoa mielellään. Minä kävin Müllerin ravintolassa kunkinkuukauden alkupäivinä ja luin siellä isännän tilaamia venäläisiäaikauskirjoja.

Tultuani nyt ravintolaan näin ukon jo istumassa ikkunan luona jakoirankin hänen jalkainsa juuressa. Ääneti istuin tuolille jaajattelin: "minkä vuoksi tulinkaan tänne, kun minulla täällä ei ole mitään tehtävää, kun olen sairas ja tulisi siis kiiruhtakotiini, juoda teetä ja käydä vuoteeseen? Tulinkohan todellakinvain nähdäkseni ukkoa?" Minua alkoi jo harmittaa. "Vähätpä minätuosta ukosta", ajattelin, muistaessani tunteen, joka minut valtasituonnottain, kun ukon kadulla näin. Ja välittäisinkö enempää noistaikäivistä saksoistakaan! Miksikä on mieleni haaveileva? Mistätämä syyttäsuottainen levottomuus, joka viime päivinä on mielenivallannut, joka häiritsee elämäni ja estää näkemästä elämää senoikeassa valossa, josta eräs syvämietteinen arvostelija viimenovelliani arvostellessaan harmistuneesti huomautti? Ja kuitenkin,näitä siinä mietiskellessäni ja harmitellessäni, jäin istumaanravintolaan; tautini yhä vain yltyi ja viimein oli minun säälilähteä pois lämpimästä suojasta. Otin käteeni erään frankfurtilaisensanomalehden, luin siitä pari riviä ja aloin torkkua. Saksat eiväthäirinneet minua. He lukivat, tupakoivat ja joskus, ehkä kerran, paritunnin kuluessa, joku matalalla äänellä kertoi jonkun lyhyen uutisenFrankfurtista, tai toisti saksalaisen sukkeluukirjoittajanSafirin jonkun jutun tai sukkeluuden; sitten he taas uudistuneellakansallisylpeydellään vaipuivat lukemiseensa.

Olin siinä torkkunut ehkä puolen tuntia kun kylmien väreidenpuistuttamana äkkiä heräsin. Nyt tuli ehdottomasti lähteä kotiin.Mutta samassa sai minut eräs äänetön kohtaaminen taaskin pysähtymään.Edellä jo mainitsin että tuolille päästyään ukko heti kiinnittikatsensa johonkin esineeseen, johon sitten kaiken iltaa muuttumattatuijotti. Joskus hänen tuo ajatukseton, läpitunkeva, mitäänhuomaamaton katseensa sattui minuun ja teki mitä vastenmielisimmänvaikutuksen; en päässyt siitä muutoin kuin paikkaa muuttamalla. Tälläkertaa oli ukon katseen uhriksi sattunut eräs pieni, paksun pyöreä,erittäin siistin näköinen, kovaksi tärkättyyn pystykauluspaitaanpuettu, punakka, Riista tänne vasta äskettäin tullut saksalainenkauppias Adam Ivanovitsh Shultz, kuten sittemmin kuulin, Müllerinhyvä ystävä, joka ei vielä tuntenut ukon tapoja eikä useitaravintolan vieraistakaan. Hän oli innolla lukenut "Dorfbarberia" jaryypiskellyt punssia; kerran, kohotettuaan katseensa, huomasi ukonhäneen katsoa tuijottavan. Tästä hän kovin närkästy.

Adam Ivanovitsh oli arvostaan arka ja vähästä loukkaantui, kutenyleensä "kunnon saksalaiset" konsanaan. Hän piti julkeana jaloukkaavana että häneen noin tarkkaan ja kursailematta katsotaan.Kumminkin salasi hän harminsä, käänsi katseensa epäkohteliaastavieraasta, mutisi itsekseen jotain ja piiloutui sanomalehtensätaakse. Eipä kuitenkaan kauvan malttanut piilossa olla, parin minutinkuluttua katsahti epäilevästi lehtensä yli – taaskin vastassa samatuijottava katse, sama mieletön tirkistäminen. Adam Ivanovitsh eivieläkään mitään virkkanut. Mutta kun hän kolmannellakin kerrallakeksi samaa, närkästy hän ja piti velvollisuutenaan puolustaakunnon saksalaisuuttaan eikä sallia kunniallisen yleisön edessähäväistä Riian kaunista kaupunkia, jonka edustajana, tietystikin,hän tässä itseään piti. Ärtynenä heitti hän sanomalehden kädestään, kolahutti kepillä päättävästi pöytään ja hehkuen omanarvon tuntoa, punssin ja loukatun kunniantunnon nostattama puna poskillaan, käänsihän säkenöivät silmänsä tuohon harmilliseen ukkoon. Näytti

siltä, että katseillaan taistelijat koettivat silmiensä magnetillisellavoimalla voittaa vastustajansa, odottaen, kumpi ensin häpeisi jaloisi katseensa maahan. Kepin kolina ja Adam Ivanovitshin omituinen asento veti kaikkien vierasten huomion taistelijoihin. Kukin oli jättänyt lukemisensa ja juhlallisella, äänettömällä uteliaisuudellaseurattiin taistelijoiden kamppailua. Kohtaus oli perin koomillinen. Mutta turhiinpa meni punertavan saksan tuikeain silmäin magnetillinenvoima. Ukko ei tuntunut siitä yhtään välittävän, tuijotti vainentisekseen yhä enemmän raivostuvaa herra Shultzia huomaamatta edes, että oli kaikkien uteliaisuuden esineenä, aivan kuin päänsä ei olisikaan ollut maan päällä, mutta kuussa. Nyt jo loppui Adam Ivanovitshin kärsivällisyys ja suuttumus puhkesi sanoihin.

– Miksi te minuun niin tarkkaan katsotte? karjasi hän saksaksiterävällä, kimakalla äänellä, muuttuen hyvin uhkaavan muotoiseksi.

Vastustajansa pysyi ääneti, niinkuin ei olisi ymmärtänyt eikä edeskuullutkaan kysymystä. Adam Ivanovitsh päätti puhua venettä.

– Minä teitä kysyy, miks' hän ahkerasti minua katsoo? huusi hän kahta vihasemmin. – Minä tiedetään hovissa ja te ei tiedetä! lisäksi noustuaan seisomaan.

Ukkopa ei nytkään edes liikahtanutkaan. Saksalaisten joukosta kuuluityytymätöntä murinaa; Müller tuli huoneeseen tiedustelemaan hälinänsyytä. Tultuaan asiasta selville ja luullen ukkoa kuuroksi huusi häntämän korvaan:

"Härrä Shultz kysyy teitä ei ahkerasti katsoa häntä", huusi hän niinkovin, kuin suinkin voi, katsellen ja tarkastellen käsittämätöntävierasta.

Vaistomaisesti katsahti ukko Mülleriin ja jonkinlaisia hämmästyksentäi levottomuuden synnyttämiä merkkejä ilmaantui hänen tähänastisilleelottomille kasvoilleen. Hän tuli hämilleen, röhisten kumartui alas, hätäillen otti hattunsa ja keppinsä, nousi tuolilta ja jonkinlainensurkea hymy kasvoillaan – hymy, joka on sorretun köyhäparankasvoilla silloin, kun on sattunut ottamaan vieraan istuimen jahänet siitä pois käsketään – alkoi hän tehdä lähtöä. Tässä köyhän, rahjistuneen ukon kuuliaisessa ja nöyrässä hätäilemisessä oli niin paljon sääliä herättävää, niin paljon semmoista, josta sydän rinnassaikäänkuin ympäri kääntyy, että kaikki huoneessa olijat, yksimpä Adam Ivanovitshkin, asiassa heti mielensä muuttivat. Oli selvää, ettei ukko saattanut loukata ketään, vaan että hän hyvin hyvästi tiesi, jotta hänet voidaan ulos potkaista, käskeä pois huoneesta kunikerjäläinen käsketään.

Müller oli hyvä ja sääliväinen mies.

– Ei, ei, sanoi hän pudistellen rauhottavasti ukkoa olkapäästä, – te istuu! Aber herr Shultz kysyy varsin teitä ei ahkerasti katsoahäntä. Hän tiedetään hovissa.

Ukko rukka ei ymmärtänyt nytkään, hämmentyi yhä enemmän, kumartuiottamaan hatusta pudonnutta vanhaa, reikäistä, sinistä liinaansa, alkoi kutsua koiraa, joka makasi liikkumatta lattialla ja, kutensaattoi luulla, sikeästi nukkui, pää kypälien välissä.

– Asorka, Asorka! höperteli hän vanhuksen värisevällä äänellä. —

Asorka!

Asorka ei liikahtanutkaan.

– Asorka, Asorka! kutsui ukko suruissaan ja kosketti kepillä koiraa; koira vaan pysyi liikkumatta.

Keppi putosi ukon kädestä. Hän kumartui, laskeusi polvilleen jamolemmiin käsin kohotti Asorkan kuonoa. Asorka parka! Se oli kuollut. Isäntänsä jalkoihin hiljaa se kuoli joko vanhuudesta tai nälkään. Kuni salaman satuttamana katsoi ukko koiransa hetkisen, ikäänkuin eiolisi voinut käsittää, että Asorka todellakin oli kuollut; kumartuisitten verkalleen entisen palvelijansa ja ystävänsä yli ja painoikalpeat kasvonsa koiran elotonta kuonoa vasten. Huoneessa vallitsihiljaisuus. Liikutetuin mielin seurasimme tapahtumaa... Vanhus parkanousi ylös. Hän oli entistä kalpeampi ja vapisi kuni vilutautinen.

– Voipi kuva tehdä, puheli hyväsydäminen Müller, tahtoen jollaintavoin ukkoa lohduttaa. (Kuvalla hän tarkoitti täytettyä koirannahkaa.) – Voipi hyvä tehdä kuva. Theodor Karlovitsh Kryger

oikein, oikein hyvä tekee kuva. Theodor Karlovitsh Kryger on yks' suurimestari kuva tekee, puheli Müller, nosti ukon kepin lattialta jaantoi sen hänelle.

– Niin, minä hyvän tekee kuva, puuttui vaatimattomasti itse herra Kryger puheeseen ja astui ukon luo.

Hän oli pitkä, laiha, hyvänluontoinen, ruskea, takkulatukkainensaksa, silmälasit käyrällä nenällään.

– Theodor Karlovitsh Krygerillä on suuri talantti tehdä erinomaisenhyvä kuva, sanoi Müller innoissaan keksinnöstään.

– Niin, minulla on suuri talantti tehdä erinomaisen hyvä kuva,ehätti herra Kryger, – ja minä teke teille ilmaiseksi koirastakuvan, lisäsi hän jalomielisessä uhraavaisuudessaan.

– Ei, minä maksan teille siitä, että te tekee kuva! huusi kohtikurkkua Adam Ivanovitsh Shultz, muuttuen kahtavertaa punaisemmaksi,hänkin jalomielisyyttä hohtaen, pitäen itseään syyllisenä koko tähänonnettomuuteen.

Vanhus kuunteli näitä puheita vaikei, kuten näytti, sanaakaan siitäymmärtänyt. Koko ruumiinsa yhä vieläkin vapisi.

– Odottaa! Odottaa! Ottaa yksi ryyppy hyvä konjakki! huudahti Müllernähtyään kummallisen vieraansa aikovan lähteä.

Ryyppy tuotiin. Vanhus tarttui siihen konemaisesti, muttakätensä vapisi ja ennenkuin hän sai ryyppyn huulilleen, kaatuisiitä maahan puolet, ja maistamatta pisaraakaan asetti hänryypyn takaisin tarjottimelle. Sen jälkeen myhähti hän oudosti,ikäänkuin tarkoituksetta, ja läksi kiireisin, horjuvin askelinhuoneesta, ja jätti Asorkan lattialle. Huoneeseen jääneet seisoiemmekummastuksissamme; kuului huudahtuksia ja ihmettelyä.

– Hyi! Was für eine Geschichte! puhelivat saksat, tuijottaentoisiinsa.

Minä kiiruhdin vanhuksen jälestä. Oikealla ravintolasta oli muutamanaskeleen päässä kaita, pimeä, isojen rakennusten varjostamapoikkikatu. Oli kuin joku olisi kehoittanut minua sinne, kunikuiskaten, että aivan varmaan ukko oli sille kadulle lähtenyt. Kadunoikealla puolella oleva toinen talo oli rakennustelineiden ympäröimä.Telineiden ympärillä oli lauta-aita, joka ulettui melkein kadunpuoliväliin, aidan viereen oli laitettu puukäytävä jalankävijöille.Aidan ja talon muodostamassa pimeässä nurkassa tapasin vanhuksen. Hänistui puukäytävän rapulla ja kyynärpäät polviin tukien piteli päätäänmolemmiin käsin. Istuin siihen hänen viereensä.

– Kuulkaas, sanoin neuvotonna, mistä alkaisin puheen: – älkää Asorkan tähden surko. Lähtekää kanssani, minä saatan teitä kotiin. Rauhoittukaa. Minä kutsun heti ajurin. Missä te asutte?

Vanhus ei vastannut mitään. En tiennyt mitä tekisin. Kadulla, paitsimeitä kahta, ei ollut muita ketään. Äkkiä alkoi vanhus tapaillakättäni.

– Ahdistaa! lausui hän kähisevällä, tuskin kuuluvalla äänellä. — Ahdistaa!

– Mennään kotiin! huudahtin minä, nousin seisomaan ja koetin auttaaukkoa ylös. – Kotona juotte teitä ja käytte vuoteeseen... Minä hetihaen ajurin... Kutsun lääkärin ... minä tunnen erään lääkärin...

En muista tarkoin mitä kaikkea hänelle puhuin.

Hän koetti nousta, mutta hiukan kohottuaan putosi jälleen istumaan ja taaskin alkoi höpistä yhtäläisellä kähisevällä, tukahutetullaäänellä. Kumarruin vielä likemmäksi häntä kuullakseni.

– Hirvisaarella, kähisi hän, – kuudennella linjalla ...ku-udennella lin-jalla...

Ja hän vaikenä.

– Mitä, asutteko Hirvisaarella? Ettehän lähteneet sinnepäin, se onvasemmalla eikä oikealla. Minä heti saatan teidät...

Vanhus ei liikahtanutkaan. Tartuin käteensä – se putosi hervahtaenkuni kuolleen käsi. Katsahdin kasvoihinsa, kosketin häneen kädelläni – hän oli kuollut. Oli kuin olisi tämä kaikki unessa tapahtunut.

Tästä koitui minulle paljon puuhaa, ja tällä aikaa paranintaudistanikin. Kohta löytyi ukon asunto. Hän ei asunutkaan Hirvisaarella, vaan hyvin lähellä kuolinpaikkaansa, Klugen talonvinnikamarissa, viidennessä kerroksessa, erikoisessa huoneuksessa, johon kuului pieni eteinen ja iso, hyvin matala, pieni-ikkunainenkamari. Kaikesta saattoi huomata vanhuksen eläneen köyhänä. Huonekaluina oli vain pöytä, kaksi tuolia ja ikäkulu sohva, kovakuin kivi, josta, kaiken lisäksi, niinitäytteet joka puolelta ulostunkeuivat. Eikä sekään ollut ukon, vaan talonisännän oma. Kaikestapäättäen uuni ei ollut pitkään aikaan lämminnyt; kynttilää einiinikään löytynyt. Saattoi olla melkein varma, että vanhus kävikin Müllerin ravintolassa vain sen vuoksi, jotta saisi istua kynttilänvalaisemassa huoneessa ja lämmitellä vanhaa ruumistaan. Pöydällä oli tyhjä savituoppi ja sen vieressä palanen vanhaa, kuivettunuttaleipää. Rahaa ei löytynyt yhtään. Hautajaisien varalle ei ollut asusteita; joku lahjoitti sitä varten paidan. Oli selvää, ettei hän näin aivan yksin voinut tulla toimeen, vaan että jonkunedes joskus täytyi hänen luonansa käydä. Pöytälaatikossa oli hänenpassinsa. Syntyisin oli hän ulkomaalainen, muuttunut Venäjänalamaiseksi, nimensä oli Jeremias Smith, ammatiltaan koneenkäyttäjä, ikänsä seitsemänkymmentäkahdeksan vuotta. Pöydällä oli kaksi kirjaa: maantiedon alkeiskirja ja venäjänkielinen Uusi Testamentti, jonkaalehtien reunamilla oli lyijykynällä ja kynellä piirrettyjä viivoja. Nuo kirjat otin huostaani. Kuulustelin talon muilta asukkailtasekä isännältä – kukaan ei tiennyt kuin hyvin vähän vanhuksestakertoa. Talo oli jokseenkin suuri, vuokralaisia paljon, enimmäkseen käsityöläisiä ja saksalaisia rouvia, jotka vuokrasivatasuntoja yksityisille ja tarjosivat samalla täyden ylläpidon. Talonaatelissukuiselta isännöitsijältä en onnistunut sen sanottavampaaselkoa saada; isännöitsijä tiesi vain, että asunnon vuokra oli kuusi ruplaa kuukaudelta ja että vanhus oli siinä asunut neljäkuukautta, oli jättänyt kahden kuukauden vuokran maksamatta ja sentähden sanottu pois asunnosta. Kysymykseen: kävikö ketään vanhuksenluona, ei kukaan voinut mitään varmaa vastausta antaa. Talo oli iso – kuka ne kaikki moisessa Noakin arkissa kävijät tuntisi, kenne muistaisi. Viisi vuotta taloa palvellut talonmies olisi ehkäjoitakin tietoja voinut antaa, mutta hänkin oli pari viikkoa sittenmatkustanut kotikyläänsä ja jättänyt sijaisekseen veljensä pojan, ja tämä ei ollut vielä ehtinyt talon asukkaihin tutustua. En osavarmaan sanoa mitä lopputuloksia tiedusteluista oli, ukko kumminkinhautaamaan saatettiin. Näihin aikoihin pistäysin, muiden puuhienivälillä, Hirvisaarella, kuudennella linjalla, jonne tultuani hymyilinitelleni – mitäpä minä täällä kuudennella linjalla saatoin nähdämuuta kuin tavallisia asuinrakennuksia tavallisessa rivissä? Muttamiksikä vanhus kuollessaan kuudetta linjaa mainitsi, ajattelin, miksiviimeiset ajatuksensa kulkivat kohti Hirvisaarta? Jokohan se oli kuolevan hourailua?

Tarkastelin Smithin tyhjäksi jäänyttä asuntoa. Se miellytti minua ja päätin vuokrata sen. Kamari oli iso, joskin niin matala, ettäensä päivinä tuntui että pääni ylettyy välikattoon. Ennen pitkätuntui se jo kodikkaalta. Eihän kuudella ruplalla saattanut parempaatoivoakaan. Parasta siinä oli sen erikoisasema. Minun tuli vainpalkata itselleni palvelija, sillä yksin oli minun mahdoton toimeentulla. Ensi aluksi suostui talonmies käymään kerran päivässäsiivoamassa ja järjestämässä huoneen. Ehkäpä tulee joku vanhustakyselymään, ajattelin. Mutta viisi päivää kului eikä luonani ketään käynyt.

II

Edellä kertomieni tapahtumien aikana, se on vuosi takaperin, kirjoittelin aikakauskirjoihin; kirjoitelmani olivat lyhyitä kertomuksia ja olin siinä vahvassa uskossa, että vielä kerranonnistun saamaan suuren, hyvän kertomuksen. Minulla oli tekeillä eräs romaani; mutta asia kääntyiikin niin, että jouduin sairashuoneeseen janyt kenties pian kuolen. Ja jos nyt niin on käyvä, niin minkä vuoksi nyt näitä muistiinpanoja enää kirjoitan?

Tahtomattanikin palaa yhä mieleeni tuo viimeinen vaivassa elettyvuoteni. Päätin kirjoittaa muistiin, kaikki sen ajan tapahtumat, ja jos en olisi tätä tointa itselleni keksinyt, niin varmaankin olisin kuollut ikävään. Nuo viimeaikana eletyt tapaukset tuottavat joskus minulle kipuja, kärsimyksiä. Muistiin kirjoittaessani saavat ne ikäänkuin rauhoittavan, säännöllisten tapahtumainluonteen eivätkä näytä kokonaan houereilta, painajaiselta. Niin ainakin luulen. Yksistään jo kirjoittaminen on suuresta arvosta: se rauhoittaa, tynnyttää, panee sielussani liikkeelleentiset kirjailijapani, muistelmani, ja tällöin sairaaloisethaaveilunikin muuttuvat todellisuudeksi, työksi. Todellakin mainiokeksintö! Jäähän edes jotain haavurille perinnöksi; jospa hännäistä muistelmakirjoituksistani ei voisikaan suuria saada, niinkelpaavathan ne liisteripaperiksi talviruutuja paikalleen pannahessa.

Mutta nyt huomaankin hypänneeni tapausten ohi. Jos minun onkertominen kaikki, niin tottakai tulee kertoa asiat alusta. No niin, alkakaamme siis alusta. Ja eihän elämäni tarina olekaan pitkä.

En ole syntynyt täällä, vaan kaukana maaseudulla – nkubernementissa. Vanhemmistani on minun sanominen, että he olivathyviä ihmisiä, mutta ollessani vielä lapsi jäin heistä orvoksi. Pienen maatilan omistaja Nikolai Sergeitsh Ichmenev sääli tilaanija otti minut kasvatikseen. Ichmenev-puolisoilla oli itsellään vainyksi tytär, Natasha; hän oli kolme vuotta nuorempi minua. Kasvoimmesaman katon alla kuni veli ja sisar. Oi, sinä rakas lapsuusaikani! Eikö ole tyhmää viidennelläkolmatta ikävuodellansa surren sääliäettä se meni ohi ja nyt katsoessa kuolemaa kasvoihin riemumiellä ja kiitollisuudella vain yksin sinua muistella! Aurinko taivaallaloisti silloin niin kirkkaasti ja kokonaan toisin kuin nyt, pienetsydämemme sykkivät niin reippaasti, niin riemuisasti. Kaikkialla, minne vain silmä sattui, oli vainioita, metsiä, eikä tämmöisiä hengengettömiä kivimuureja. Mikä ihmeen ihana puisto tuo Vasiljevskinpuisto, jonka tilan pehtoorina Nikolai Sergeitsh palveli! Siinäpuistossa Natasha ja minä juoksentelimme; puiston takana oli suuri, vohreä metsä, jonne kerran eksyimme... Kultainen, ihana aika! Elämä tuntui salaperäiseltä, houkuttelevalta ja niin suloiseltatuntui tutustua siihen. Oli kuin olisi jokaisen pensaan, jokaisenpuun takana piilenyt joku meille salaperäinen, tarumainen olento; satumaaailma ja todellisuus yhtyivät; ja kun joskus ilta-usva laaksotpeitti, harmaina, mutkikkaina untuvina kävi kiinni pensaihin, jotka laaksoa ympäröivissä kivikoissa kasvoivat, seisoiimme Natashaja minä käsikädessä laakson lähellä, katsoimme pelon sekaisella uteliaisuudella laaksoon odottaen, että pian sieltä joku luoksemmeastuu tai usvan seasta huutaa, ja hoitajamme kertomat sadutmuuttuivat todellisuudeksi. Vielä vuosien kuluttua huomautin Natashalle, mitenkä erään kerran, kun olimme saaneet "Lukemisialapsille", kiiruhdimme heti puistoon lammin rannalle, jossa vanhan, tuuhean vaahteran alla oli rakas nurmipenkkimme, jolle istuimme jaluimme "Alfons ja Dalinda" satua. Vielä nytkin tuota kertomustamuistellesani tunnen mieleni lämpenevän, ja kun viime vuonna lausuin Natashalle kertomuksen alkusanat: "Alfons, kertomukseni sankari, olisyntynyt Portugalissa; Don Ramir, hänen isänsä" j.n.e., ei paljoapuuttunut, etten itkuun parahtanut. Kaiketi näytti tuo hyvin tyhmältä ja ehkäpä juuri sen vuoksi Natasha niin oudosti tälle innostuksellenihymyili. Heti hän kylläkin katui – muistan sen hyvin – ja ikäänkuinhyvitykseksi alkoi hänkin kertoa muistelmiansa entisestä yhteisestä ajastamme. Sana sanasta sukeutui ja heltyipä hänenkin mielensä. Ihana oli se ilta; muistelimme silloin, mitenkä minut lähetettiinlänän kaupungissa olevaan kouluun – Jumalani, mitenkä katkerasti Natasha silloin itki! – muistelimme erohetkeämme kun minun tuliainaiseksi jättää Vasiljevskaa. Olin suorittanut pääsy tutkinnonkoulusta ja läksin Pietariin siellä yliopistoon

valmistuakseni. Olinsilloin täyttänyt seitsemäntoista vuotta, hän oli viidennellätoista. Natasha sanoo minun olleen silloin niin oudon hentoisen ja pitkän, ettei kukaan, minut nähtyään, olisi voinut nauruaan pidättää. Eronhetkenä vein hänet muista erilleen sanoakseni hänelle jotain "oikeintärkeätä", mutta kun minun tuli se sanoa, ei sanoja löytynytäkään. Hänmuistaa olleeni silloin hyvin liikutetulla mielellä. Puhelustamme ei siis mitään tullut. En tiennyt, mitenkä sanottavani sanoisin ja ehkäpä hän ei olisi tunnustustani ymmärtänytäkään. Aloin itkeä katkerasti, ja niinpä me erosimme ilman, että mitään selityksiä välillämme tapahtui. Kauan oli siitä kulunut ennenkuin taas toisemme kohtasimme Pietarissa. Siitä on nyt kulunut jo kaksi vuotta. Ichmenev-ukko oli tullut riita-asiansa tähden puuhaamaan ja minä olin juuri päässyt kirjailijain riveihin.

III

Nikolai Sergeitsh Ichmenev polveutui kuuluisasta, vaikkakin jokauvan sitten köyhtyneestä suvusta. Vanhemmiltaan oli hän perinytpuolitoista sataa sielua käsittävän hyvän tilan. Noin kahdenkymmenenvuoden ikäisenä rupesi hän husaariksi. Asiat tuntuivat menevän hyvin; mutta kuudentena palvelusvuotensa eräänä kova-onnisenailtana menetti hän pelissä kaiken omaisuutensa. Seuraavana yönä eihän silmäänsä unta saanut. Illalla oli hän taas pelipöydän ääressä, asetti peliin hevosensa – ainoan, mitä hänelle omaisuudestaan oli jäänyt. Hän voitti kerran, toisen ja kolmannenkin, puolentunninkuluttua oli saanut takaisin erään pienen kylänsä, Ichmenevkan, jossa viimeisen väenlaskun aikana oli viisikymmentä sielua. Hän luopui pelistä ja huomenna erosi sotapalveluksesta. Sata sielua oli hän ainaiseksi menettänyt. Kahden kuukauden kuluttua myönnettiin hänelle ero palveluksesta ja luutnantin arvo, nyt hän muutti asumaantakaisin voittamaansa kylään. Pelitappiostaan ei hän milloinkaan puhunut ja huolimatta erinomaisesta hyväntahtoisuudestaan olisihan aivan varmaan iäkseen suuttunut sille, joka olisi uskaltanut hänelle pelistä puhua. Pienellä tilallaan hän ahkerasti puuhalitaloustoimissa ja kolmenkymmenenviiden vuotisena otti vaimokseen köyhän aatelistyttären Anna Andrejevna Shumilovan. Morsiamella ei ollut myötäjaisiä ollenkaan; hän oli saanut kasvatuksen maahansiirtyneen Mon-Reveshin johdon alaisessa läänin kasvatustaloksessa aatelia varten, ja tästä seikasta oli Anna Andrejevna aina hyvinkerskaava, vaikkei koskaan kukaan saattanut huomata, millä tapaa tuonkasvatuksen vaikutukset Anna Andrejevnan toimissa ja käytöksessään ilmenivät. Nikolai Sergeitsh oli oikein mallikelpoinen isäntä, josta naapurit illekin oppia ottivat. Niin oli kulunut muutamiavuotia. Silloin aivan odottamatta tuli naapurihoviin Vasiljevskiin, jonka alustalaisia oli yhdeksän sataa sielua, tilan Pietarissa asuva omistaja ruhtinas Pjotr Aleksandrovitsh Valkovski. Tämä tulo antoipaikkakunnalla paljon puheen aihetta. Ruhtinas oli vielä verrattain nuori, joskin jo ensi nuoruuden vuosien elänyt, oli korkeassavirassa, kuuluisissa sukulaisuus-suhteissa, kaunis, varakas jokaiken muun ohella, leskimies, joka seikka oli erittäin suurestamerkityksestä piirin naisväestölle, rouville ja neitosille. Paljon puhuttiin siitä loistavasta vastaanotosta, jonka kuvernööri olilääninkaupungissa toimeenpannut. Kuvernööri oli Valkovskin kaukainensukulainen. Kerrottiin niinkään, että läänin kaikki vallas naiset "pani ruhtinas kohteliaisuuksillaan vallan pyöräpäälle", j.n.e. Sanalla sanoen, Valkovski oli yksi noita Pietarin ylhäisön loistavia edustajia, joita maaseudulla harvoin nähdään ja jotka sinne tultuaan tekevät seudun asukkaihin erinomaisen vaikutuksen.

Ruhtinas ei suinkaan ollut ystävällisimpiä luonteeltaan, varsinkin niitä kohtaan, joita ei luullut tarvitsevan tai joita hän piti itseään alempiarvoisina. Naapuriensa kanssa ei hän huolinut tutustua niin sai hän kohta useita vihamiehiä. Mutta mimmoisen olikaannaapurien hämmästys, kun saatiin kuulla, että hän meni Nikolai Sergeitshan luo. Tämä kylläkin oli hänen lähin naapurinsa, muttasittenkin herätti tuo odottamaton tieto yleistä kummastelua. Ichmenevan talossa onnistui ruhtinaan saavuttaa myötätuntoisuutta. Ennen pitkää hurmasi hän käytöksellään sekä isännän että emännän; varsinkin emäntä, Anna Andrejevna, oli erittäin ihastunut. Jonkun ajan kuluttua pidettiin ruhtinasta kuni omaista; hän kävikin talossa joka päivä, kutsui isäntäväen luoksensa, laskettelisukkeluuksia, kertoi pilajuttuja, soitteli heidän huonollapianollaan, lauleli iloisia lauluja. Ichmenev-puolisot eivät osanneet kyllin ihmetellä sitä, että näin miellyttävästä, rakastettavastamiehestä saatettiin puhua että hän on ylpeä, korskea, kuivaegoisti, kuten muut naapurit yksimielisesti juttelivat. Muuta eisaattanut uskoa, kuin että avomielinen, suorasukainen, omanvoitonpyytämätön, jalomielinen Nikolai Sergeitsh miellytti ruhtinasta. Mutta kohtapa seikka selveni. Ruhtinas oli tullut Vasiljevskiin erottaakseen pehtorinsa, irstailevan, kunnianhimoisen saksan, lasisilmiiä käyttävän käyränenäisen, harmaapäisen agronomin, jokakaikista hyvistä ominaisuuksistaan huolimatta mitä julkeimmastivarasti isäntänsä omaisuutta ja oli muutamia maa-orjia kuoliaaksirääkännyt. Pehtori Ivan Karlovitshin koiranjuonet tulivat ilmi, häntä vastaan

ilmeni useita selviä todisteita; hän otti pahastiloukkaantuakseen, puhui paljon saksalaisesta rehellisyydestään, vaan siitä huolimatta tuli toimestaan erotetuksi. Ruhtinas tarvitsinyt tilustensa hoitajaa ja siksi hän valitsi Nikolai Sergeitshin, parhaimman talonisännän ja rehellisimmäksi tunnetun miehen, jotatietysti, ei kellään ollut vähintäkään syytä epäillä. Tuntui, ettäruhtinas olisi mielellään toivonut Nikolai Sergeitshan tarjoutuvan hänelle pehtoriksi, mutta kun ei niin käynyt, ruhtinas eräänäpäivänä mitä kohteliaimmin ja ystävällisimmällä tavalla esitti asian Nikolai Sergeitshille. Ichmenev ensin kielsi, mutta hyvä palkka sai Anna Andrejevnan taipumaan ja ruhtinaan erinomainen ystävällisyys hahdutti viimeisetkin epäilykset. Tulee myöntää, että ruhtinas oli hyvä ihmistuntija. Vähän aikaa seurusteltuaan Ichmenevin kanssa hänkäsi oikein tämän luonteen, tunsikin kenenkä kanssa on tekemisissä ja tiesi, että Ichmenev on voitettava sydämellisellä ystävyydellä, on voitettava hänen sydämensä ja ettei ilman sitä rahakaan yhtäänauta. Ruhtinas tarvitsi juuri semmoista miestä, johon hän voisitädellisesti luottaa, jottei hänen enää koskaan tarvitseisi Vasiljevskiin tulla, kuten hän todella oli päättänyt. Todellakinonnistui hänen siinä määrin saavuttaa Ichmenevin luottamuksen, ettei tämä hituistakaan epäillyt, että ruhtinaan ystävällisyys oli vilpittöntä. Nikolai Sergeitsh oli noita parhaimpia, oikeimpuonkaltainen naivin-romantillinen ihminen, jotka ovat niinerinomaisen kunnan ihmisiä Venäjän maassamme, sanottakoon heistämuuten mitä tahansa, ja jotka jos vaikka käsittämättömistäkin syistä johonkin ihmiseen mielistyvät, kiintyvät silloin koko sydämellään, joutuen tällöin joskus varsin koomillisiksi.

Sen jälkeen oli kulunut useampia vuosia. Ruhtinaan tilus oli iloistavalla kannalla. Kirjeenvaihto Vasiljevskin omistajan japehtorin välillä tapahtui kaikessa säädyllisyydessä eikä sekoskenutkaan kuin vain talousasioita. Ruhtinas ei tahtonut sekaantua Nikolai Sergeitshin toimiin, lähetti hän silloin tällöin joitakin neuvoja ja ohjeita, joiden erinomainen käytännöllisyys ja ilmeinen hyödyllisyys Ichmenevia ihmetytti. Saattoi huomata, että ruhtinas osasi rajottaa menonsa välttämättöimpiin kuin myöskin tiesikartuttaa varojansa. Noin viisi vuotta Vasiljevskissa käyntinsä jälkeen lähetti hän Nikolai Sergeitshille valtakirjan, jonka nojallatuli ostaa samassa kuvernementissa myytävänä oleva erinomaisen hyvä, neljäsataa sielua käsittävä maatila. Nikolai Sergeitsh tunsii loaa mielessään, ruhtinaan hyvä onni, huhut hänen edistyksistään ja virkaylennyksistään tuottivat iloa pehtorin sydämelle, aivan niinkuin asia olisi koskenut hänen omaa veljeänsä. Mutta korkeimmilleen nousiriemunsa silloin, kun ruhtinas antoi uuden todistuksen rajattomastaluottamuksestaan. Asia oli seuraava... Niin, vaan koska ruhtinas Valkovski on myöskin yksi tämän kertomukseni päähenkilöistä, katson välttämättömäksi nyt ensin, kertoa tarkemmin muutamia seikkojaruhtinaan elämästä.

IV

Edellä olen jo maininnut että ruhtinas oli leskimies. Hän oli nainuthyvin nuorena ja ottanut vaimon myötäjäisrahojen vuoksi. Hänen isänsä oli aikanaan tehnyt taloudellisen haaksirikon, joten hänelle oli jäänyt hyvin vähän perittävää vanhemmiltaan. Vasiljevski-tilus oli kahdesti kiinnitetty veloista, jotka olivat tavattoman suuret. Kaksikymmentäkaksivuotias ruhtinas, ollen palveluksessa eräissä moskovalaisessa kansliassa, oli aivan varaton ja alkoi elämänuransa "kuin lintu puun oksalla." Tästä pulasta hän pelastui ottaenvaimokseen erään kaupustelijan vanhanpuoleisen tyttären. Kauppias, luonnollisesti, petti hänet eikä antanutkaan luvattua summaa, mutta siitä huolimatta sai hän sen verran, että saattoi vaimonsarahoilla maksaa sukutilansa kiinnitysvelat ja päästä kohtalaisen elämän alkuun. Vaimonsa tuskin nimeksikään tunsii kirjoitustaitoa, ei osannut ymmärrettävästi lausua ajatuksiansa, oli ruma, muttasiitä huolimatta oli hänellä yksi tärkeä ominaisuus: hän oli hyväsydäminen ja vaitelias. Ja juuri tätä seikkaa ruhtinas käytti hyväkseen. Vuoden ajan naimisissa oltuaan, jätti hän vaimonsa, joka oli jo synnyttänyt hänelle pojan, kaupustelijappensa huostaan Moskovaan ja itse muutti palvelukseen – n lääneihin, jossa hän erään Pietarissa asuvan ylhäisen sukulaisensa avulla sai melkoisen tärkeän viran. Sielunsa himosi kunniaa, ylennyksiä, virkauria, ja tultuaan huomaamaan, ettei hän vaimonsa kanssa voi Pietarissa tai Moskovassa elää, teki hän päätöksensä – paremman toivossa alkaa uransamaaseudulla. Kerrottiin, että hän jo ensimmäisenä aviovuoden ansakohteli niin törkeästi vaimoansa, että oli hänet haudattava. Tuota huhua Nikolai Sergeitsh ei mitenkään todeksi voinut uskoa, hänoikein loukkaantui siitä ja hyvin innokkaasti puolusti ruhtinasta, vakuutti, että aivan mahdotonta on niin alentavaa edes ajatella. Seitsemän vuoden kuluttua kuoli ruhtinatar, ja leskeksi jäänyt puolisonsa muutti Pietariin, jossa hän jo kohta herätti huomiota. Ollen vielä nuori, kaunis, varakas, lahjakas, hienotunteinen, äärettömän ilomielinen, ei hänen huolinut esiintyä onnenonkijana, suojeluksen tavoittelijana, mutta aivan itsenäisenä, kaikista muistariippumattomana. Kerrottiin hänessä todella olevan jotain lumoavaa, valloittavaa, voimakasta. Varsinkin naiset olivat häneen ihastuneet ja likinen tuttavuutensa erään hienon piirin kaunottaren kanssalisäsi hänen kuuluisuuttaan. Huolimatta siitä, että säästäväisyytensä oli melkein perinnöllistä, että tuo säästäväisyytensä usein tuntui jo itaruudelta, levitteli hän tarpeen tullen rahojaan säälimättä, menetti korttipelissä suuriakin summia, kun sattui semmoisen pelitoveriksi, jolta vastaisuudessa sopi apua odottaa, eikätämmöiselle tapatessaan pienintäkään värettä kasvoillaan huomattu. Mutta eipä huvitukset olleet päämääränsä hänen muuttaessaan Pietariin – hänen tuli päästä varmalle tolalle, saada varmajalansija onnenuralla. Ja kyllä se hänelle ennen pitkää onnistuikin. Ylhäinen sukulaisensa, kreivi Nainski, joka, jos hän olisiesiintynyt tavallisena avunanojana, ei olisi hänestä hituistakaan välittänyt, nyt ihmetteli hänen saavuttamaansa menestystä ylhäistenseurapiirissä, jonka vuoksi näkikin hyväksi ja sopivaksi ottaa hänet erikoisen huomionsa esineeksi, ottipa hänen seitsenvuotisen poikansa omaksi kasvattipojaksi. Näiden tapahtumain aikana kävi ruhtinas Vasiljevskissa ja oppi tuntemaan Ichmenevin. Sen jälkeensä hän kreivin välityksellä huomattavan viran eräissä tärkeimmässä lähettiläsvirastossa ja matkusti ulkomaille. Sitä seuraavaksi kuuluiset hänestä olivat jotenkin hämäreitä: kerrottiin hänen sotkeutuneen hyvin roskaiseen juttuun, vaikk'ei kukaan osannut sanoa, mitä lajia se oikeastaan oli. Varmaa vain oli se, että hän osti neljäsataa sielua, joista jo edellä mainitsin. Useampia vuosia ulkomailla oleskeltuaan ja arvossa kohottuaan palasi hän Pietariin ja samassa sai korkean viran. Ichmenevkassa kerrottiin, että ruhtinas ennen pitkää ottaa uuden vaimon, tällä kertaa kuuluisasta, rikkaasta ja vaikutusvaltaisesta suvusta. "Korkeaksi ylimykseksi mieli!" puheli Nikolai Sergeits, hykertäen tyytyväisenä käsiään. Minä olin silloin Pietarin yliopistossa ja tänne minulle Ichmenev kirjoitti pyytäen minun tiedustamaan, onko ruhtinaan naimispuheissa perää. Samalla kirjoitti hän ruhtinaallekin, jonka suosioon hän minut sulki, vaikka ruhtinas ei kirjeseen vastannut. Sen verran vain minä tiesin, että ruhtinaan poika, kreivi Nainskin kasvatti, pääsi yhdeksäntoistavuotisena lyseosta. Mainitsin

siitä kirjeessänii Ichmeneville kuin myöskin, että ruhtinas on erittäin hellä pojalleen, rakastaa häntä ja on jo varma poikansa tulevaisuudesta. Tämän kaikenolin kuullut nuoren ruhtinaan tutuilta ylioppilastovereilta. Samaan aikaan sai Nikolai Sergeitsh ruhtinaalta kirjeen, josta hän kovinhämmästy...

Tähän saakka oli ruhtinas, kuten jo ennen mainitsin, kirjoittanut Nikolai Sergeitshille ainoastaan tilaa koskevista asioista, nytsen sijaan kirjoitti hän laajasti ja mitä ystävällisimmästi omista perheoloistaan: valitti poikansa käytöstä, mainitsi, että huonolla käytöksellään poika saattaa hänelle mieliharmia. Joskaan hän moisen, muka, pikku pojan tekemille kepposille ei suurta merkitystä annakaan – näytti, että hän samalla tahtoi poikaansa puolustaa – on hän kumminkin päättänyt hiukan rangaista poikaansa, antaa hänelle pienen varoituksen ja siinä tarkoituksessa lähettää hänet vähäksi aikaa maalle Ichmenevin hoidettavaksi. Ruhtinaskirjoitti luottavansa "parhaimpaan, jalomielisimpään Nikolai Sergeitshiinsa ja varsinkin Anna Andrejanaan", pyysi, että heottaisivat perheensä keskuuteen hänen hulivilipoikansa, maaseudun hiljaisuudessa neuvoisivat hänelle järkevyyttä, jos mahdollista rakastaisivat häntä ja varsinkin hänen kevytmielistä luonnettansa oikasisivat ja "tekisivät hänelle selviksi ne pelastavat javakavat säännöt, joita paitsi ihminen ei saata elämässään toimeentulla". Ichmenev suostui ehdotukseen. Nuoren ruhtinaan saavuttua otettiin hänet vastaan kuni oma poika. Hän saavutti heti Nikolai Sergeitshin rakkauden ja vanhus rakastikin nuorta ruhtinasta saman verran kuin omaa tytärtänsä Natashaa, vielä sittenkin, kun isän ja Nikolai Sergeitshin väli oli rikkaantunut, puheli Ichmenev joskus mielihyvällä "omasta Aleshastansa", kuten oli Aleksei Petrovitshiatottunut nimittämään. Ja todellakin nuori ruhtinas olikin hyvin miellyttävä poika, kaunis, hentoinen, tunteellinen kuni nainen, samalla myöskin iloinen ja avomielinen. Sielunsa oli mitä herttaisinta ja jalotunteisin, sydämensä rakastava, vilpitön ja kiitollinen, ja senpätähden tulikin hänestä koko Ichmenevin perheen epäjumala. Vaikka ijältään jo yhdeksäntoistavuotias, oli hän silti vielä hyvin lapsellinen. Oli aivan mahdotonta löytää syytä, miksi isä oli hänet luotansa pois lähettänyt, vaikka, kuten sanottiin, niin paljon häntä rakasti. Kerrottiin nuoren ruhtinaan elelleen Pietarissa joutilaana ja kevytmielisesti, hän ei huolinut ottaa vastaan mitään virkaa ja siten pahoitti isänsä mielen. Tuosta ei Nikolai Sergeitsh Aleshalta kysellyt ollenkaan, kun oli hyvin uskottavaa, että ruhtinas Pjotr Aleksandrovitsh oli tahallaan jättänyt kirjeessään mainitsematta syyn poikansa karkottamiseen. Huhuttiin kyllä jostain Aleshan anteeksiantamattomasta kevytmielisyydestä, joistakin hänen suhteistaan erääseen naiseen, jostain kaksintaisteluhaasteesta, jostain suuresta tappiosta korttipelissä; puhuttiinpa jostakin vierasten rahojen tuhlaamisestakin. Toiset puheet tiesivät, etteiruhtinas lähettänyt poikaansa maalle minkään pojan tekemän rikosentähden, vaan että isällä oli joitakin omia, itsekkäitä syitä. Tällaisia kuullessaan harmistui Nikolai Sergeitsh eikä ottanut puheita uskoakseen, ja varsinkin siitä syystä, kun tiesi Aleshan hellästi rakastavan isäänsä, jota lapsuudessaan ja nuoruutensa ansiina tuskin tunsikaan. Muuten saattoi huomata, että hän oli kokonaan isänsä tahdon alainen. Joskus kyllä Alesha löpötteli jostain kreivittärestä, jota hän isänsä kera samaan aikaan hakkaili, ja että hän, Alesha, oli voiton puolella, josta isä hänelle ankarastivihastui. Tätä juttua kertoi Alesha riemastuksella, lapsellisella avomielisyydellä, raikuvan iloisasti nauraen kertomukselleen; mutta Nikolai Sergeitsh ei sallinut hänen loppuun jutella. Osittaisestivahvasti Alesha huhun, että isänsä on taaskin naimahommissa.

Alesha oli jo lähes vuoden elänyt pakolaisuudessa; määrääkoin kirjoitti hän isällensä kunnioittavia, tasaisia kirjeitä ja viimein hän tottui niin Vasiljevskin elämään, että, kun isä kesällä matkustisitte, ilmoitettuaan matkastaan jo edeltäkäsinkin Ichmeneville, alkoimaan pakolainen itse isältänsä pyytää lupaa jäädä mahdollisimman kauaksi aikaa Vasiljevskiin, vakuuttaen, että maaelämä onkin hänen oikea kutsumuksensa.

Kaikki Aleshan tekemät päätökset, kaikki hänen mietteensä johtuivat hänen ylenmäärin heikkohermoisesta alttiudestaan, tunteellisuudestaan, ajattelemattomuudestaan, joka joskus tuntui kevytmielisyydeltä, suuresta taipumuksestaan alistua kaikille ulkoisille vaikutuksille sekä

vihdoin tahdonvoiman täydellisestäpuutteesta. Ruhtinas kuuntelikin poikansa tuumia maalle jäämisestänähtävällä epäilyksellä...

Ja muussakin suhteessa saattoi Nikolai Sergeitsh tuskin enää tunteaentistä "ystävänsä", siksi paljon oli ruhtinas Pjotr Aleksandrovitshentisestään muuttunut. Syyttä suotta oli hän muuttunut riitaisaksi Nikolai Sergeitshille; tiluksen tilejä tarkastaessaan osotti hänmitä ilettävintä ahneutta, itaruutta ja selittämätöntä epäilyä. Tuo kaikki hyväsydämistä Ichmenevia kovin suretti; kauan aikaa eihän voinut uskoa omia korviansa. Kaikki kävi päinvastoin nyt, kuin neljätoista vuotta tätä ennen, ruhtinaan ensikertaa Vasiljevskissäkäydessä: nyt hän kävi kaikkien naapuriensa luona, tietysti ylhäisöönkuuluvien, sitä vastoin ei hän Nikolai Sergeitshin luo tullutkertaakaan ja muutenkin käyttäytyi hän kuni käskijä käskynalaistaankohtaan ja tällöin aivan arvaamatta tapahtui käsittämätön seikka; kaiketta pätevättä syyttä syytti mitä kiivain kiista ruhtinaan ja Nikolai Sergeitshin kesken. Kumpanenkin käytti kiivaita ja loukkaaviasanoja. Harmistuneena läksi Ichmenev Vasiljevskista, mutta juttuei siihen päättynytkään. Kautta lähiseutujen kierti mitä rumimpiajuoruja. Tosiasiana, muka, kerrottiin, että Nikolai Sergeitsh, tultuaan nuoren ruhtinaan luonteen tuntemaan, aikoi käyttää tämänheikkoja puolia hyväkseen; että tyttärensä Natasha, joka nyt oliseitsemäntoistavuotias, osasi rakastuttaa kahdenkymmenenvuotisennuorukaisen; että isä ja äiti hyväksyivät tyttärensä rakkaudenvehkeet, joskin tekeytyivät kokonaan tietämättömiksi; että "viekasja ilkeä Natasha" noituuksillaan kokonaan kietoi pauloihinsanuoren ruhtinaan eikä sallinut hänen koko vuodessa kohdataainoatakaan todellisesti jalosukuista neitoa, joita naapuritulustenomistajain perheissä niin viljalti löytyi. Vakuutettiin myöskin, että rakastuneet olivat jo tehneet päätöksensä vihityttää itsensä Vasiljevskista viidentoista virstan päässä olevassa Grigorjevankylässä, muka, salaa Natashan vanhemmista, vaikka nuo itse asiassatiesivät juonet pienimpään yksityiskohtaan saakka ja salaa neuvoivattytärtänsä. Sanalla sanoen, kaikkea sitä, mitä nuo mies- sekänais-juonittelijat asiasta lavertelivat, ei saisi suurimpaankaankirjaan sopimaan. Vaan kummallisinta sittenkin oli se, että ruhtinas uskoi nuo juorut todeksi, ja saatuaan Pietarissa jonkunmaaseudulta lähettämän nimettömän kirjeen, varta vasten tuon seikantähden matkusti Vasiljevskiin. Tietysti se, joka edes vähäisenkintunsi Nikolai Sergeitshia, ei olisi sanaakaan noista syytöksistäuskonut; mutta, niinkuin tavallista on, kaikki kuitenkin olivatlevottomia, jokainen soimasi, puhui juoruja, pudisti päätä ja – armotta tuomitsi. Ichmenev oli siksi ylpeä, ettei huolinut puuttuapuolustamaan tytärtänsä, puhdistamaan häntä juoruista, ja ankarastivaroitti hän vaimoansakin, ettei tämä ryhtyisi mitään selityksiänaapureille tekemään. Ja tuo pahoin paneteltu tytär Natasha – hänei vielä vuoden kuluttuakaan tietänyt miltei ainoatakaan sanaatuosta juorujen tulvasta, häneltä se tarkkaan salattiin, ja hän olientisekseen iloinen ja viaton kuni kaksitoistavuotinen lapsi.

Epäsopua ruhtinaan ja Ichmenevin kesken yhä lisääntyi. Toistenasioista huolehtijat eivät olleet jouten. Kantelijoita jatodistajakin yhä löytyi ja niin saatiin ruhtinas lopulta uskomaan, ettei Nikolai Sergeitshin monivuotinen Vasiljevskin tilan hoitoollut läheskään mallikelpoisen rehellistä. Eikä vielä siinä kyllin; kaiken lisäksi vakuutettiin, että Nikolai Sergeitsh kolme vuottasitten metsää myytyään, piti itselleen kaksitoistatuhatta ruplaa, johon saatettiin mitä vakuuttavimpia todistuksia oikeudessa esittää; ettei hänellä ollut metsän kauppoja tehdäkseen ruhtinaalta laillistavaltakirjaa, joten hän siis toimi ominpäin, ja vasta kaupantapahduttua uskotteli ruhtinaalle, että kauppa oli välttämätön, sekä että kauppahinta merkittiin tilan tileihin pienemmäksi, kuin todellisuudessa oli saatu.

Tietysti tuo kaikki oli sulaa valhetta, kuten sittemmin kävikin ilmi, mutta ruhtinas uskoi valheet ja vierastenmiesten kuullen haukkui Nikolai Sergeitshia varkaaksi. Semmoista Ichmenev ei voinut sietää ja hän vastasi solvaukseen solvauksella; isännän ja pehtorin välillä syttyi aika rymy, ja kaiken tuon loppuna oli – käräjänkäynti. Joheti käräjöimisen alussa alkoi Nikolai Sergeitsh joutua tappiolle, hänellä kun ei ollut mahtavia puolustajia eikä kokemusta. Hänentiluksensa otettiin takavarikkoon. Tästä harmistuneena jätti ukkokaikki sillensä ja päätti viimein muuttaa Pietariin; asiansa maallajätti hän taitavalle asianajajalle. Näytti siltä kuin ruhtinas olisi kohta huomannut syyttä Ichmenevia loukanneensa. Muttamolemmanpuoliset solvaukset olivat siksi suuria, ettei

sovinnonteostavoinut olla toivoakaan, ja vihastunut ruhtinas käytti kaikenvoimansa, saadakseen asian kääntymään edukseen, s.o. ryöstääkseenentiseltä pehtoriltaan viimeisenkin leipäpalan.

V

Sillä tavoin siis Ichmenev perheineen muutti Pietariin. En huolikertoa siitä, kuinka Natasha ja minä taas pitkän ajan kuluttuatoisemme kohtasimme. Näiden kuluneiden neljän vuoden aikana oli hänalati mielessäni. Minä kyllä en itsekään ymmärtänyt tunteitani, joitamuistelemiseni herätti; mutta nyt taas hänet tavattuani ymmärsinheti, että kohtalo oli hänet minulle määrännyt. Ensi aikoina, heidänmuuttonsa ensi päivinä olin huomaavinani, ettei hän noina viimevuosina olisi kovinkaan paljon kehittynyt, ikäänkuin hän ei olisiollenkkaan entisestään muuttunut, vaan pysynyt vieläkin samanlaisenapikku tyttönä, kuten oli erotessamme. Mutta pian tulin hänessähuomaamaan joka päivä jotain uutta, tähän saakka minulle kokonaanoutoa, aivan kuin tahallaan minulta salattua, ikäänkuin täysi-ikäinenneito olisi tahallaan itsensä minulta piiloittanut – ja oi, kuinkasuloista tuntuikaan kun tuon huomasin! Ichmenev oli ensi päivätPietarissa ärtyisiä ja katkera. Asiansa kävivät huonosti – sitähän harmitteli, tuskaili, puuhaili asiapaperinensa eikä joutanutmuistamaankaan meitä. Anna Andrejevna käveli kuin unessa, eikäensin osannut saada mistään selvää. Hän pelkäsi Pietarin kaupunkia.Hän huokaili ja arkaili, suri entistä eloansa, itki Ichmenevkaa jäsitä, että Natasha on jo täysikasvuiseksi kohonnut eikä kellään oleaikaa edes muistaa häntä. Ja kun mummolla ei ollut ketään muuta, jolle sydänhuolensa olisi uskonut, jutteli hän ne hämmästyttävänavomielisesti, minulle.

Tähän aikaan juuri minä vähän ennen Ichmenevien tuloa olinsaanut valmiiksi ensimmäisen romaanini, teokseni, joka alottikirjailija-urani, ja, kuten vasta-alkaja ainakin, en tiennyt, mitä teoksellani tekisin. Ichmeneville en siitä mitään virkkanut; olin menettämäsilläni heidän ystävyytensä kun elin jouten, s.o.,en palvellut missään virastossa enkä puuhannut itselleni tointa.Todellakin minä häpesin tunnustaa heille, miten aikani vietin.Kuinka olisin sanonut, etten huoli ruveta virkamieheksi, vaan sensijaan tahdon kirjoittaa romaaneja; siksipä jonkun aikaa uskottelinheille, etten ole saanut virkaa, vaikka kyllä olen sitä kaikin voiminhakenut. Ichmenevillä taas ei ollut aikaa ottaa siitä sen tarkempaaaselkoa. Muistan, että Natasha kuunneltuaan kerran puhettamme, salaa vei minut syrjään ja kyynelsilmin rukoili, että huolehtisintulevaisuudestani, kyseli ja uteli, mitä minä oikeastaan teen, ja kunen hänellekään toimiani ilmaissut, vannotti minua, etten laiskuudellaja toimettomuudella saattaisi itseäni turmioon. Täytyypä tunnustaa, että vaikk'en hänelle toimiani virkkanutkaan, niin muistelen, ettäjos hän silloin olisi ainoallakin sanalla romaaniani kehunut, olisinsitä hinnasta antanut mennä kaikki parhaimmatkin arvostelut, joitamyöhemmin osakseni tuli.

Ilmestyipä vihdoinkin romaanini painosta. Kirjailijapiireissä olijo kauan aikaa ennen sen ilmestymistä siitä paljon puhuttu. B.luki käsikirjoitukseni ja iloitsi kuni lapsi. Ja kumminkin! Joslienen onnea tuntenut, niin ei se ollut menestykseni ensimmäisinhuumaaavina hetkinä, vaan silloin, kun käsikirjoitustani en ollutlukenut kellekään, en edes näyttänytkään sitä; se oli noinapitkinä öinä, jolloin mieleni valtasivat riemuisat toiveet jahaaveilut, jolloin rinnassa piili voimallinen rakkaus työhön, jolloin elin mielikuvitusteni elämää, elin kuni sukulaisteni, kunitodellisuudessa olevien olentojen parissa, elin niiden kanssa, jotka itse olin luonut, rakastin niitä, iloitsin niiden iloja, surin niiden suruja, usein itkien mitä katkerimmin vaatimattomiensankarieni kohtaloja. Sanoin en voi kertoa sitä hämmästyä, minkämenestykseni herätti Ichmenev-vanhuksissa, ilonsa oli ehkä vieläsuurempi. Anna Andrejevna ei ottanut uskoaksensa, että tuo nuori, tuokaikkien kehuma kirjailija olisi sama Vanja, joka, j.n.e. j.n.e.;hän vain pudisti päätään. Ukko taasen ei pitkään aikaan toipunuthämmästyksestään, olipa ensi kerran asiasta kuultuaan koko laillasäikähtänyt; sen jälkeen alkoi hän puhua kadotetusta virka-urastasekä yleensä kaikkien kirjailijain huikentelevasta käytöksestä.Mutta yhäti kuulemansa uudet puheet ja ilmoitukset aikakauskirjoissasekä viimeiseksi erään semmoisen henkilön kehumiset, johon häntäydellisesti luotti, saivat hänet muuttamaan mielensä asiassa.Ja nähtyään minulla olevan rahaa sekä kuultuaan mitenkä paljonkirjailijoille työstä maksetaan, haihtui viimeinkin epäilyksensä. Hänkun aina saattoi äkkiä epäilyksestä siirtyä täydelliseen, riemuseenluottamukseen, niin hän nytkin, oikein lapsellisesti onnestaniiloiten, antautui

samassa mitä rohkeimpien toiveitten valtaan, loimitä loistavimpia suunnitteluja tulevaisuudestani. Joka päivä ennustihän minulle uusia uria, esitti uusia suunnitteluja, joista ei enäämitään puuttunut. Alkoipa hän nyt osottaa minulle jonkinlaistatähän saakka kuulumatonta, erinomaista kunnioitustaan. Ja kumminkinmuistan joskus taas hänen epäilleen, usein hän kesken riemuisimpainhaaveilujensa ilmaisi äkkiä epäilyksensä, josta hän joutui aivanymmälle.

"Kirjailija, runoilija. Onpa tuo jotenkin kummallista... Milloinkasrunoilijat olisivat päässeet oikein ihmisiksi, saaneet virkoja?Kaikki he ovat tuollaisia tuulihattuja, vastenmielistä väkeä!"

Panin merkille, että moiset epäilykset ja kaikki nuo arat kysymyksettulivat hänelle mieleen useimmiten iltahämärässä, (näin tarkastisäilyy muistossani kaikki vähimmätkin seikat ja koko tuo kultainen aika!) Hämärän tultua muuttui vanhus erittäin hermokkaaksi, herkäksija epäileväksi. Natasha ja minä sen jo edeltäkäsini tiesimme jahymyylimme sille. Muistan, että tällöin koetin poistaa hänenepäilyksiään, kerroin juttuja kenraali Sumarokovista, siitä ettäDershavinille lähetettiin nuuskarasia, joka oli kultarahoja täynnä,että keisarinna kävi Lomonosovia tervehtimässä; kerroin Pushkinista,Gogolista.

– Tiedän, veliseni, kaiken tuon tiedän, intti vanhus vaikka ehkäensi kertaa elämässään lienee kuullut tuosta kerrottavan. – Hm!Kuules, Vanja, sittenkin olen iloinen, ettei kirjapahasesi olerunoa. Runot, veliseni ovat pelkkää löpötystä, älä sinä sano siihenmitään, vaan usko minua, vanhusta; minä suon sinulle hyvää; runo onpelkkää löpötystä, ajan tuhlaamista! Runojen kirjoittaminen sopiivain koulupojille; runot saattavat teikäläisiä, nuoria miehiä,hulluinhuoneeseen... Olkoon nyt niin, että Pushkin on suuri, ken senkieltäisi! Mutta sittenkin olivat kynätuotteensa vain runopahaisiaieikä muuta mitään; tuommoista eetterimäistä, jotain päiväkausista...Minä kylläkin, sivumennen sanoen, olen kyllä hyvin vähän hänenkirjoituksiaan luenut... Proosa – kas se on eri asia! Siinähänskirjailija saattaa opettaakin – no, esimerkiksi, muistuttaaisänmaanrakkaudesta, tahi noin vaan hyveistä yleensä ... niin!Minä, veliseni, en nyt osaa sitä sanoilla lausua, mutta ymmärrähtäntarkoitukseksi; sinua rakastaen puhun. No, no, lueppas! lausui hänlopuksi jonkinlaisella suojelijaa tavottavalla äänellä, kun vihdointon kirjani ja teen juotuamme istuimme kaikki pöydän ympärille. – Lueppas, mitä sinä sait aikaan; kovin paljon sinusta hokevat!Saadaanpa nähdä, saadaanpa nähdä!

Aukaisin kirjan ja valmistausin lukemaan. Samana iltana kirjanioli vasta päässyt painosta ja saatuani sen käsiini kiiruhdin hetiIchmenevien luo lukeakseni heille teokseni.

Olin jo usein tuskailnut ja harmitellut etten voinut sitä jo ennenlukea heille, lukea jo käsikirjoituksesta, joka oli kustantajalla!Natasha oikein itki harmista, torui ja nuhteli minua kun vieraatihmiset saavat lukea romaanini ennen, kuin hän saa sitä nähdäkään...

Mutta nyt vihdoin viimeinkin istumme pöydän ympärillä. Ukko tekeytyihyvin totiseksi ja kritikoivaksi. Hän tahtoi olla mitä ankarintuomari, tahtoi "itse saada vakuutuksen." Mummokin oli tavallistajuhlallisempi; luulen, että hän tilaisuutta varten pani päähänsäuuden myssyn. Jo pitemmän aikaa oli hän huomannut, että minäärettömällä rakkaudella katselen hänen armasta Natashaansa, ettähengitykseni salpautuu ja maailma silmissäni mustenee puhellessaniNatashan kanssa ja että Natashakin entistä enemmän minua tarkastelee.Niin. Koitti vihdoinkin tuo aika, se tuli menestyksen, kultaistentoiveitten ja mitä täydellisimmän onnen hetkenä. Kaikki kerrassaan, kaikki samalla aikaa tuli! Mummo oli pannut merkille, että ukkokin onalcanut kovin suuresti minua kehua ja erinomaisella huolellisuudellaminua ja tytärtään silmällä pitää ... ja silloin mummo äkkiä säikähti – enhän minä sittenkään ollut mikään kreivi, en ruhtinas, en mahtavaprinssi, en edes lainoppinut kollegineuvos, nuori, ritarimerkeilläpalkittu kaunis mies! Anna Andrejevna ei koskaan toivonut puolittain.

"Miestä kehutaan", ajatteli hän minusta, "mutta miksikä – se ontietämätöntä. Kirjailija, runoilija... Mutta mikäs tuo kirjailijaoikeastaan on?"

VI

Minä luin heille romaanini yhdellä kertaa alusta loppuun. Kohtateen juotua alotin ja istuimme kello kahteen yöllä. Alussa ukkorypisti otsaansa. Hän oli odottanut jotain käsittämättömän korkeata, semmoista, jota ehkei olisi ymmärtänytkään, mutta kuitenkin korkeata; vaan sen sijaan olikin tämä niin jokapäiväistä, kaikki niintuttua, aivan samanlaista, mitä tavallisesti kaikkialla tapahtuu. Ja jos sankari olisi ollut edes suuri tai erikoista huomiotaansaitseva ihminen, vaikkapa jotain historiallista, Roslavlevintai Jurija Miloslavskin kaltaista; mutta tässä kerrottiin jostain pienestä, tylsistyneestä, vieläpä tyhmästä virkamiehestä, jonkavirkanutusta napitkin olivat pois varisseet; ja tämä kerrottu aivanjokapäiväisellä kielellä, ihan samoin kuin itsekin puhumme... Kummallista. Kysyvänä katsoi mummo Nikolai Sergeitshiin, oikeinpaotti hiukan suuttuakseen, ikäänkuin olisi jostain loukkaantunut. "No, kylläpä on mieltä kaikkea löpötystä painattaa ja mokomastakin rahaamaksetaan", kuvastui hänen kasvoillaan. Natasha muuttui pelkäksikorvaksi, kuunteli ahnaasti, ei siirtänyt katsettaan minusta, seurasitarkkaan huulieni liikkeitä, mitenkä minä kunkin sanan lausuin, sekä itsekin sen mukaan kaunoisia huuliansa liikutteli. Ja mitenkäkävi? Ennenkuin ehdin kirjan puoliväliin, vierä kyyneleitä jokaisenkuulijani silmistä.

Anna Andrejevna itki ääneensä, täydestä sydämestään sankarianisäälien. Jollain tapaa olisi hän tahtonut auttaa sankariani tämänonnettomuuksissa, niinkuin huudahtuksistaan huomasi. Ukkokin olijo heittänyt haaveensa korkeasta. "Ensi askeleesta näkyy, ettäpitkältä on kurpalle Pietarin päivään [venäläinen sananlasku. Suom.muist.]; onhan mukiinmenevä, pikku kertomus vain; kumminkin sydämenvalloittaa", puheli hän. – "Senpätähden tulee ymmärrettäväksi jamuistettavaksi, mitä kaikkialla tapahtuu, siksipä tulet tuntemaan, että tylsistyneinkin, alhaisinkin ihminen on ihminen ja kutsutaanveljeksi."

Natasha kuunteli, itki ja pöydän alla salaa kättäni hellästipuristeli. Lukeminen päättyi. Hän nousi pöydästä; poskensa hohtivat, kyyneleet silmissään kiereilivät; äkkiä tarttui hän käteeni, suutelisit ja juoksi pois kamarista. Isä ja äiti katsahivat toisiinsa.

– Hm! Kas kun on riemastuva, puhui ukko tyttärensä teostahämmästyneenä: – no, eihän tuo nyt mitään pahaa, se on hyvä,hyvä, viatonta innostusta vain! Hyvä tyttö hän on ... mutisi ukko, sivumennen vaimoonsa vilkaisten, tahtoen ikäänkuin Natashaa puolustaja samalla jostain syystä minun puolestani puhua.

Anna Andrejevna, vaikka olikin kaiken aikaa, kun luin, ollut hyvinliikutettu ja heltynyt, katsoi niinkuin olisi tahtonut sanoa: "Niin,Aleksander Makedonialainen oli kyllä sankari, mutta miksikäs tärkeä tuoleja?" j.n.e. [Gogolin "Revisorista". Suom. muist.]

Natasha palasi kohta iloisena, onnellisena ja ohi mennessäänsalaa nipisti minua. Ukko koetti taaskin "totisissaan" arvostellakertomustani, mutta ilon tähden ei malttanut "totisuuttaan" pitää, vaan sen sijaan alkoi innostuneesti:

– No, Vanja, veliseni, hyvä, hyvä! Erittäin hauskaa! On niinhauskaa, etten odottaakaan osannut. Ei ole korkeata, ei suurta, senkyllä huomaa... Tuolla on minulla "Moskovan pelastus", Moskovassa onse kirjoitettukin, ja siitpä, niin sanoen, jo ensi rivistä huomaa, että kotkana liiteli ihminen... Mutta tiedätkös, Vanja, sinulla onkuin yksinkertaisemmin, selkeämmin. Kas, juuri siksi minä siitapidän, sitä kun helpommin ymmärtää! Tämä on jotain kotoisempaa, aivan kuin kaikki tuo olisi tapahtunut itselleni. Vaan mitäs siitakorkeasta? Luet etkä ymmärräkään. Sanamuotoa minä vain korjaailisin; kyllähän minä kiitän, mutta sano, mitä sanot, vähän siinä sittenkinon tuommoista niinkuin mieltä ylentävää... No, onhan se nyt jomyöhäistä, kun on jo painettu. Ehkä toisessa painoksessa? Mitä,veliseni, tottakai tulee siitä toinen painos? Ja sitten taas rahaa... Hm!

– Ja oikeinko todella te, Ivan Petrovitsh, saitte siitä niin paljonrahaa? – kysäsi Anna Andrejevna. – Katselen teitä enkä voi oikeinuskoo. Jumalani, kaikesta sitä tätä nykyä rahaa annetaankin!

– Tiedätkös, Vanja, pitkitti ukko yhä suuremmalla innostuksella: – vaikei tämä nyt olekaan virastossa palvelemisen veroista, niinonhan kuitenkin toivossa hyvä tulevaisuus. Teoksesi saattavat lukeaehkä ylhäisetkin henkilöt. Puhuithan, että Gogol sai vuotuista apuaja lähetettiin ulkomaille. Entäs jos sinäkin? Mitä? Vai onko vielä varhaista? Tuleeko vielä jotain kirjoittaa? No, kirjoita, veliseni, kirjoita pikemmin! Älä nuku laakereillesi. Miksikä odottaisit!

Kaiken tuon puhui hän niin vakuuttavasti, niin hyväsydämisesti, ettenvoinut keskeyttää hänen puhettansa ja jäähdyttää hänen ajatustensalentoa.

– Tai, jospa annetaankin, esimerkiksi, nuuskarasia. Jos tahtovatsillä tavoin kehottaa. Ja kenties saatat vielä päästä hoviinkin, lisäsi hän hiljemmin ja merkitsevästi sulkien vasemman silmänsä, – vai eikö? Olisiko vielä varhaista hoviin päästäksesi?

– Jokohan, oikeinko hoviin jo! sanoi Anna Andrejevna ikäänkuinloukkaantuneena.

– Hiukan lisää, ja te teette minusta kenraalin, sanoin minä janauroin makeasti. Ukko yhtyi nauruun. Hän oli erinomaisen tyytyväinen.

– Teidän ylhäisyytenne, ettekö haluaisi syödä? huudahti reipas

Natasha, joka oli ehtinyt illallisen valmistaa.

Hän alkoi nauraa, kiiruhti isänsä luo ja syleili häntä kiihkeästi.

– Hyvä, rakas, armas isäni! Vanhuskin heltyi.

– No, no, hyvä, hyvä! Niinhän minä vaan ilman mitään tarkoitustapuhun. Kenraali tai ei, lähdetäänpäs kuitenkin illalliselle. Voisinua, sinä tunteellinen sielu! lisäsi hän ja hyväili tyttärensäpunottavaa poskea, kuten hän aina tilaisuuden sattuessa teki. – Minä, näes Vanja, rakastaen puhuin. No, joskaan ei kenraali – kaukana vielä kenraalista! – niin kuitenkin jo tunnettu henkilö, kirjoittaja.

– Nykyään, isä, sanotaan kirjailija.

– Eikö kirjoittaja? Sitä en totisesti tiennyt ollenkaan. No, olkoonsitten kirjailija, mutta minä tahdoinkin sanoa: kamariherraksiei vielä sillä pääse, jos on romaanin kirjoittanut; siitä ei voiolla puhuttakaan; mutta silti voi saada huomatuksen viran; no, päästä – vaikkapa nyt lähetystön virkamieheksi. Sitten saattaa tullaulkomaille lähetetyksi, Italiaan terveyttä parantamaan tai kentiesehkä opintoja jatkamaan; raha-apua saa myöskin. Tietysti sinun täytyyaino toimia rehellisesti; ainoastaan työstä, rehellisestä työstä otatrahaa ja kunniaa, eikä suinkaan mistään ylhäisempien suosituksista...

– Älä sinä, Ivan Petrovitsh, tule ylpeäksi, sanoi Anna Andrejevnanauraaen.

– Isä, teidän tulee mitä pikemmin hankkia hänelle ritarimerkki, eihän pelkästä virkanimestä paljoa kostu! ilveili Natasha ja nipistitaas kättäni.

– Kas kun tyttö tekee pilaa! huudahti vanhus ja loi riemuisenkatseen Natashaan, jonka posket punottivat, silmät hohtivat kunitähtöset. – Ehkäpä minä, rakas tyttöseni, lienen todellakin mennytpitkälle, Alnaskariksi muuttunut; kas, semmoinen olen aina ollut...Mutta tiedätkös, Vanja, kun tarkastelen sinua – olet sinä sittenkinmuiden tavallisten ihmisten kaltainen...

– No, Jumalani! Minkälaisen hänen sitten tulisi olla, isä?

– Ei, ei, enhän minä sitä tarkottanut. Ja sittenkin, Vanja, sinäet ole sen näköinen ... minun tuli sanoa, ettet ole runollisenmuotoinen... Sanotaan, näes, että ne ovat kalpeita, nuo runoilijat, niin, niiden tukka mokoma ja silmissä jotain tuommoista... Tiedäthän, esimerkiksi Göthe tai joku semmoinen ... luin siitä Abbadonissa ...mitä? Joko taas jotain valehtelin? Kas tytön kanaljaa, kun taasminulle nauraa! Ystäväiseni, minä en ole oppinut, mutta silti vointulla tunteelliseksi. No, jääköön sitten ulkomuoto, – eihän tuostavahinkoa, ulkomuodosta nimittäin; kelpaat sinä minulle tuonkinnäköisenä ja hyvin minä sinusta tämmöisenä pidänkin... Enkä minäsen vuoksi puhunutkaan... Mutta, Vanja, ole aivan rehellinen, siinäpääasia, ole rehellinen, elä rehellisesti, älä muutu ylpeäksi! Tie onedessäsi avara. Palvele kutsumuksessasi rehellisesti; kas, sitä minätarkoitin, juuri sitä minä tahdoinkin sanoa!

Ah, sitä onnellista aikaa! Kaiken vapaan aikani jokaisen illanvietin heidän luonaan. Kerroin ukolle uutisia kirjailijapiiristä, kirjailijoista, jotka asiat nyt tuntuivat häntä huvittavan; jonkunajan kuluttua alkoi hän lukea B: n arvostelevia kirjoituksia, joistaolin hänelle paljon jutellut, vaikka hän tuskin lienee niitä täysinymmärtänyt, mutta siitä huolimatta kehui niitä hyvin innokkaasti jakovin valitti, että niitä "Pohjan Mehiläisessä" vastustettiin. Mummopiti Natashaa ja minua hyvin tarkkaan silmällä, vaan eipä siitäapua ollut! Sana oli jo meidän kesken lausuttu ja vihdoinkin painoiNatasha päänsä rintaani vasten, aukaisi kauniit huulensa ja minäkuulin kuiskauksensa: "niin". Vaan eipä se vanhuksiltakaan salassapysynyt; se pani heidät arvailemaan, miettimään; Anna Andrejevnapudisti usein päätään. Asia pelotti ja kummastutti. Hän ei luottanut tulevaisuuteeni.

– Hyvä, jos onnistutte, Ivan Petrovitsh, puheli mummo minulle, – mutta jos ei käykään onnistumaan, tai jotain sentapaista; mitenkässitten? Jospa teillä olisi edes joku virka.

– Kuules, Vanja, mitä minä sanon, sanoi ukko asiaa mietittyään; – kyllä minä olen nähnyt, olen huomannut ja, miksikä salaisin? tuliniloiseksi siitä, että sinä ja Natasha ... no, se sikseen! Näes, Vanja: olettehan kumpainenkin vielä hyvin nuoria ja Anna Andrejevnanion oikeassa. Odottakaamme. Sinulla kylläkin on kykyä, onpa oikeinhuomattavaa kykyä ... no, et nyt sentään nero ole, niinkuin sinustaensin puhuttiin, niin, vaan tavallinen kyky sinulla on (vasta tänäänluin "Mehiläisen" arvostelun teoksestasi; kovin huonosti siinä sitäarvostellaan; vaikka eihän tuo lehtikään ole parhaimpia.) Niin! Ymmärräthän, kyky ei ole samaa kuin rahaa pankissa, ja te molemmatolette köyhiä. Saatammehan odottaa vuotta puolitoista tai vuodenpäivät: jos onnistut hyvin – Natasha on sinun; jos et onnistu – itse osaat päättää! Sinä olet rehellinen ihminen; ajattele!..

Ja niin me päätimmekin. Mutta kun vuosi oli kulunut, olivatkin asiatkokonaan toisin.

Niin, se oli melkein tarkalleen vuoden kuluttua! Syyskuun kirkkaanpäivänä, illan lähestyessä, astuin vanhusten luo sairaana, masentuneella mielellä, ja melkein tainnuksissa laskeusin tuolille, niin että he minut nähtyään, oikein säikähtivät. Mutta ei senvuoksi siitä päätäni pyöryttänyt ja sydämeni surrut niin, että minäkymmenenkin kertaa olin lähestynyt heidän oveaan ja kymmenen kertaakääntynyt taas takaisin, ennenkuin astuin sisään, – ei sen vuoksi, etten onnistunut urallani ja ettei ollut minulla vielä rahaa, eikuulusuutta; ei sen vuoksi, etten ole vielä mikään "lähetystönvirkamies" ja pitkältä olikin siihen, että minut lähetettäisiinItaliaan terveyttäni parantamaan; mutta sen tähden, että voi eläkymmenen vuotta yhdessä vuodessa, ja elipä kymmenen ajastaikaa tänävuonna minun Natashanikin. Äärettömyys pääsi meidän välillemme. Muistan, kuinka siinä nyt istuin ukon edessä, vaikenin ja murjoelinhajamielisenä hattuni jo muutenkin murjoutuneita reunoja; istuinja odotin neuvottomana, milloin tulisi Natasha. Viheliäinen olivaatetukseni ja huonosti se minulle sopikin; kasvoni olivatkalvenneet, laihtuneet, kellastuneet, – enkä vieläkään ollutläheskään runoilijan näköinen, ei silmissäni kumminkaan ollutmitään suurta, josta muinoin niin paljon tuo hyvä Nikolai Sergeitshhuolehti. Mummo katseli minua teeskentelemättömällä, vieläpä kovinhätäilevälläkin säälillä, mutta itseksenkai ajatteli:

"Ja tuollainen oli jo vähältä tulla Natashan sulhaiseksi, Herravarjelkoon ja armahtakoon!"

– Ettekö, Ivan Petrovitsh, huoli teetä? (Teekeittiö kiehuipöydällä.) – Ja mitenkä, ystäväiseni, jaksatte? Tehän näytättekaiikkinsa sairaalta, kysäsi hän minulta valittavalla äänellä, kutenmuistelen.

Ja hyvin hyvästi muistan: minulle hän puhuu, mutta, katseessaanilmenee toinen huoli, sama huoli, joka varjosi hänen miestänsäkin, jonka alaisena hänkin istui jäähtyvän teensä ääressä ajatuksiinsavaipuneena. Minä tiesin, että heitä nykyään kovin huolestuttiriita-asia ruhtinas Valkovskin kanssa; asia oli saanut huononkäänteeseen, tiesin, että olivat saaneet vielä uutta mieliharmia, joka saattoi Nikolai Sergeitshin vuoteeseen. Nuori ruhtinas, jonkatähden koko tuo riitajuttu sai alkunsa, noin viisi kuukautta sittänsai tilaisuuden käydä Ichmenevien luona. Ukko, joka rakasti hyvääAleshaansa kuni omaa poikaansa, muistellen häntä, melkein jokapäivä vastaanotti hänet ilolla. Anna Andrejevna muisti Vasiljevskinolot ja hyrähti itkuun. Alesha alkoi, isästään salaa, käydä heilläaaina useammin ja useammin; rehellinen, suora, avosydäminen NikolaiSergeitsh harmistuneena heitti kaiken varovaisuuden. Jalossaylevytydessään ei hän tahtonut ajatellakaan sitä, mitä ruhtinason

sanova, kun saa tietää, että hänen poikansa on taas käynyt Ichmenevien luona, ja mielessään halveksi hän ruhtinaan kaikkiamielettömiä epäilyjä. Mutta ukko ei tietänyt, riittääkö hänellävoimia uusia häväistyksiä kestämaan.

Nuori ruhtinas alkoi käydä heillä melkein joka päivä. Vanhukset olivat iloisia hänen seurassaan. Kaiket illat ja kauvas yli puoliyönistui hän heillä. Tietysti isä viimein sai tuon kaiken tietää. Syntyimitä iletävimpää juoruja. Ruhtinas solvasi Nikolai Sergeitshiahävyttömimmällä kirjeellä, samanlaisella nytkin, kuten tuonnoinennen, ja poikansa hän kielsi käymästä Ichmenevillä. Tuo kaikki olitapahtunut pari viikkoa ennen heille menoani. Ukko alkoi ankarastisurra. Kuinka! Hänen Natashansa, tuo viattomin, jaloin, sekoitetaankohänet taas tuohon likaiseen valheeseen, tuohon halpamaisuuteen! Hänennimeänsä jo ennenkin häväistyksellä heitä sortava ihminen mainitsi... Ja tämäkö kaikki jättää kostamatta! Ensi päivinä joutui hän harmistavuoteenomaksi. Tuon kaiken minä tiesin. Koko asian sain tarkalleentietää, vaikkon minä, sairaana ja masennettuna, näinä viimeisinäkolmena viikkona käynyt heillä, vaan makasin huoneessani. Mutta minävielä tiesin ... ei! Silloin vielä minä vasta aavistin, tiesin enkäuskonut, että heillä, paitsi tuota seikkaa, nyt on vielä jotain, jokaenimmin saattaa heidät levottomiksi, ja rasittava suru sydämessänitarkastelin heitä. Niin, minä kärsin paljon; minä pelkäsin arvata, pelkäsin uskoa ja kaikin voimin halusin poistaa onnetonta hetkeä. Ja kumminkin minä tulin vaan sen hetken tähden. Ikäänkuin jokintuntematon voima veti minua heille tänä iltana!

– Niin, Vanja, aivankuin havahtuen, kysäsi äkkiään ukko: – etköhänsinä ollut kipeänä? Miksi niin kauvan olit käymättä? Minunhan on syy: jo kauvan aikaa tahdoin käydä sinua katsomassa, mutta aina jäi niin...

Ja hän uudestaan vaipui mietteisiinsä.

– Minä olin kipeänä, vastasin.

– Hm! Kipeänä, sanoi hän jonkun minutin kuluttua. – Sepä se, kipeänä! Sanoihan minä silloin, varoitin – et totellut! Hm! Ei, Vanja, veliseni: runotar on sen ilmosen ikänsä vinnillä nälkäisenäistunut ja jääkin sinne istumaan, niin, niin!

Niin, ukko ei ollut hyvällä tuulella. Jos hänellä ei olisi olluthaavaa omassa sydämessään, ei hän olisi puhellut minulle nälkäisestäarunottaresta. Minä tarkastelin hänen kasvojansa – ne olivatkellastuneet, silmissään näkyi jonkinlainen epäröiminen, jonkinlainenepätietoinen ajatus, jota ratkaistakseen ei hänellä ollut voimia. Hän oli hyvin pahalla päällä ja tavattoman ärtyisiä. Vaimonsa katselihäneen rauhatonna ja pudisteli päätään. Kun ukko kerran kääntyi pois päin, viittasi hän salaa ukkoon.

– Mitenkä Natalia Nikolajevna voipi? Onko hän kotona? kysyin minähuolestuneelta Anna Andrejevnalta.

– Kotona on, isäseni, kotona, vastasi hän, ja kuten olinhuomaavinani, jotenkin vastenmielisesti. – Heti tulee hän itsekintänne. Kaikkeapas! Kolme viikkoa olla näkemättä! Ja kuinka hän lieneemuuttunut niin kummalliseksi – et mitenkään voi arvata häntä – tervekö, kipeäkö, Jumal' hänet ties!

Ja hän arasti katsahti mieheensä.

– Niin minäkö? Ei häntä vaivaa mikään, vastasi Nikolai Sergeitshhaluttomasti ja jyrkästi, – tietysti hän on terve. Niin vaan, tyttöön varttunut, eikä ole enää lapsi, siinä kaikki. Ken heitä arvaanoita tyttöjen suruja ja juonitteluja!

– No, älähän toki, juonittelujako! liitti heti Anna Andrejevnaloukkaantuneella äänellä.

Ukko vaikenä ja rummutteli sormillaan pöytään. "Jumalani, jokohanheidän välillään on jotain tapahtunut", ajattelin minä pelolla.

– No, mitä, mitenkäs siellä teillä? alkoi ukko taas. – Vieläkö B.yhä kirjoittaa arvosteluja?

– Niin, kirjoittaa kyllä, vastasin minä.

– Ah, Vanja, Vanja! lisäsi hän, viitaten kädellään: – Mitä tässänyt arvostelut!

Ovi aukeni ja Natasha astui kamariin.

VII

Hän piti hattuaan kädessään ja tultuaan sisään pani hän sen pianonkannelle, sitten lähestyi hän minua ja ääneti ojensi minulle kätensä. Hänen huulensa hiljakseen liikkuvat; näytti, niinkuin hän olisi tahtonut minulle jotain tervehdykseksi sanoa, mutta sanoja eikumminkaan kuulunut.

Kolmeen viikkoon emme olleet nähneet toisiamme. Minä katsoin häneen epäroivänä ja pelvolla. Kuinka hän olikaan muuttunut näinä kolmenaviikkona! Kaiho ahdisti sydäntäni, kun minä näin nuo vaipuneet, vaaleat posket, jotka olivat kuin vilutautisen, muuttuneet huulet, ja pitkien, tummien ripsien takaa kuumeentapaisesti, outoa intoisaapäättäväsyyttä säteilevät silmät.

Mutta, Jumalani, kuinka hän oli kaunis! En milloinkaan, en ennen, ensen jälkeen nähnyt häntä semmoisena, kun tuona onnettomana päivänä. Sekö, sekö on tämä Natasha, hänkö tämä tyttö, joka ainoastaanvuosi takasin, kääntämättä silmiänsä minusta ja liikutellenhuulosiansa mukaani, kuunteli romaaniani ja joka niin iloisesti, niin huolettomasti silloin nauroi ja illallispyödyssä isänsä jaminun kanssani ilveili. Hänkö tämä Natasha, joka tuolla toisessakammarissa, painaen alas päänsä ja kokonansa punastuneena sanoiminulle: niin?

Kuului iltakirkkoon kutsuvan kellon kumea ääni. Hän värähti; äitiristi silmänsä.

– Tahdoithan sinä mennä iltakirkkoon, Natasha, jopa soitetaankirkkoon, sanoi äiti. – Mene, Natasha kultaseni, mene vaan, onhan kirkko lähellä! Samassa hiukan kävelisitkin. Miksi istutsulkeutuneena! Katsoppas, kuinka olet vaalea, olet kuin kateellistensilmäämä.

– Minä ... ehkä ... en lähde tänään, sanoi Natasha verkalleen jahiljaan, melkein kuiskaamalla. – Minä en ole terve, lisäsi hänvaaleana kuni palttina.

– Parasta olisi, jos menisit, Natasha; aioithan sinä äsken mennä jatoithan jo hattusikin. Käy rukoilemassa, Natasha, käy rukoilemassa, että Jumala antaisi sinulle terveyden, pyyteli Anna Andrejevna, katsoen arasti häneen, ikäänkuin olisi peljännyt häntä.

– No niin, mene vaan; samassa vähän käveletkin, lisäsi ukko, myöskinlevottomana katsellen tytärtänsä silmiin. – Äitisi puhuu oikein. Vanja saattaakin sinua.

Olin huomaavinani lyhyen katkeran hymyn Natashan huulilla. Hänmeni pianon luo, otti hattunsa ja pani sen päähänsä; hänen kätensä vapisivat. Hänen liikkeensä näyttivät tahdottomilta, konemaisilta, – ikäänkuin hän ei olisi ymmärtänyt mitä tekikään. Isä ja äiti loivathäneen tutkivia katseita.

– Jääkää hyvästi! sanoi hän tuskin kuuluvalla äänellä.

– No, no, enkelini, mitäpä tässä hyvästellä, mokomalle matkalle! Saa edes hiukan tuuli päällesi puhalttaa; katsoppas, kuinka kalpea oletkaan. Ah! Mitä minä unehutinkaan, (aina minä jotain unehutan!) minähän jo sain sinulle valmiiksi pyhäinjäännös-säilykkeen; ompelinsen sisään rukouksen, enkelini; Kijevin nunna neuvoi minulle sen viime vuonna; se on kelvollinen rukous; äsken sen jo ompelin. Pane sekaulaasi, Natasha. Kenties Herra Jumala lahjoittaa sinulle terveyden. Olethan ainoa lapsemme.

Muori otti työlippaasta Natashan kultaisen kaularistin; tämän nauhaanoli kiinnitetty vasta valmistettu pyhäinjäännös-säilyke.

– Kanna terveydeksesi! sanoi äiti, pannen ristin tyttärensä kaulaan ja siunaten hänet ristimerkillä. – Muinoin minä sinua joka yöksiristimerkillä siunasin, kun menit nukkumaan, luin rukouksen ja sinäluuit minun kanssani. Mutta nyt sinä et enää ole semmoinen, eikä Jumala annakaan sinulle sielunrauhaa. Ah, Natasha, Natasha! Ei oleapua sinulle äidinrukouksistanikaan enää!

Muori alkoi itkeä.

Natasha ääneti suuteli äitinsä kättä ja astui askeleen ovelle päin; äkkiä hän kääntyi takaisin ja lähestyi isäänsä. Hänen rintansa nousi laski raskaasti.

– Isä, siunatkaahan tekin omaa tytärtänne! lausui hän tukahdutetullaäänellä ja laskeusi polvilleen hänen eteensä.

Tämä hänen odottamaton, kovin juhlallinen käytöksensä pani meidät kaikki hämille. Jonkun aikaa aivan neuvottomana tarkasteli isätärtään.

– Natasha kultani, lapsueni, tyttöseni, rakkaani, mikä sinun on? huudahti lopulta isä, ja viljovat kyynleet vierivät silmistään. – Miksi sinä suret? Miksi itket päivin ja öin? Näenhän minä tuonkaiken; minä en saa öitäni nukkuneeksi, nousen ylös ja kuultelenovesi takana!.. Sano minulle kaikki, Natasha, ilmaise kaikkihuolesi, minulle, vanhukselle, ja me...

Hän ei päättänyt lausettansa, nosti tyttärensä ja syleili häntä innokkaasti.

Tytär vaipui hänen rintaansa vasten ja piilotti kasvonsa hänen olkaansa vastaan.

– Ei mitään, ei mitään, niin vaan ... en ole terve, soperti Natasha, väkisin pidättäen sisäistä, polttavaa tuskaansa.

– Siunatkoon sinua Jumala niin, kuin minä siunaan, rakkain lapseni, kallis tyttöseni! lausui isä.

– Lähettäköön Hän sinulle elinajaksesisielunrauhan ja varjeltkoon sinua kaikilta murheilta. Rukoile Jumalaa, lapsueni, jotta minun syntisen rukoukseni tulisi Hänen eteensä.

– Minunkin, olkoon minunkin siunaukseni sinun kanssasi! liitti äitikiyneltulvan silmistään vuotaessa.

– Jääkää hyvästi! kuiskasi Natasha.

Ovella hän vielä pysähtyi, vielä kerran katsahti vanhempiinsa, ikäänkuin olisi aikonut vielä jotain sanoa, mutta ei voinut ja niinläksi hän kiireesti huoneesta. Minä kiiruhdin hänen jälkeensä, pahaaavistus täytti mieleni.

VIII

Hän astui ääneti, kiirehtien, pää alas painuneena, minuunkatsomattakaan. Mutta päästyään kadulta rantakadulle hän äkkiäpysähtyi ja tempasi minua kädestä kiinni.

– Ahdistaa! kuiskasi hän. – Sydäntä kouristaa, tukahduttaa!

– Käänny takaisin, Natasha, huudahtin minä säikähtyneenä.

– Etkö sinä sitten näe, Vanja, että minä läksin pois *ainaiseksi*, erosin heistä enkä milloinkaan palaa takaisin? lausui hän, luodenminuun sanomatonta kärsimystä ilmaisevan katseen.

Sydämeni oli lakata sykkimästä. Tätä kaikkea minä aavistin jo heillemennessäni, tämä kaikki näkyi minulle ikäänkuin sumun läpi, ehkäpäjo kauvan ennen tätä päivää näin sen tällä tavoin käyvän, muttakumminkin sattuivat nyt sanansa minuun kuni ukkosen isku.

Astuimme murheisina rantakatua. Minä en voinut puhua; minä koetinetsiä syitä, koetin ajatella ja jouduin kokonaan ymmälle. Päätänialkoi pyörryttää. Minusta tuntui tämä niin luonnottomalta, niinmahdottomalta.

– Syytätkö sinä minua, Vanja? sanoi hän jonkun ajan kuluttua.

– En, mutta ... mutta minä en usko; se on mahdotonta!.. vastasin, muistamatta, mitä puhuin.

– Ei, Vanja, niin se nyt on! Minä läksin heidän luotaan enkä tiedä, kuinka heille käy ... en tiedä, kuinka käy itsellenikään!

– Menetkö *hänen* luoksensa, Natasha? Niinkö?

– Niin, vastasi hän.

– Mutta sehän on mahdotonta! huudahtin minä epätoivoisena.

– Tiedätkö, että se on mahdotonta. Natasha parkani! Sehän on mielettömyyttä. Sitenhän sinä surmaat heidät sekä itsesi tuhoat!

Tiedätkö sinä sen, Natasha?

– Tiedän; vaan mitäpä minä voisin, ei se ole minun tahdossani! sanoi hän, ja hänen sanoissaan kuului niin paljon epätoivoa, ikäänkuin hän olisi ollut matkalla kuolemanrangaistusta kärsimään.

– Käänny, käänny takaisin, kunnes vielä ei ole myöhäistä, pyytelinminä häntä, ja sitä innokkaammin, sitä vakuuttavammin rukoilin, mitä enemmän itse tunsin turhiksi kaikki kehoitukseni ja niidensopimattomuuden juuri tällä kertaa. – Ymmärrätkö sinä, Natasha, mitä teet itsellesi? Ajattelitko sinä sitä? Onhan *hänen* isänsäsinun isäsi vihollinen; loukkasihan ruhtinas isääsi, epäili häntärahojen varkaudesta; hänhän se nimitti isääsi varkaaksi. Onhan heidänvälillään parhaillaan oikeudenkäynti... Ja mitä! Kaiken lisäksi vielätämä viimeinen seikka, ja tiedätkös sinä, Natasha ... (oi Jumalani, tiedäthän sinä tämän kaiken) ... tiedätkö, että ruhtinas epäiliisääsi ja äitiäsi, että juuri he, ja tahallaan, saattoivat Aleshansinuun mieltymään, kun Alesha vieraili teillä maalla? Ajatteleppas, kuvaileppas vain se itsellesi, mitenkä silloin isäsi tuosta valheestakärsi. Tukkansa on näinä kahtena vuonna kokonaan harmaantunut – katsohan häntä! Ja pääasia: sinähän tuon kaiken tiedät, Natasha, hyvä Jumala kuitenkin! Minä en puhukaan siitä, miltä tuntuu heistäkadottaa sinut ijakseen! Olethan sinä heidän aarteensa, kaikkensa, mitä heille vanhoille päivilleen on jäänyt. Minä en tahdo siitäpuhuakaan: se sinun tulee itsesi tietää; muista, että isäsi pitääsinut syyttä häväistynä, jota nuo röyhkeät syyttä loukkaavat, solvaavat kostamatta! Nytpä, juuri nyt taas uudestaan virisi, saivauhtia tuo vanha, pinttynyt vihamielisyys siitä, ette te otitteAleshan vastaan. Ruhtinas taas loukkasi isääsi, joka vielä on vihanvimmassa tästä uudesta solvauksesta, ja nyt kaikki, kaikki tämä, kaikki nuo syytökset tulevatkin nyt todistetuiksi! Kaikki, jotkatietävät asian, sanovat ruhtinaan olevan oikeassa, kaikki syyttäväsinoa ja isääsi. No, mitenkä hänelle käy? Sehän vie häneltä hengenheti kohta! Häpeä, häväistys, ja keneltä? Sinun tauttasi, hänentyttärensä, hänen ainokaisensa, rakkaimman lapsensa tautta! Entäsäitisi? Hänkään ei voi kestää... Natasha, Natasha! Mitä teetkään? Palaja! Ole järkevä!

Hän oli vaiti; sitten katsahti hän minuun nuhtelevasti, ja niinpaljon sanomatonta tuskaa, niin paljon kärsimystä oli hänenkatseessaan, että minä käsitin, kuinka verisesti haavoittunut olihänen sydämmensä ilman minun sanojanikin. Minä ymmärsin, mitä hänellehty päätöksensä tuli maksamaan ja miten piinasin, viiltelin häntäturhilla, myöhäisillä neuvoillani; tuon kaiken minä hyvin ymmärsin, enkä kumminkaan voinut pidättää itseäni, vaan jatkoin:

– Ja sanoithan sinä itse vast'ikään äidillesi, että, kenties, etlähde kotoa ... iltakirkkoon. Siis, sinä tahdoit jäädäkin kotiin; etsiis vielä lopullisesti päättänyt?

Hän vastasi minulle vain katkeralla hymyllä. Ja miksikä minä tuotakysyinkään? Täytyihän minun ymmärtää, että kaikki oli auttamattomastipäätetty. Mutta minä en voinut itseäni hallita.

– Ja rakastatko sinä sitten häntä niin äärettömästi! huudahdin, vapisevalla sydämmellä katsoen häneen, tuskinpa itsekään käsittäen, mitä kyselenkään.

– Mitä minä sinulle vastaisin, Vanja. Näethän sinä: hän käski minuntulla, ja minä olen täällä, odotan häntä, lausui hän katkerastihymyillen.

– Mutta kuulehan, kuulehan vain, aloin minä taas pyydellä häntä, tarttuen oljen korteen, – tämän kaiken voi vielä korjata, voivielä tehdä kokonaan toisella tavalla, aivan kaikkienensa jotenkinmuulla tavalla. Voithan olla kotoa pois menemättä. Minä neuvonsinulle, miten teet, Natasha. Minä otan huolekseni sovittaa teillekaikki, kaikki, toistenne kohtaamiset, ja kaikki... Älä vain poistukotoasi! Minä tahdon kantaa teidän kirjeenne; miksikä en voisi kantaakirjeitänne? Niin on oleva parempi, kuin tämä nykyinen toimesi. Minä voin sen kaiken tehdä; minä teen teidän kummankin mieliksi, saattepa nähdä, että olen täyttävä tahtonne... Etkä sinä saataitseäsi hukkaan, Natasha, niinkuin nyt... Mutta nythän sinä varmastijoudut hukkaan, joudut kokonaan! Suostu siihen, Natasha: kaikki käymainiosti, onnellisesti, ja te voitte rakastaa toisianne niin paljon, kuin vaan tahdotte... Ja kun isänne lopettavat riitansa (sillävälttämättömästi he lopettavat riitansa) – silloin...

– Riittää jo, Vanja, jätä se nyt jo, keskeytti hän, puristaenvahvasti kättäni, kyynelsilmin hymyillen. – Hyvä, kelpo Vanja! Sinäolet hyvä, rehellinen ihminen! Et sanaakaan sano itsestäsi! Minähänensin hylkäsin sinut, ja sinä kaikki annoit anteeksi, huolehditainoastaan minun onnestani. Tahdot kantaa meidän kirjeemme...

Hän alkoi itkeä.

– Tiedänhän minä, Vanja, kuinka paljon sinä rakastit minua, mitenvielä nytkin rakastat, etkä ainoatakaan soimausta, et ainoatakaanpahaa sanaa minulle moitteeksi koko tällä ajalla lausunut! Ja sinä, sinä!.. Jumalani, kuinka olenkaan rikkonut sinua vastaan! Vanja! Muistatko, Vanja, muistatko sinä sinun ja minun yhteistä aikaamme? Ah, parasta olisi, jos en olisi tuntenut, en kohdannutkaan *häntä* milloinkaan!.. Olisin silloin saanut elää sinun kanssasi, Vanja, sinun, sinä minun kelpopoikani, minun kyyhkyläiseni!.. Ei, minäen ansaitse sinua! Näes, mimmainen minä olen: mokomalla hetkelläminä muistutan sinulle menneestä onnestamme, ja sinähän kärsit joilman sitäkin! Tuonnoin et sinä kolmena viikkona meillä käynyt: minä vakuutan sinulle, Vanja, minulle ei ainoatakaan kertaa tullutajatusta mieleen, että sinä kiroaisit minua, vihaisit minua. Minätiesin, miksi sinä poistuit! Sinä et tahtonut olla tiellämme, ollameille elävänä nuhteena. Etteikö sinun sitten ollut raskasta nähdämeitä! Ja kuinka minä sinua odotinkaan, Vanja, mitenkä ikävöinkään! Vanja, kuules, jos minä rakastinkin Aleshaa kuni hupsu, kunimioletön, niin sinua ehkäpä vielä enemmän, niinkuin ystävätäni, vielä enemmän rakastan. Kyllä minä luulen ja tiedän sen, etten voisinutta elää; minä tarvitsen sinua, tarvitsen sinun sydäntäsi, sinunkultaista henkeäsi... Ah, Vanja! Kuinka karvas, kuinka raskas aikaminulle nyt alkaakaan!

Hän oli sulaa kyyneltulvaansa. Todellakin, raskas oli hänenkohtalonsa!

– Ah, kuinka minä halusin nähdä sinua! pitkitti hän, tukahduttaenitkunsa. – Kuinka oletkaan laihtunut, olet sairas, kalpea; oletkosinä todella ollut sairaana, Vanja? Ja kas minua, kun en tiedustakaansinulta asioitasi! Yhä vain puhun itsestäni; sanos, mitenkä ovatasiastasi kustantajien kanssa? Kuinkas on uusi romaanisi, jatkuuko se?

– Onko nyt aika puhua romaaneista, tai minusta, Natasha! Ja mikäpänsiillä minun asioillani! Ei mitään hätää; hyvin menevät, ja Herrapaniiden kanssa! Mutta kuules, Natasha: hänkö se vaati, että menisithänen luoksensa?

– Ei, ei hän yksin, vaan minä ehkä enemmän. Hän kyllä puhuisiitä, ja samaa sanoin itsekin... Näes, ystäväiseni, minä kerronsinulle kaikki. Hänelle ehdotellaan morsianta, rikasta ja hyvinkorkeasukuista, jonka sukulaisetkin kaikki ovat hyvin ylhäisiä. Aleshan isä välttämättömästi tahtoo, että hän naisi tuon neidon, ja isähän on, kuten hyvin tiedät, suurin juonittelija, hän panikaikki vieterit liikkeelle; kymmeneen vuoteen ei toista samanlaistatilisaisuutta voi odottaa. Mahtavia sukulaisia, rahoja... Tyttö, kerrotaan, on hyvin kaunis; hän kovin viehättää Aleshaa. Ja sittenisäkin tahtoo saada pikemmin Aleshan tieltään, jotta voisi itsenaida, ja siksi juuri välttämättömästi tahtoo kaikilla keinoillarikkoa meidän välimme. Hän pelkää minua ja vaikutusvaltaani Aleshaan...

– Tietääkö sitten ruhtinas teidän rakkaudestanne? keskeytin minäkummeksien. – Hänhän vain aavistaa eikä ollenkaan liene varma.

– Tietää, hän tietää kaikki.

– No, kukapas hänelle sen sanoi?

– Alesha itse joku aika sitten kertoi kaikki. Hän itse minullesanoi, että on kaikki puhunut isälleen.

– Taivas varjelkoon! Mitä te teettekään! Itsekö ilmaisi kaikki, javielä tähän aikaan?

– Älä syytä häntä, Vanja, keskeytti Natasha – äläkä naura hänelle! Häntä ei saa arvostella samalla mitalla, kuin kaikkia muita. Ajatteles oikein. Eihän hän ole semmoinen, kuin sinä ja minä olemme. Hän on lapsi; eihän häntä ole niin kasvatettukaan. Ymmärtäisikös hän, mitä tekee! Ensi vaikutus, ensimmäinen syrjävaikutin voi irroittaahänet kaikesta siitä, jolle hän hetki sitten vannomalla antautui. Hänellä ei ole tahdon lujuuata. Hän voi vannoa sinulle uskollisuutta, ja jo samana päivänä, samalla totuudella ja sydämmellisyydellä voi hän antautua toiselle; tulepa itse ensimmäisenä siitä sinullekertomaankin. Hän voi tehdä jonkun huonon työnkin, mutta syyttääsiitä häntä ei voi, ehkäpä vain sääliä. Hän voi uhrata omantahtonsakin ja, tiedäppäs, millä tavalla voikin uhrata! Mutta sen hän voi tehdä vain ennen jotain uutta mielletä; sen tultua unohtaa hänentisen kokonaan. *Sillä tavoin hän unohtaisi minutkin, jos en minäolisi aina hänen luonansa.* Kas, semmoinen hän on!

– Ah, Natasha, ehkä tuo ensinkään ei olekaan totta, on vain huhuja.

Kuinka hän, mokoma poikapahanen, nyt jo naisi!

– Minähän sanoin, että hänen isällään on jonkinlaisia erityisiätuumia.

– Mutta mistäpäsinä tiedät, että morsian on niin kaunis ja että Alesha on häneen jo viehättynyt?

– Alesha itse minulle siitä puhui.

– Mitä! Itse puhui sinulle, että voipi toiseen rakastua, ja sinultavaati nyt tämmöistä uhrautumista?

– Ei, Vanja, ei! Sinä et tunne häntä, sinä olet vähän olluthänen seurassaan; hänet pitää oppia paremmin tuntemaan, ja sittenvasta tehdä päätöksiä. Ei maailmassa löydy sydäntä puhtaampaa jarehellisempää, kuin hänen sydämmensä on! Mitä? Olisiko parempi, joshän olisi valehdellut. Mitä tulee siihen, että toinen miellytti, niin ei huoli muuta kuin jos hän ei kohtaisi minua yhteen viikkoon, unohtaa hän minut ja rakastuu toiseen, mutta sitten kun hän taasnäkee minut, on hän taas minun vallassani. Ei! Sehän onkin hyvä, että minä tiedän, ettei tuo ole minulta salassa; muutenhan minäepäilyksiini kuolisin. Niin, Vanja! Minä jo olen päättänyt: *jos enminä ole hänen luonansa aina, lakkaamatta, joka hetki, hän lakkaaminua rakastamasta, unohtaa ja hylkää.* Kyllä hän on semmoinen; kukatahansa voi saada hänet valtoihinsa. Mitäpäsinä silloin tekisin? Minä kuolisin silloin ... ja mitä on kuolemakaan! Mielelläni minänytkin kuolisin! Mutta miltä tuntuu elämä hänettä? Se olisi pahempikuin mikään kuolema, pahempi kaikkia kärsimyksiä! Ah, Vanja, Vanja! Täytyyhän jotain olla, joka sai minut nyt hänen vuoksensa hylkäämäänsekä isäni että äitini! Älä houkuttele minua: se

on päätetty! Hänenäytyy olla minun luonani joka hetki, joka silmänräpäys; minä en voiperuuttaa päätöstäni. Minä tiedän, että olen hukassa, sekä toisethukkaan saattanut...

– Ah, Vanja! huudahti hän äkkiä ja koko olentonsa vapisi, – entäpä jos hän todellakin ei enää rakastakaan minua! Entäpä jos sinä äskenjuuri puhuitkin hänestä totta (minä en sitä milloinkaan ole sanonut), entäpä jos hän vain valehtelee minulle ja vain näyttää olevansa suoraja rehellinen, mutta onkin ilkeä ja turhamielinen. Minä nyt tässäpuolustelen häntä moitteiltasi, ja hän ehkä nyt juuri on toisenseurassa ja nauraa itseksensä, ja minä, minä kelvoton hylkäsin kaikkija kävelin katuja pitkin, etsin häntä... Oih, Vanja!

Tuo parahdus tuli niin tuskallisesti hänen sydämmestään, että synkinsuru valtasi koko minun sisäisen olentoni. Minä huomasin, että Natasha oli kokonaan kadottanut vallan itsensä yli. Eikä muu, kuinsokea, mieletön, suurin mustasukkaisuus voinut saattaa häntä moiseenmielettömään tekoon. Nytpä itsessänikin sai mustasukkaisuus vallan. Minä en voinut hillitä itseäni: häijy tunne sai minut valtoihinsa.

– Natasha, sanoin minä, – yhtä seikkaa minä vain en ymmärrä: kuinkasinä vielä voit rakastaa häntä sen jälkeen, mitä hänestä juuripuhuit? Et kunnioita häntä etkä usko edes hänen rakkauteensa, jakumminkin menet hänen luokseen ainaiseksi, ja hänen vuoksensa kaikkuihurat? Kuinka se on ymmärrettävä? Hän piinaa sinua koko ikäsi ajan, samoin sinäkin häntä. Liikaa rakkautta se jo on sinulta, Natasha, liikaa! Minä en käsitä semmoista rakkautta.

– Niin minä rakastan kuni mieletön, vastasi Natasha kuni tuskankalventamana. – Minä en vielä milloinkaan ennen sillä tavoinrakastanut, Vanja. Tiedänhän minä itekin, että olen mieletönenkä rakasta niin kuin tulisi rakastaa. En minä rakasta häntätavallisella tavalla... Kuule, Vanja: minä jo tätä ennenkin tiesin, vieläpä meidän onnellisimpina hetkinämme aavistin että hän tuleetuottamaan minulle ainoastaan kärsimyksiä. Vaan minkä sille voi, josnyt pidän hänen tuottamansa kärsimyksetkin – onnenani? Menisinköhänen luoksensa iloani etsimään? Enkö tietäisi jo edeltäkäsini sitä, mikä minua hänen luonaan odottaa ja mitä tulen häneltä kärsimään? Vakuuttihan hän rakastavansa minua, monet lupaukset minulle antoi, enhän kumminkaan luota ainoaankaan lupaukseensa, en pidä niitäminkään arvoisina enkä koskaan pitänyt, vaikka tiesinkin, ettei hänminulle valehdellut, eikä voinutkaan valehdella. Itse minä hänellesanoin, itse, etten tahdo häntä millään tavoin sitoa. Se on parastahänelle: siteitä ei kukaan siedä, enkä minäkään. Mutta kumminkin ononneni olla hänen orjansa, vapaaehtoinen orjansa; kestää häneltäkaikkea, kaikkea, kunhan vain hän olisi luonani, kunhan vain saisinhäntä katsella! Tuntuu siltä että voisin sallia sen, että hän saisirakastaa toistakin, kunhan se vain tapahtuisi minun tieteni, ettäminäkin saisin siinä ohella olla... Eikö se ole kurjaa, Vanja? kysäsihän äkkiä, luoden minuun rajun, hehkuvan katseen. Jonkun aikaa joolin huomaavinani, että hän hourii. – Onhan se kurjaa, moisettoivomukset! Mitä? Itse sanon, että se on kurjaa, mutta jos hänhylkää minut, juoksen minä hänen jäljessään vaikka maailmaan ääriin, vaikka hän hylkäisikin, vaikka pois ajaisikin minut. Sinä tässä nytpyydät minua kääntymään takaisin, – mitäpä siitä seuraisi? Käänny, mutta huomenna taas lähden pois; kun hän vain käskee – lähden, viheltää, kutsuu minua nimeltä, kuni koiraa kutsutaan, kiiruhdanheti jälkeensä juoksemaan... Kärsimyksiäkö! Häneltä minä en pelkääottaa vastaan mitä kärsimyksiä tahansa! Tiedänhän, että kärsimyksenitulevat *häneltä*... Ah, eihän sitä voi selittää, Vanja!

– Entä isä ja äiti? ajattelin. Onkohan hän heidät kokonaan unohtanut.

– Eikö hän siis aiokkaan ottaa sinua vaimokseen, Natasha?

– Lupasi, kyllä hän lupasi. Siksipä hän minua nyt kutsuukin, ettähuomenna antaisimme itsemme salaa vihkiä ulkopuolella kaupunkia; eihän hän tiedä, mitä tekee. Hän, kenties, ei tiedä kuinka tulisimenetellä, jotta vihittäisiin. Ja mikä aviomies hän sitten on! Naurattaa todellakin. Ja kun on mennyt naimisiin, niin tuleeonnettomaksi, alkaa soimata... Minä en tahdo, että hän jolloinkinsyyttäisi minua jostain. Minä annan hänelle kaikki, ja älköön hänminulle mitään. Mitäs, jos hän naituansa tulisi onnettomaksi, niinmiksikä tekisit hänet onnettomaksi?

– Mutta tähän on jotain lumottua, Natasha, sanoin minä. – Mitä, menetkö sinä nyt suoraan hänen luokseen?

– En, hän lupasi tulla tänne, ottaa minut; me sovimme...

Ja hän katsoi hartaasti tuonemmas, mutta siellä ei näkynyt ketään.

– Hän ei vielääkään ole täällä! Ja sinä tulit *ensiksi!* huudahtinminä epätoivoisena.

Natasha horjahti niinkuin olisi halvaus häntä kohdannut. Kasvonsavääristyivät tuskasta.

– Ehkei hän tule ensinkään, soperti hän katkerasti hymyillen. – Toissa päivänä kirjoitti hän, että jos minä en lupaa tulla, niintäytyy hänen vasten tahtoansa siirtää päätöksensä vihkimisestäämme;isänsäpä silloin viekin hänet morsiamen luo. Ja tuosta hän kirjoittiniin suoraan, niin luonnollisesti, ikäänkuin se ei sen kummempiolisikaan... Mitäs, jos hän todella menikin tuon toisen luo, Vanja?

Minä olin ääneti. Hän puristi kovasti kättäni – silmänsä säkenöivät.

– Hän on tuon toisen luona, lausui Natasha tuskin kuuluvasti. – Hänluotti siihen, etten minä tule tänne, siksi hän voi mennä tuon toisenluo, ja sitten voi sanoa olevansa oikeassa, hän kun ennen jo siitäkirjoitti, mutta minä en tullut. Hän ei välitä minusta, siksipä hänperäytyykin... Ah, Jumalani! Voi minua mieletöntä! Ja sanoihan hänitse minulle viime kerralla, ettei hän minusta, ettei hän minustaenää välitä... Mitä minä siis odotankaan!

– Tuolla hän on! huudahtin minä äkkiä huomattuani Aleshantuonempana rantakadulla.

Natasha vavahti, kiljahti, katsoi lähestyvää Aleshaa, ja äkkiä,temmaisten kätensä minun kädestäni, kiirehti hänen luokseen.Alesha myöskin alkoi astua kiiruumin, ja kohta oli Natasha johänen sylissä. Paitsi meitä, ei kadulla ollut juuri ketään. Hesuutelivat, nauroivat: Natasha nauroi ja itki samalla, ikäänkuin heolisivat tavanneet toisensa pitkän ajan kuluttua. Natashan vaaleilleposkille kohosi puna; hän oli kuni kuumeessa... Alesha huomasi minutja samassa tuli luokseni.

IX

Minä katsoin Aleshaan hyvin tarkkaan, vaikka olin jo useastikinhänet tätä ennen nähnyt; katsoin hänen silmiinsä, ikäänkuin hänenkatseensa olisi voinut päästää minut kaikista epäilyksistäni, niinkuin siinä olisin löytänyt selityksen siihen, miten, kuinka tämälapsi voi lumota Natashan, voi herättää hänessä semmoisen mielettömänrakkauden, – rakkauden moisen, joka saattoi unohtamaan lapsenensimmäisen velvollisuuden, arvelematta uhraamaan kaiken sen, mikä tähän saakka oli Natashalle pyhäkkönä. Ruhtinas tarttui molempiinkäsiini, puristi niitä vahvasti, ja hänen lempeä, kirkas katseensatunkeutui sydämmeeni.

Minä tunsin, että olen voinut erehtyä päätelmissäni hänen suhteensajo yksistään siitä syystä, että pidin häntä vihollisenani. Niin, minä en rakastanut häntä ja, tunnustan, en koskaan voinut häntärakastaa, – minä yksinäni, ehkä, kaikista niistä, jotka hänettunsivat. Hänessä oli paljon semmoista, josta en ensinkään pitänyt, jopa hänen komea ulkomuotonsakin, ja ehkäpä juuri siitä syystä, ettähän näytti niin liiallisen komealta. Jälkepäin tulin huomaamaan, että siinäkin suhteessa minä arvostelin liian puolueellisesti. Hän oli korkeakasvuinen, ryhdikäs, hoikka; kasvonsa olivat soikeat, alati kalpeat; vaalea tukka, suuret, siniset, lempeät ja haaveilevatsilmät, joissa toisinaan äkkiä välähteli mitä avomielisin, mitälapsellisin iloisuus. Hänen pienillä, ruusunpunaisilla, somillahuulillansa asui aina jotain totisuutta; sitä odottamattomampi jäsitä lumoavampi oli niillä äkkiä ilmaantuva hymy, joka oli niinviaton ja avomielinen, että te hänen jäljestään itsekin, missä mielentilassa tahansa olisittekaan, tuntisitte kohta olevanne pakotetuthänelle vastaan hymyilemään aivan samoin, kuin hänkin on hymyillyt. Hän ei pukeutunut ylellisesti, mutta aina sievästi; hyvin voihuomata, ettei sievyyden vaatimusten täyttämisen tuottanut hänelle vähintäkään vaikeutta, että se oli hänessä synnynnäistä.

Totta kyllä, että hänessä hiukan löytyi semmoista, jota ei sopinut kokonaan hyväksyä, muutamia vähemmän siedettäviä puutteellisuksia: kevytmielisyyttä, itsetyytyväisyyttä, kohteliaaseen muotoon peittyvää julkeutta. Mutta hän oli sydämmeltänsä peräti selkeä ja rehti, itse ennen muita toi ilmi nuo puutteensa, paheksui niitä ja tekiniistä pilaa. Minusta tuntui, ettei tuo lapsi milloinkaan, eipä edesleikilläkään, voinut valehdella, mutta jos olisikin valehdellut, niin ei olisi aavistanutkaan siinä mitään pahaan olevan. Hänenitsekäisyytensäkin näytti sisältävän jotain viehättävää, ehkäpäjuuri siksi, että hän oli niin avomielinen, eikä salaperäinen. Hänessä ei ollut nimeksikään salaperäisyyttä. Sydämmeltään oli hänheikko, luottava ja ujo; tahdonvoimaa hänellä ei ollut nimeksikään. Tehdä hänelle vääryyttä tai pettää häntä olisi ollut sekä synti että sääli, samoin kuin on synti pettää ja sortaa lasta. Ikäisekseen oli hän liian naivi eikä melkein ollenkaan ymmärtänyt todellistaelämää, vaikkapa hän, luultavasti, ei neljäkymmenen vanhanakaan olisi oppinut elämään tuntemaan. Tämöiset ihmiset ovat ikäänkuin kokoelinajakseen tuomitut olemaan ala-ikäisinä. Luulen, ettei voinut löytäjä ainoatakaan ihmistä, joka olisi voinut olla rakastamattahäntä lapsen lailla, hän olisi hyväilyillään saavuttanut suosionne. Natasha sanoi oikein: hän olisi voinut tehdä jonkun huonon työnkin, jos vain joku voimakas syrjävaikutin olisi hänet siihen vetänyt, mutta tullessaan tuntemaan tuollaisen työnsä seuraukset, olisi hän, luullakseni, katumuksen tuskissa voinut kuolla. Vaistomaisesti Natasha tunsin, että hän tulee olemaan Aleshan käskijänä, valtiijaana, jopa että Alesha tulee hänen uhrikseen. Natasha jo edeltäkättä tunsin autintoa saada rakastaa mielettömästi sekä tuskallisesti kiusatasit, jota rakastaa, juuri siksi, että rakastaa, ja ehkäpä juurisiksi kiiruhtikin ensiksi uhraamaan itsensä hänelle. Mutta loistiparakaus Aleshankin silmistä, ja riemastuksella katsoi hän Natashaan. Natasha loi minuun juhlallisen katseen. Nyt oli hän unohtanut kaikki – vanhempansa, jäähyväiset sekä epäilyksensä... Hän oli onnellinen.

– Vanja, huudahti hän, – minä olen syyllinen hänen edessään, enkä ansaitse saada häntä! Minä luulin, ettet sinä enää tulekkaan, Alesha. Unohda minun huonot luuloni, Vanja. Minä sovitan sen! lisäsi hän, katsoen häneen äärettömällä rakkaudella.

Alesha hymyili, suuteli hänen kättänsä ja, päästämättä sitäkädestään, sanoi minulle:

– Älkää syyttäkö minuakaan. Jo kauvan aikaa halusin minä puristaateita kuni veljeä rintaani vasten; kuinka paljon Natasha onkaanteistä minulle puhunut! Mehän emme vielä ole teidän kanssanekunnollisesti tutustuneetkaan, ja jotain on esteenä välillämme. Olkaamme ystäviä ... antakaa meille anteeksi, lisäsi hän puoliääneen ja hiukan punastuen, mutta niin viehättävästi hymyillen, etten minä voinut olla sydämmellisesti vastaamatta hänen tervehdykseensä.

– Niin, niin, Alesha, ehätti Natasha sanomaan, – hän on meidän, hän on meidän veljemme, hän on jo antanut meille anteeksi, emmekä meidän tule onnellisiksi. Olenhan jo sinulle siitä puhunut... Ah, me olemme kovia lapsia, Alesha. Mutta me käymme elämään kolmen... Vanja! pitkitti hän vapisevin huulin – nyt sinä palaat kotiin, *heidän* luoksensa; sinulla on oikea kultainen sydän, ja vaikka he eivät annakaan minulle anteeksi, niin nähdessään, että sinäkin annoit anteeksi, he ehkä tulevat hiukan lempeämmiksi minulle. Kerroheille kaikki, kaikki, *omilla* sydämmesi sanoilla; etsi semmoisesanat... Puolusta minua, pelasta; kerro heille kaikki syyt, kaikki, kuten ne itse käsität. Tiedätkös, Vanja, etten minä ehkä olisi tehnyt, jos ei sinua tänään olisi ollut minun muassani! Sinä olet minun pelastukseni: minä heti luotin sinuun, että sinä osaat heille kertoa, jotta ainakin tämän ensi kauhun heiltä voit hiukan lieventää. Oi Jumalani, Jumalani!.. Sano heille minun puolestani, että minä hyvin tiedän sen, ettei minulle nyt voi antaa anteeksi, sillä jos he antaisivatkin anteeksi, Jumalani ei anna; sano, että jos he kiroavatkin minut, niin minä kuitenkin tulen aina siunaamaan heitä ja rukoilemaan heidän puolestansa kaiken ikäni. Minun sydämmenion kokonaan oleva heidän luonaan! Ah, miksi emme voi kaikki olla onnellisia! Miksi, miksi!.. Jumalani! Mitä minä nyt tein! huudahtihän äkkiä, ikäänkuin toinnuttuansa ja, vavisten kauhusta, peitti hankäsillään kasvonsa.

Alesha painoi ääneti hänet rintaansa vasten ja syleili. Kului jonkunaikaa äänettömyydessä.

– Ja te voitte vaatia tämmöistä uhria! sanoin minä, katsoen moittivasti Aleshaan.

– Älkää syyttäkö minua! sanoi hän taas, – minä vakuutan teille, että nämät nykyiset onnettomuudet kaikki, vaikka ne ovatkin hyvinsuuria, ovat vain lyhytaikaisia. Minä olen siitä aivan varma. Täytyy vain pysyä lujana, jotta voisi voittaa tämän hetken; samaasanoi Natasha minullekin. Tiedättekö, että syynä tähän kaikkeen tuo sukuylpeys, nuo kokonaan turhat riidat, ja jonkinlaiset käräjöimiset!.. Mutta (sitäkin minä olen kauvan ajatellut, voin vakuuttaa teille) ... sen kaiken täytyy loppua. Me kaikki liityimme yhteen ja silloin tulemme täydellisesti onnellisiksi, vieläpä vanhuksemmekin, meidät nähdessään, tekevät sovinnon. Kukapa voisanoa, ehkäpä juuri meidän avioliittomme onkin oleva alkuna heidän sovintoonsa. Minä luulen, ettei muuten voikaan olla. Kuinka teluulette?

– Te sanotte: avioliittomme. Koskas te annatte vihkiä itsenne? kysäsin minä, katsahtaen Natashaan.

– Huomenna, eli ylihuomenna; ainakin ylihuomenna – varmaankin. Nähkääs, minä en itsekään vielä oikein tiedä ja, totta sanoen, en ole vielä mitään valmistuksia tehnyt. Minä luulin, että ehkäpä Natashavielä tänään ei tulekkaan, sitä paitsi tahtoi isä välttämättömästi viedä minut tänään morsiamen luo (minullehan ehdotellaan morsianta; on kai Natasha teille siitä puhunut. Mutta minä en huoli siitä). Noniin, minä en siis voinut oikein varmaan luottaa. Mutta kumminkin meidät vihitään ylihuomenna. Niin ainakin minusta tuntuu, sillä eihänse muuten sovi. Huomenna me matkustamme Pskovin tietä. Tässä lähellämaalla asuu eräs minun tovereistani, lyceisti, oikein hyvä ihminen; minä, kenties, esitän hänet teille. Siellä kylässä on pappikin, vaikka toisekseen, en varmaan tiedä, onko vai ei. Olisihan pitänyt edeltäpäin tiedustaa, mutta en ehtinyt... Ja toisekseen, oikeastaan ovat nuo kaikki pikku seikkoja. Kunhan vain pääasia on selvillä. Voinee kai jostain lähikylästä pyytää pappia; kuinka te luulette? – Kai siellä on lähellä kylä! Säälä vain, etten minä saanut vielä riviäkään sinne kirjoittaneeksi, olisi pitänyt edeltäpäin ilmoittaa. Kenties ei ole ystäväni kotonakaan... Mutta – se on vähäpätöinen asia! Jos vaan on päättäväisyyttä, seuraa muu kaikki itsestänsä, eikö niin? Nyt huomiseen tai vaikkapa ylihuomiseen saakka asuu Natashaminun asunnossani. Minä vuokrasin eri asunnon, jossa me vihiltä palattuamme tulemme asumaan. Enhän minä enää mene asumaan isäni

luo, – eikö niin? Tulettehan meillä käymään? Minä laitan huoneet oikeinsievästi. Meillä tulevat käymään lyceistitoverini; minä panen toimeenillatsuja...

Hämilläni ja suruissani katsoin häneen. Natasha katseillaan pyytiminua, etten tuomitsisi Aleshaa ankaruudella, vaan olisin lempeämpi. Hän kuunteli Aleshan puhetta surullisesti hymyillen, sekä samallaikäänkuin olisi ihailnut häntä, aivan niinkuin ihailaan armasta, iloista lasta kuunnellessa sen ajatuksetonta, mutta siltä mieluistalavertelemista. Minä loin moittivan katseen Natashaan. Tunsinäärettömän tuskan painostavan itseäni.

– Entä isänne? kysäsin Aleshalta. – Uskotteko varmasti, että hän antaa teille anteeksi?

– Välttämättömästi; mitäpä hän muutakaan tekisi? Niin, no, tietystihän kiroo minua alussa; olenpa siitä varma. Kyllä hän on semmoinen; ja minulle on hän niin ankara. Ehkäpä kirjoittaa vielä jollekinvalituksen; sanalla sanoen, käyttää isällistä valtaansa... Mutta ei se ole sen vaarallisempaa. Hän rakastaa minua rajattomasti; on vihoissaan, mutta antaa sitten anteeksikin. Silloin tulevat kaikki sovintoon keskenään, ja jokainen meistä on onnellinen. Niin Natashankin isä.

– Mutta jos ei annakaan anteeksi? Oletteko sitä ajatelleet?

– Välttämättömästi antaa, mutta ehkä ei niin kohta. Ja mitä sitten? Minä näytän hänelle, että minullakin on luonteen lujuuksia. Hän ainaminua toruu, ettei minulla ole luonteen lujuuksia, että minä olen kevytmielinen. Nytpähän näkee, olenko kevytmielinen, vai en? Eihän perheelliseksi mieheksi tuleminen ole leikin tekoa; sittepä en enää olekaan mikään nulikka... se tahtoo sanoa, minä tarkoitan, että minä tulen semmoiseksi kuin muutkin... no, tuonlaiset perheelliset ihmiset. Tulen elämään omalla työlläni. Natasha sanoo, että se on paljoo parempi, kuin elää muiden kustannuksella, kuten me kaikkialamme. Jospa te vain tietäisitte, miten paljon hyviä asioita Natashaminulle puhuu! Itse minä en voisi koskaan semmoista keksiä, – enole niin kasvanut, ei ole minua sillä tavalla kasvatettu. Tosin minä itsekkin tiedän, että olen kevytmielinen enkä miltei mihinkään kelpaa; mutta, tiedättekö, toissapäivänä tuli päähäni mainio ajatus. Vaikka nyt ei ole semmoinen aika, kuitenkin minä kerron teille, sillä pitäähän Natashankin kuulla se, ja te annatte meille neuvoja. Nähkääs: minä aion kirjoittaa kertomuksia ja, niin kuin tekin, myydä niitä aikakauskirjoihin. Autattehan te minua, niinhän? Minä luotin teihin, ja koko viime yön sommittelin erästä romaania, niinvain, koetteeksi, ja tiedättekö: siitä voisi tulla oikein sieväkappale. Aiheen minä otin erästä Scribe'n ilveilystä... No, minä kerron teille siitä sitten. Pääasia on, että siitä maksetaan... maksetaanhan teillekin!

Minä en voinut olla naurahtamatta.

– Tehän nauratte, sanoi hän hymyillen kanssani. – Ei, muttakuulkaas, jatkoi hän käsittämättömällä avomielisyydellä, – älkää teväliittäkö siitä, että minä näytän tällaiselta; mutta kyllä minulla on hyvin paljon huomiokykyä; saattepa sen nähdä. Miksikä en koettaisi? Ehkä siitä tuleekin jotain... Mutta toisekseen; ehkä te olette oikeassa: enhän minä tiedä mitään todellisesta elämästä; niinhän minulle Natashankin sanoo, ja samoinpa ne kaikki muutkin sanovat; mikä kirjailija minusta tulisi? Naurakaa vaan, mutta ohjatkaaminua; senhän teette Natashan vuoksi, ja häntä te rakastatte. Minä sanon teille totuuden: minä en ansaitse häntä; minä tunnen sen; se on kyllä minulle hyvin raskasta, enkä minä tiedä, minkä vuoksihän minua niin paljon rakastaa? Ja minä, niin luulen, voisin antaa hänen edestänsä koko elämäni! Todellakin, tähän hetkeen asti minä en peljännyt mitään, mutta nyt pelkään: mitä me vaan olemmekaan aikoneet tehdä! Jumalani! Eiköhän sittenkin ihmiseltä juuri silloin, kun hän on kokonaan antaunut velvollisuudelleen, eikö juuri silloin tule puuttumaan kykyä ja voimaa velvollisuutensa täyttämiseen. Olkaa edes te meidän apunamme, hyvä ystävä! Nyt enää te vain yksinolette meidän ystävämme. Mitäpä minä yksin ymmärtäisin! Antakaa anteeksi, että minä niin paljon pyydän apuanne; minä pidän teitä hyvin jalosydämmisenä ihmisenä ja minua äärettömästi parempana. Muttaminä tahdon tulla hyväksi, olkaa vakuutettu, ja tulen mahdollisessaamaan teidän kumpasenkin rakkautenne.

Nyt hän taas puristi kättäni ja hänen kauneissa silmissään loisteli hyvyttä ja ihania tunteita. Niin luottavasti ojensi hän minulle kätensä, niin varmasti uskoi, että minä olen hänen ystävänsä.

– Natasha auttaa minua tulemaan paremmaksi, pitkitti hän. – Tevain älkää luulko jotain hyvin pahaa, älkää kovin paljon surkomeidän tähtemme. Onhan minulla paljon toiveita, ja aineellisessasuhteessa tulemme me kaikin puolin turvatuiksi. Minä, esimerkiksi, jos romaanini ei onnistuisi (minä, totta sanoen, jo äskettäinajattelin, että romaani-tuumani on tyhmyyttä, nyt siitä tässäkerroin sen tähden, että saisin kuulla teidän mielipiteenne), – josromaani ei onnistu, voin minä hätätilassa antaa musiikkitunteja. Te kai ette tietäne, että minä olen oppinut musiikkia? En minäkatso häpeäksi elää semmoisellakin työllä. Tässä asiassa olen minäkokonaan uusien aatteiden mies. Sitä paitsi on minulla paljonkalliita korukaluja, toilettiesineitä; miksikä niitä säästäisin? Minä myön ne ja, tietäkääs, me voimme niillä rahoilla elää pitkätajat! Viimein, ihan viimeisimmässä tapauksessa minä ehkä antaunpalvelemaan jossain virastossa. Tuleepa isäni siitä hyvillleenkin; hänyhä ajaa minua palvelukseen, mutta minä aina teen sairauden kieltonisyyksi. (Lienenäpä, muuten, jo jonnekin virastoon kirjoitettukinvirkamieheksi). Mutta nyt kun hän näkee, että avioliitto saattoiminulle hyvää, vakaannutti minut ja että minä todellakin aloin tehdätyötä, – tulee hän iloiseksi ja antaa minulle anteeksi.

– Mutta, Aleksei Petrovitsh, oletteko ajatelleet sitä, mikä juttunyt syntyy isänne ja Natashan isän välillä? Kuinka luulette, mitä ontapahtuva tänä iltana hänen kotonaan?

Ja minä viittasin Natashaan, joka oli sanoistani mennyt kalmankalpeaksi.

Minä olin säälimätön.

– Niin, niin, te olette oikeassa, se on kauheata! vastasi Alesha, – minä olen jo ajatellut sitä ja henkisesti kärsin... Mutta mikäpäsausuttaa? Te olette oikeassa: vaikka ehk'edes hänen vanhempansaantaisivat meille anteeksi! Ja kuinka paljon minä rakastan heitäkumpaakin, jospa te sen tietäisitte! Ovathan he olleet minulle aivankuin oma isä ja äiti, ja tällä lailla minä heidät palkitsen! Oih, noita riitoja, noita käräjöimisiä! Ette usko, kuinka vastenmielisiääne ovat meille! Ja minkä vuoksi he riitelevät! Me kaikki rakastammetoisiamme, ja kumminkin riitelemme! Sopisivat pois, niin olisi asialopussa! Todellakin, niin minä heidän sijassaan tekisin... Sanannepelottavat minua. Natasha, se on hirveätä, mitä me sinun kanssasiolemme aikoneet tehdä! Niin minä olen sanonut aina... Sinä se niinvälttämättömästä tahdot... Mutta kuulkaas, Ivan Petrovitsh, kentiesämä kaikki vielä kääntyikin hyväksi; mitä te luulette? Tekevähänhe lopultakin sovinnon keskenään! Me saatamme heidät sovintoon. Niinse on, välttämättömästi niin; he eivät voi vastustaa rakkauttamme... Jos he kiroavatkin meitä, rakastamme me heitä sittenkin; eivähänhe voi sitä vastustaa. Te ette voi uskoa, kuinka hyvä sydän minunisä-ukollani toisinaan on! Hänhän vain tavan vuoksi katsoo noinaltakulmin, mutta kumminkin on hän monessa asiassa hyvin viisas. Joste vain tietäisitte, kuinka lempeästi hän puheli tänään kanssani, varoitti minua! Ja minä kun juuri tänään teen vasten hänen tahtoaan; minä olen siitä hyvin pahoillani. Ja kaikki vain noiden kelvottomienennakkoluulojen tähden! Tämähän on hulluutta! Ja aivan varmaa on, että, jos hän olisi Natashan seurassa puolikaan tuntia, tarkastaisihäntä kunnollisesti, niin ei hän ollenkaan estelisi meitä.

Tätä sanoessaan katsahti Alesha hellästi ja innokkaasti Natashaan.

– Tuhannen kertaa olen minä mielessäni kuvitellut, jatkoi hänlavertelemistaan, – kuinka isäni tulee rakastamaan Natashaa, kun oppii hänet tuntemaan, ja kuinka Natasha on heitä kaikkiahämmästyttävä. Eihän heistä ainoakaan ole milloinkaan nähnyttällaista tyttöä! Isäni on saanut päähänsä, että Natasha on vainjuonittelija. Minun velvollisuuteni on palauttaa Natashalle hänenkunniansa, ja minä teen sen! Ah, Natasha! Kaikkien täytyy sinuarakastaa, kaikkien, eikä ole oleva ainoatakaan ihmistä, joka sinua eirakastaisi, lisäsi hän innossaan. – Vaikk'en minä ollenkaan ansaitsesinua, rakasta kuitenkin minua, ja minä ... tunnethan sinä minut! Jakuinka paljon sitten me onneamme varten tarvitsemmekaan! Ei, minäluotan, uskon, että tämän illan täytyy tuottaa meille kaikille onnea, rauhaa ja sopua! Ollos siunattu tämä ilta! Niinhän, Natasha! Muttamikä sinun on? Jumalani, mikä sinun on?

Natasha oli vaalea kuni kuollut. Kaiken aikaa, kun Alesha laverteli, katsoi Natasha häneen tarkkaan: mutta hänen katseensa tuli yhähimmeämmäksi ja liikkumattommaksi, kasvonsa

yhä vaaleammiksi javaaleammiksi. Minusta näytti, ettei hän lopulta enää kuullutkaan, mutta oli jonkinlaisessa horrostilassa. Aleshan huudahdus oliikäänkuin äkkiä hänet herättänyt. Hän tointui, tarkasteliympäristöänsä ja äkkiä kiirehti minun luokseni. Hätäisesti, ikäänkuinkiirehtien ja Aleshalta salaten, veti hän taskustansa kirjeen jaantoi sen minulle. Kirje oli osotettu hänen vanhemmillensa ja joeilen kirjoitettu. Sitä minulle antaessaan katsoi hän minuun hyvintarkkaan, ikäänkuin kiintyen minuun katseillaan. Siinä katseessaoli epätoivoa; en koskaan voi unohtaa tuota kauheata katsetta. Pelko valtasi minut; huomasin, että hän nyt vasta täydelleen tunsipäätöksensä koko kauheuden. Hän koetti minulle jotain sanoa, alkoipajo puhua, mutta silloin äkkiä meni tainnoksiin. Ennätin ottaa hänetkiinni. Alesha vaaleni säikähdyksestä; hän hieroi Natashan ohimoja, suuteli hänen käsiään, huuliaan. Parin minutin kuluttua Natashatointui. Jonkun matkan päässä seisovat ajurin vaunut, joilla Aleshaoli tullut. Alesha viittasi kuskille. Vaunuihin noustessaan tarttuiNatasha raivoisasti käteeni, ja kuuma kyynel poltti sormiani. Vaunutläksivät liikkeelle. Vielä kauvan aikaa seisoin siinä ja seurasinhäntä silmilläni. Kaikki onneni meni sillä hetkellä murskaksija elämäni katkesi kahtia. Kirvelevällä sydämellä tunsin sen...Verkalleen astelin minä takaisin tuttua tietä vanhusten luo. Enymmärtänyt, mitä heille sanoisin, kuinka astuisin huoneeseensa. Ajatukseni olivat turtuneet, jalkani horjuivat...

Se oli onneni historia; niin päättyi lempeni tarina. Tahdon nytjatkaa keskeytynyttä kertomustani.

X

Noin viisi päivää Smithin kuoleman jälkeen muutin minä hänen asuntoonsa asumaan. Kaiken päivää olin erittäin murheinen. Ilma oliruma ja kylmä, satoi lumiräntää. Iltasilla vasta, lyhyeksi hetkiseksivain, pilkkisti aurinko, ja joku sen eksynyt säde kurkisti, varmaanutelaisuudesta, minunkin kamariini. Aloin jo katua tänne muuttoani. Kamari kuitenkin oli iso, mutta hyvin matala, mustunut, ummehtunutja, huolimatta muutamista siinä löytyvistä huonekaluista, niinvastenmielisen tyhjältä tuntuva. Silloin jo tuli mieleeni ajatus, että tässä huoneessa ehdottomasti tulen menettämään viimeisenkinterveyteni. Ja niin se kävikin.

Koko aamupäivän minä puuhailin paperieni kanssa, selailen jajärjestellen niitä. Laukkua minulla niitä varten kun ei ollut, toin minä ne tyynynpäällyksessä; siinä ne murjaantuivat ja menivätsekasin. Sitten istuin kirjoittamaan. Siihen aikaan kirjoitin vielä suurta romaania, mutta asia ei ottanut ollenkaan sujuakseen; eivätköleet aatokseni niissä asioissa...

Heitin kynän kädestäni ja istuin ikkunan luo. Alkoi jo hämärtää, ja mieleni tuli yhäti surullisemmaksi. Monet raskaat ajatuksetahdistelivat minua. Aina tuntui minusta, että minä Pietarissalopulta hukkaan joudun. Kevät läheni; kyllä varmaan tuntisin uudestisyntyneeni, ajattelin, jos pääsisin täältä Herran valoon, saisivetää rintaansa raikkaiden metsien ja peltojen tuoksua, ja minäkun en ole niitä niin kaukaan aikaan nähnyt!.. Muistan, että tulimieleeni myöskin tällöinen ajatus: kuinka hyvä olisikaan, jos jonkintaikakonstin tai ihmeen avulla voisi kokonaan unohtaa kaiken olleen, kaiken viime vuosina eletyn; unohtaa kaikki, virkistää aivoja ja taasalkaa uusilla voimilla. Silloin minä vielä uneksisin siitä ja luotinuudistumiseen. – "Vaikka tästä joutuisi hulluinhuoneeseen, jos eienää muualle", ajattelin jo lopulta, "jotta aivot kääntyisivät päässä ja saisivat uuden asennon, ja sitten taas tulisi terveeksi." Olihansitä ollut elämänhalua ja uskoakin elämään! Mutta, muistan sen, silloin taas naurahdin. "Ja mitäpä ottaisi toimeksi, kun on palannuthulluinhuoneesta? Taasenko romaanien kirjoittamisen?.."

Niin mietiskelin ja surkeilin, ja aika se vaan kului. Tuli yö. Tänäyönä olin luvannut mennä tapaamaan Natasha; jo eilen lähetti hänmitä hartaimman kirjeellisen kutsun. Hypähdin ylös ja aloin valmistaitseäni lähtöön. Muuten halusin mitä pikemmin päästä huoneestavaikkapa minne, vaikka sateeseen, lumeen.

Sen mukaan, kuin ilta pimenei, tuntui kamarini tulevan ikäänkuinväljemmäksi, ikäänkuin se olisi yhä enemmän ja enemmän laajentunut. Minusta tuntui, että minä joka yö jokaisessa huoneen nurkassa tulennäkemään Smithin – hän istuu ja liikkumatta katsoo minuun aivansamalla tapaa, kuin hän katsoi Aham Ivanitshiin ravintolassa, jahänen jalkojensa juuressa tulee olemaan Asorka. Ja juuri samassasattui minulle tapaus, joka minua kovin kummastutti.

Mutta tahdonpa kertoa kaikki peittelemättä: tuliko se hermojenkiihoituksesta, taikka uusista tunnelmista uudessa asunnossa, vaikosynkkämielisyydestäni – minä vain vähittäin ja säännöllisesti, aina kun alkoi hämärtää, vaivuin siihen sielun tilaan, jota nytsairauteni aikana öisin saan niin usein kokea, ja jolle minä annoinnimeksi: *mystillinen kauhu*. Se on raskain, vaikeimmin vaivaavapelko, pelkääminen jotain semmoista, jota en voi itse määritellä, jotain käsittämätöntä, ylenluonnollista asiain kulkua, mutta jokavälttämättömästi ja ehkä juuri sillä hetkellä tulee tapahtumaan, juuri kuin järjen kaikkien päätelmien ivaksi, tulee luokseni jaasettuu eteeni kauheana, muodottomana, poistamattomana tosiasiana. Tuo pelko kasvaa tavallisesti yhä suuremmaksi ja suuremmaksi, eivälitä mistään järjen perusteista, niin että viimein ymmärrys, vaikka tällöisinä hetkinä onkin ehkäpä kaikista selkein, kumminkaanei jaksa vastustaa outoja tunteita. Ymmärrystä ei totella, se käytarpeettomaksi, ja tuollainen kaksinaisuus vieläkin enemmän lisääarkaa odotuksen kaihoavaa ikävää. Luulen, että kuolleita pelkäävättuntevat juuri tällöistä kaihoa. Minun kaihoni tuskallisuutta vielälisää se, etten tunne vaaran suuruutta.

Muistan, että minä seisoin selin oveen ja otin pöydältä hattuni, jääkkiä, juuri samassa silmänräpäyksessä pisti mieleeni ajatus, että jos minä käännyn, niin välttämättömästi näen Smithin; ensin hänhiljalleen avaa oven, pysähtyy kynnykselle ja tarkastaa huonetta, sitten pää kallellaan hiljaan astuu huoneeseen, seisahtuu eteeni, katsoo minuun hämärillä silmillään ja äkkiä alkaa nauraa minulle vasten kasvoja tuota pitkää, löpisevää, hiljaista nauruaan, josta koko ruumiinsa alkaa heilua ja heiluu kauvan aikaa. Tuommoinen harhanäky ilmeni äkkiä selvään yksityiskohdissaanmielikuvituksessani, ja samalla yhtä pian kasvoi mielessäni epäämätön, täydellinen vakaumus siitä, että tuo välttämättömästi tapahtuu, että se jo on tapahtunut, minä vain en sitä näe siitä syystä, että seison selin oveen, ja että ehkä juuri tuossa tuokiossa, jo avautuu ovi. Loin pikaisen katseen taakseni, ja mitä näen? – ovitodellakin avautui hiljaa, kuulumattomasti, aivan samoin, kuin juuriitselleni olin kuvitellutkin. Minä huudahdin.

Pitkään aikaan ei tullut ovesta ketään, ikäänkuin ovi olisi itsestään avautunutkin; äkkiä ilmaantui kynnykselle hyvin kummallinen olento: jonkun silmät, sen mukaan kuin voin ne hämärässä erottaa, katsoivat minuun tarkkaan ja tukeasti. Kylmä väristys kävi läpi koko ruumiini. Suurimmaksi kauhukseni minä viimein näin, että se oli lapsi, pikkutyttö, ja jos tuo olisi ollut vaikka Smith itse, niin ehkei sekään olisi säikäyttänyt minua niin kuin tämä tuntemattoman lapsenkummallinen, odottamaton ilmestyminen huoneeseeni tällä hetkellä jamaiseen aikaan.

Edellä jo sanoin, että hän avasi oven niin hiljaa ja verkalleen, aivan kuin olisi pelännyt tulla sisään. Viimeinkin ilmestyttyään, pysähtyi hän kynnykselle ja katsoi kauan kummastellen, niinkuin olisikokonaan tyrmistynyt; sitten astui hän pari askelta ja pysähtyi eteeni, yhä vielä pysyen ääneti. Tarkastelin häntä lähemmin. Hän olinoi kahdentoista tai kolmentoista vuoden vanha tyttö, pieni, laiha, kalpea, aivan kuin olisi vastikään parantunut ankarasta taudista. Mutta sitä kirkkaammin säkenöivät hänen suuret, mustat silmänsä. Vasemmalla kädellään piteli hän rintansa päällä vanhaa, repaleistahuivia, jolla hän peitteli illan kylmästä värisevää rintaansa. Hänenpukuansa voi sanan täydessä merkityksessä nimittää rääsyiksi; tuuhea, musta tukkansa oli kampaamatta ja takkuinen. Seisoimme siinä jätarkastelimme toisiamme pari minuttia.

– Missä on vaari? kysäsi hän viimein käheällä, tuskin kuuluvallaäänellä, aivan kuin hänen rintansa tai kaulansa olisi ollut kipeä.

Tuon kysymyksen kuultuani katosi mystillinen kauhuni kokonaan. Minulta siis kysellään Smithiä; tämän salaperäisen ukon olennosta olen siis saamaisillani alkutietoja.

– Sinun vaarisiko? Hän on jo kuollut! sanoin äkkiä, kokonaan valmistumatta vastaamaan hänen kysymykseensä, ja samassa kaduinpikaista vastaustani. Hiukan aikaa seiso i hän entisellään, muttasitten alkoi hän vavista niin kovin, kuin olisi hän saanut vaikeimmanhermotaudin puistatuksen. Kiiruhdin tukemaan häntä, ettei hän pääsis kaatumaan. Muutaman minutin kuluttua tointui hän, ja selväänhuomasin, että hän teki melkein mahdottomia ponnistuksia, salatakseenminulta liikutustaan.

– Anna anteeksi, tyttöseni! Anna anteeksi, lapsueni! lausuin minä. – Minä niin äkkiä ilmaisin sinulle, ja kenties se ei olekkaan ... pikku raukka!.. Ketä sinä haet? Vanhustako, joka tässä asui?

– Niin, tuskin sai hän kuiskanneeksi yhä levottomasti katsoen minuun.

– Oliko hänen nimensä Smith? Niinkö?

– Ni-in!

– No, hän ... niin, no, hän se onkin kuollut... Mutta älä sinä sitä sure, kyyhkyläiseni. Miksikä sinä et jo ennen tullut? Mistä nyttulet?... Hänet haudattiin eilen; hän kuoli äkkiä... Oliko hän sinun isäsi?

Tyttö ei vastannut minun tiheisiin ja sekaviin kysymyksiini. Hänkääntyi ääneti ja poistui hiljaa huoneesta. Olin niin hämmästynyt, etten enää häntä pidättänyt enkä kysellyt häneltä enempää. Hän pysähtyi vielä kynnyksellä ja, puolittain minuun kääntyneenä, kysäsi:

– Kuoliko Asorkakin?

– Niin, Asorkakin kuoli, vastasin, ja minusta tuntui kummalliseltahänen kysymyksensä: niinkuin hänkin olisi ollut varma siitä, että Asorkan pitää kuolla ukon kanssa samalla kertaa.

Kuultuaan vastaukseni, poistui tyttönen kuulumattomin askelinhuoneestani, sulkien oven varovasti jälkeensä.

Kohta kiiruhdin hänen jälkeensä, ollen kovin pahoillani siitä, että päästin hänet menemään. Hän poistui niin hiljaa, etten minä ollenkaankuullut, kun hän aukaisi toisen, rapuille vievän oven. "Rapuiltaei hän vielä ole ehtinyt pois laskeutua," ajattelin ja asetuinkuultelemaan. Mutta hiljaa oli kaikki, eikä kenenkään askeleitakuulunut. Kuului vain jossain alakerrassa oven käynti ja sitten olitaas kaikki hiljaa.

Aloin kiiruusti laskeutua alas. Minun asunnostani, viidennestä kerroksesta neljänteen, olivat kiertoportaat, neljännestä kerroksestaalkoivat suorat rappuset. Ne olivat likaiset ja aina pimeät, niinkuintapaa olla semmoisissa suurissa rakennuksissa, jotka ovat jaetutpieniin asuntoihin. Nyt olikin rapuilla pilkkopimeä. Hapuroimallapäästyäni neljänteen kerrokseen pysähdyin, ja nyt oli kuin olisi jokuäkkiä nykäissyt minua, että täällä porstuassa on joku piiloutunutminulta. Aloin hapuroimaan käsilläni; tyttö oli nurkassa, kasvotseinään päin, itkien hiljaa ja äänettömästi.

– Kuulepas, miksikä sinä pelkää? sanoin hänelle. – Säikytin sinutniin kovasti; suo anteeksi. Vaarisi kuollessaan puhui sinusta; neolivat hänen viimeiset sanansa... Minulle jäi hänen kirjojansa, nekai ovat sinun. Mikä sinun nimesi on? Missä asut? Vaarisi sanoi, ettäkuudennella linjalla...

Enpä saanut puhettani lopettaneeksi. Tyttö huudahti niinkuinpeloissaan siitä syystä, että minä tiedän hänen asuntonsa, häntyrkkäsi minua luunlahalla kädellään ja kiiruhti rapuista alas. Minäkiirehdin jälkeensä; vielä kuulin hänen askeleensa alhaalla. Äkkiälakkasivat ne kuulumasta... Kun ehdin päästä kadulle, ei tyttöä enäänäkynytään. Juostuani aina Vosnesenskin kadulle saakka, huomasinkaiken etsimiseni turhaksi; tyttö oli kadonnut. "Varmaankin jonnekinpiiloutui minulta jo silloin, kun laskeutui rapuilta," ajattelinitsekseni.

XI

Tuskin olin astunut Vosnesenskin likaiselle, märälle käytävälle, kun samassa kohtasin erään ohikulkijan, joka astui kiireesti, kunijohonkin kiiruhtaen; hän astui pää kumarruksissa, nähtävästi olihän syvissä mietteissä. Suurimmaksi kummakseni huomasin, että seoli Ichmenev-ukko. Tämäpä ilta vasta oli täynnä odottamattomuuksia. Olin kuullut, että vanhus oli ollut, joku kolmisen päivää sitten, hyvin sairaana, ja nyt äkkiarvaamatta kohtaan hänet mokomalla säälläulkona. Sitä paitsi ei hän ennenkään lähtenyt ulos iltasilla, jasiitä saakka, kun Natasha poistui kotoa, oli ukko aina melkeinyksinomaan kotona. Minut huomattuansa näytti hän tulevan erittäiniloiseksi, niinkuin tavallisesti tulee se, joka kohtaa semmoisenystävänsä, jolle voi ilmaista ajatuksensa; hän tarttui käteeni, puristi sitä vahvasti ja, kysymättä ollenkaan minne olin matkalla, veti hän minua muassaan. Jostain syystä oli hän rauhaton, hätäilevä, kiihkoisa. "Missäpä hän lieneekään käynyt?" mietin itsekseni. Turhaolisi ollut ruveta häneltä kyselemään, sillä viime aikoina oli hänhirveän epäluuloinen ja toisinaan aivan tavallisessa kysymyksessä taihuomautuksessa oli hän huomaavinaan loukkausta, solvaamista.

Tarkastelin häntä sivulta: kasvonsa ilmaisivat sairautta; hän oliviime aikoina kovasti laihtunut; partansa oli ollut viikon päivätajamatta.

Kokonansa harmaantuneet hiuksensa riippuivat epäjärjestyksessämurjotun hatun alta, pitkinä tupsuina valuivat ne vanhan, kuluneennutun kaulukselle. Jo usein ennen olin huomannut, että hän toisinaanikäänkuin unohti ympäristönsä; hän, esimerkiksi, ei huomannut, etteihän ollut yksin huoneessa, vaan puheli yksinään, viittaeli käsillään. Vaikeata oli nähdä häntä silloin.

– No, mitä, Vanja, mitä? alkoi hän puhelun. – Missä kävit?

Veliseni, minäkin läksin ulos; on asiaa. Oletko terve?

– Oletteko te terve? kysäsin minä. – Ei kauvan vielä, kun olittesairas ja nyt jo läksitte ulos.

Vanhus ei vastannut mitään, ikäänkuin ei olisi puhettani kuullutkaan.

– Onko Anna Andrejevna terveenä?

– Terve on, terve... Hiukkasen, toisekseen, hänkin sairastelee. Suree hän jotain ... sinua muisteli, miksi et käy meillä. Lähdetkösinä nyt meille, vai et? Minä, kenties, häiritseen sinua, pidätänsinua jostain asiasta? kysäsi hän äkkiä, katsahtaen minuun hiukanpäilevästi.

Epäilevä vanhus oli tullut niin herkäksi ja ärtyisäksi, että jos minäolisin nyt vastannut hänelle, etten ollut heille menossa, olisi hänvarmaan kovin pahastunut ja kylmästi eronnut minusta. Kiiruhdin senvuoksi vastaamaan myöntävästi, että juuri olinkin menossa katsomaan Anna Andrejevnaa, vaikka tiesin myöhästyväni Natashan luo menemästä, tai ehkäpä en pääse sinne ollenkaan.

– No, sepä hyvä, sanoi ukko, vastauksestani kokonaan rauhoittuneena.

– Sepä hyvä...

Äkkiä hän taas vaikenä ja vaipui ajatuksiinsa, niinkuin olisi jotain aikoonut sanoa, mutta jätti kumminkin sen sanomatta.

– Niin, se on hyvä! sanoi hän kotvan kuluttua konemaisesti, ikäänkuin havahtuen pitkällisestä mietiskelemisestä. – Hm!.. Näes, Vanja, sinä olet aina ollut meille niin kuin oma poika: Jumala eisiunannut meitä Anna Andrejevnan kanssa ... pojalla ... mutta lähettimelle sinut; niin minä aina olen ajatellut. Samoin muorikin ...niin! Ja sinä olet osottannutkin meille aina kunnioitusta, hellyyttä, kuni kiitollinen oma poika konsanaan. Jumala sinua sen vuoksisuonatkoon, hyvä Vanja, niinkuin me kumpikin vanhus sinua siunaammeja rakastamme ... niin!

Hänen äänensä alkoi vapista, hän vaikenä hetkiseksi.

– Niin ... mutta, kuinka on laitasi? Oletko ollut sairas? Miksikänäin kauan olet ollut meillä käymättä?

Kerroin hänelle Smithin jutun alusta loppuun, pyytäen anteeksi, että tuo juttu oli estänyt minua heillä käymästä, ja sen lisäksi olin jotulemaisillani sairaaksi, sekä että kaikkien noiden

puuhien vuoksien voinut päästä niin kauvas, Hirvisaarelle, jossa he nyt asuivat. Olinpa jo vähältä huomaamattani sanomaisillani, että olin kuitenkin välillä saanut tilaisuuden käydä Natashan luona, mutta muistinkuitenkin olla siitä virkkamatta mitään.

Smithin juttu herätti vanhuksen huomiota. Hän tuli tarkkaavammaksi. Kuultuaan, että uusi asunto on kostea ja, kenties vielä huonompientistä, mutta kuitenkin maksaa kuusi ruplaa kuukaudelta, hänoikein suuttui. Yleensä oli hän muuttunut erittäin kärtyisäksi ja äkkipikaiseksi. Anna Andrejevna yksin osasi olla hänelle tällaisinahetkinä mieliksi, eikä hänkään aina osannut ukkoa tyynnyttää.

– Hm!.. kaikkeen tähän on syynä sinun kirjallisuutesi, Vanja! huudahti hän milt'ei vihoissansa. – Se sinut saattoi vinnille, saattaa se sinut vielä hautaankin! Puhuihan minä sinulle silloin, ennustin tällaista!.. Mutta vieläkö B. yhä kritiikkiä kirjoittaa?

– Johan hän on kuollut, keuhkotautiin kuoli. Minä, muistaakseni, olen siitä jo puhunut teille.

– Kuoli, hm!.. kuoli! No, niinhän oli käyväkin. Mitä, jättikö hänmitään vaimolleen ja lapsilleen? Puhuithan sinä, että hänellä oli, muka, vaimo... Ja miksikähän tuollaiset ihmiset naivatkaan?

– Ei hän jättänyt mitään, vastasin ukolle.

– Kyllähän sen arvasin! huudahti hän semmoisella innolla, ikäänkuinasia olisi koskenut häntä hyvinkin likeisesti, ja niinkuin B. vainaja olisi ollut hänen oma veljensä. – Ei mitään! Sepäs, eimitään! Mutta tiedätkös, Vanja, minäpä sen jo edeltä aavistin, että semmoinen on hänen loppunsa oleva, aavistin niin jo silloin, muistatko, kun sinä häntä minulle yhä kehuskelit. Helppo sanoa: eijättänyt mitään! Hm!.. mainetta saavutti. Olkoon, että hän ehkäsaavuttikin kuolemattoman maineen, mutta eihän maine ole ravintoa. Minä, veliseni, silloin sinustakin oikein kaikki ennustin. Vai on B. kuollut? Ja eiköstä kuolisi vähemmästäkin! Mokoma, muka, hyvä elo ... hyvä paikka, sanos muuta!

Ja samassa hän tahdottomalla käden liikkeellä osotti minullesumuista katua, jota kosteassa ilmassa heikosti tuikkivat lyhtytuletvalaisivat, osotti likaisia taloja, kosteudesta kiilteleviä käytäviä, juroja, vihasen näköisiä ja märkiä jalanastujoita, osotti kaikkeatätä kuvaa, jonka kattoi musta, kuni hiilellä maalattu pietarilainentaivas. Olimme joutuneet jo senaatintorille; edessämme tuonnempanahäämöitti pimeässä muistopatsas, jonka alinta osaa kaasutuletvalaisivat, ja muistopatsaan takana kohosi tumma, jättiläismäinen Isakinkirkko, hämärästi eroten taivaan synkästä pohjaväristä.

– Puhuithan sinä, Vanja, että hän oli hyvä ihminen, jalomielinen, miellyttävä, tuntehikas ja hyväsydämminen. No niin, semmoisia ovat kaikki sinun hyväsydämmiset, sympaatilliset ihmisesi! Osaavathan vain orpoja lisätä! Hm!.. Luullakseni oli kuoleminenkin hänelleiloista! Oh, mokomaa. Olisi matkustanut täältä jonnekin, vaikkapa Siperiaan!.. Mitä sinä tahdot, pikku tyttö? kysäsi hän äkkiä, huomattuaan käytävällä almuja pyytävän lapsen.

Tämä oli pieni, laiha, noin seitsemän- tai kahdeksanvuotinen, likaisiin ryysyihin puettu tyttö; pikkusissa jaloissaan olipaljaaltaan rikkinäiset kengät. Hän koetti verhota vilusta väriseväaruumistansa jonkinlaisella päällysnuttupahasella, joka nyt jo olijäänyt hänelle kovin pieneksi. Laihat, kalpeat ja sairaloisetkasvonsa oli hän kääntänyt meihin; arasti ja ääneti katsoi hän meihin ja ikäänkuin peläten saavansa kieltävän vastauksen, ojensi hän meitäkohden värisevän kätösensä. Tytön nähtyään alkoi vanhus kovastivapista ja kääntyi niin äkkiä tytön puoleen, että tämä säikähti aikalailta. Tyttö vavahti ja astahti meistä pois päin.

– Mitä, mitä sinä tahdot, tyttö? kyseli vanhus. – Mitä? Pyydätkö almuja? Niinkö? Tuossa, tuossa sinulle ... ota, tuossa!

Ja kiirehtien sekä väristen alkoi hän etsiä taskustaan ja veti sieltä pari kolme hopearahaa. Mutta se näytti mielestään vähältä; hän ottikukkaronsa ja otettuaan sieltä paperiruplan – kaiken, mitä siellä oli – pisti hän rahan pikku kerjääjän kouraan.

– Kristus sinua suojele, pikkuseni ... minun pikku lapseni!

Jumalan enkeli olkoon sinun kanssasi!

Hän teki vapisevalla kädellään muutamia kertoja ristinmerkintyttöparan yli; mutta huomattuaan, että minäkin olen siinä sekäkatson häneen, rypisti hän kulmiansa ja läksi kiireisin askelinastumaan etemmäksi.

– Minä kun, näes, Vanja, alkoi hän jotenkin pitkän ajan vaitioltuaan, – en voi nähdä, kuinka nuo pienet, viattomat olennotkadulla vilusta värisevät ... kirottujen äitien ja isien tähden. Mutta, toisekseen, kuka muu äiti lähettäisikään mokomaa pikkuistatällaiseen säähän, kuin vain kaikkein onnettomin!.. Varmaankin onkotona nurkassa vielä muita orpoja, ja tämä on vanhin; äiti itse on sairas; ja ... hm! Eivät ole ruhtinaanlapsia! Paljon, Vanja, onmaailmassa ... jotka eivät ole ruhtinaanlapsia! Hm!

Hän vaikeni hetkisen ikäänkuin olisi ollut jotain vaikeatasanottavanaan.

– Minä, näes, Vanja, lupasin Anna Andrejevnaalle, alkoi hän taas puhua tavoitellen ja sekaantuen, – lupasin hänelle ... se tahtoo sanoa, minä ja Anna Andrejevna suostuimme ottamaan jonkun orvonkasvatettavaksemme ... niin, jonkun köyhän, se tahtoo sanoa, pienen, ottaaksemme sen kotiimme, ijakseen; ymmärräthän? On muuten ikävämeillä vanhuksilla, hm ... mutta katso, Anna Andrejevna on jostainsyystä alkanut panna sitä vastaan. Otappas sinä puhuaksesi siitähänelle, noin, ymmärräthän, ei minun puolestani, mutta niinkuin itsestäsi ... koetas taivuttaa häntä ... ymmärräthän? Jo kauvanaikaa ajattelin sinua pyytää ... että sinä kehottaisit häntä siihen; minun, näes, itseni ei oikein sovi ... mutta – ei maksa vaivaatyhjystä puhua! Miksikä minulle tyttöä? Eihän tuota tarvita; niinvaan, huvin vuoksi ... jotta kuulisin jonkun lapsen ääntä ... jammauten, totta sanoen, muoria vartenhan minä tekisin; olisihan hänellerattosampi, kuin vain yksistään minun seurassani. Mutta lorua tuokaikki on! Tiedäppäs, Vanja, tällä tavoin emme me kohtakaan perilletule, otetaan ajuri; matka on vielä pitkä, ja Anna Andrejevna meitäikäväällä odottaa...

Kello oli puoli kahdeksan, kun jouduimme heille.

XII

Vanhukset rakastivat suuresti toisiansa. Sekä rakkaus, kuinmyöskin pitkällinen tottumus kiinnitti heidät eroittamattomastitoisiinsa. Mutta siitä huolimatta oli Nikolai Sergeitsh ei vainnyt, mutta ennenkin, kaikkein onnellisimpinakin aikoina ollutjotenkin harvapuheinen oman Anna Andrejevnansa kanssa, näyttipätoisinaan tyylytkin, erittäinkin syrjäisten ihmisten aikana.Muutamissa hellissä, hienotunteisissa luonteissa on toisinaanjotain taipumatonta, jotain puhdastunteista halua olla ilmaisehattarakkaimmallekaan olennolle hellyyttä, eikä vain muiden ihmistenaikana, mutta vieläpä kahden ollessakin; tällöin joskus vielävähemmin; harvoin vain hellyys heidät saa valtoihinsa, muttasilloinpa se tuleekin ilmi sitä kuumemmin, sitä intoisemmin, mitäpitemmältä sitä oli pidätetty. Melkein tämän tapainen oli IchmenevAnna Andrejevnansa suhteen, tällöinen nuoruudessaankin. Vaimoansahan kunnioitti ja rakasti rajattomasti, huolimatta siitä, että tämäoli ainoastaan hyvä nainen, eikä muuta mitään osannut kuin vainrakastaa miestänsä; ukkoa kovin harmitti se, että hänen vaimonsa, avomielisyytensä vuoksi, osotti toisinaan liiaksikin nähtävällä tavalla hellyyttänsä hänelle. Mutta Natashan kadotettuaan tulivathe vieläkin hellemmiksi toisillensa; kipeästi he tunsivat jääneensäyksin maailmaan. Ja vaikka Nikolai Sergeitsh nytkin toisinaan olihyvin juro, eivät he kuitenkaan voineet kahtakaan tuntia ollatoisistaan erillään kipeästi kaipaamatta toisiansa. Näytti, niinkuinhe sanattomasti olisivat sopineet keskenään olla virkkamattaNatashasta sanaakaan, niinkuin häntä ei maailmassa olisi ollutkaan.Anna Andrejevna ei miehensä aikana uskaltanut antaa pienintäkäänviittausta tyttärestään, niin vaikeata kuin se hänelle olikin.Natashalle oli hän jo kauvan sitten sydämmessään anteeksi antanut.Meidän kesken oli jollain tapaa tullut tavaksi, että minä joka kertaheillä käydessäni toin Anna Andrejevnalle tietoja hänen rakkaasta, unohtumattomasta lapsestansa.

Mummo oikein tuli sairaaksi, jos hän pitempään aikaan ei saanuttietoja, ja kun minä toin tietoja, kysyi hän pienimpiäkinyksityiskohtia, tiedusteli oikein sairaloisella uteliaisuudella,"huojensi sydäntänsä" kertomuksellani ja oli pelosta kuolla, kunkerran Natasha tuli sairaaksi, olipa vähältä itse mennä sairastakatsomaan. Mutta se olikin jo suurimmassa hätätilassa. Alussa eihän minullekaan tahtonut ilmaista haluansa kohdata tyttärensä, jamelkeinpä aina puhelumme loputtua, kun hän oli minulta jo kaikkikyseltyt, piti hän ikäänkuin välttämättömyytenä koveta minunkuulteni ja poikkeuksetta vakuuttaa, että vaikka hän kyseleekintyttärestänsä, on Natasha kuitenkin niin suuren rikoksen tehnyt, ettei sitä voi anteeksi antaa. – Mutta tuo kaikki oli teeskenneltyä.Oli hetkiä, jolloin hän ikävöi tyttärensä mitä kovimmin, itki, antoiminun kuulteni Natashalle mitä hellimpiä nimityksiä, katkerastivalitti isän ankaruutta. Nikolai Sergeitshin kuullen alkoi hänsilloin tällöin tehdä viittauksia, vaikka kylläkin mitä suurimmallavarovaisuudella, ihmisen ylpeydestä, kovasydämmisyydestä, siitä,etemme me osaa anteeksi antaa ja ettei Jumalakaan anna semmoisilleanteeksi; sen enempää ei hän ukon aikana milloinkaan puhunut. Tällöinukko aina tuli ankarammaksi ja jurommaksi, istui ääneti rypistyneinkulmin, taikka toisinaan äkkiä alkoi puhua jostain aivan syrjäisestääseikasta, vieläpä lopulta poistui kamariinsa, jättäen meidät kahdenja siten antaen Anna Andrejevnalle tilaisuuden täydellisestikyöneillä ja valituksilla ilmaista minulle surunsa. Samoin hänmyöskin poistui huoneeseensa aina silloin, kun minä tulin heille, jakun vaan sain tervehtineeksi, antaaksensa minulle tilaisuuden kertoaAnna Andrejevnalle viimeisimmät uutiset Natashasta. Niin hän tekinytkin.

– Olen kastunut, sanoi hän vaimolleen heti, kun vain oli sisäänastunut, – lähdenpä kamariin, mutta sinä, Vanja, istu täällä.Sinullehan tapahtui asuntosi suhteen kummallinen juttu; kerroppa semummolle. Minä tulen kohta...

Ja hän kiireesti poistui, välttäen katsoakaan meihin, ikäänkuinhäveten sitä, että itse antaa meille tilaisuuden puhella toisillemme.Tällöin aina, varsinkin palattuansa luoksemme, oli hän ankara, jopa ärtyisäkin sekä minulle, että Anna Andrejevnalle, usein hyvinjuonikaskin, aivan kuin olisi ollut itselleen vihainen ja harmitellutpehmeyttään ja myötenantavaisuuttaan.

– Siinä sen nyt näet, mimmoinen hän on, sanoi mummo, joka nyt jooli jättänyt teeskentelemisensä ja kaksimieliset mietteensä, – ainahan on minua kohtaan tuollainen, vaikka tietääkin, että me hyvinymmärrämme kaikki hänen viekastelemisensa. Ja minkä vuoksi hänenpitäisikään minulle teeskennellä! Olenko minä hänelle vieras, vai? Samoinpa tyttärensäkin suhteen. Kyllä voisi antaa anteeksi, vieläpä, kenties, tahtookin anteeksi antaa, Herra hänet tiesi. Yökäudet itkee, itse sen kuulin! Muiden nähden vain on olevinaan ankara. Ylpeys onhänet piirittänyt... Isäseni, Ivan Petrovitsh, kerro pikemmin, missähän kävi?

– Nikolai Sergeitsh? En tiedä; sitä juuri aioin teiltä kysyä.

– Minäpä tyrmistyin kokonaan, kun hän äsken läksi. Hän on sairas, ja tämmöisellä ilmalla, yötä vasten, no, ajattelin, varmaankinjollekin tärkeällä asialle; mutta mikäpä enää olisi tärkeämpi asiaa, jonka tekin tiedätte? Itsekseni sitä mietiskelen, mutta kysäistä enuskalla. Enhän minä nykyään uskalla häneltä enää mitään kysellä. Herra Jumala, mitenkä olinkaan peloissani sekä hänen, että tyttärempuolesta. Entäpä, ajattelin, menikin hänen luoksensa; jokohanantaisi anteeksi? Hän, näes, on kuullut kaikki, mitä viime aikana on Natashalle tapahtunut; minä varmaan arvelen, että hän on kuullut, mutta mistä hän tiedot saa – sitä en ymmärrä. Kovin oli eilenikävissä, samoin tänäänkin. Mutta miksikä te ette virka mitään! Kertokaa, isäseni, mitä siellä nyt on tapahtunut? Odotin teitä kuin Herran enkeliä, silmäni venyivät teitä odotellessani. – Mitä, hylkääkö se ilkimys Natashan?

Kohta kerroin Anna Andrejevnulla kaikki, mitä vain suinkin tiesin. Häneltä minä en koskaan mitään salannut. Kerroin hänelle, että näyttä siltä, kuin Natashan ja Aleshan väli todellakin rikkaantisija että nyt on asia vakavampi, kuin heidän entiset erimielisyytensä purkaukset. Kerroin, että Natasha lähetti minulle eilen kirjeen, pyytäen minua tänään kello yhdeksän luoksensa, jonka vuoksi minäen nyt aikonutkaan heille tulla, mutta Nikolai Sergeitsh minutkuitenkin toi. Kerroin ja selitin tarkalleen, että asema yleensä on nykyään hyvin kriitillinen, että Aleshan isä, joka pari viikkoasitten palasi kotiin, ei tahdo kuullakaan mistään semmoisesta, ja onottanut koviin kouriin Aleshan; mutta tärkeintä asiassa on se, että Alesha itsekin, nähtävästi, ei ole tarjottua morsianta vastaan, jopa, kuulumisien mukaan, on rakastunutkin siihen. Vielä lisäsin, että nähtävästi on Natasha minulle lähettämänsä kirjeen kirjoittanutkovassa mielenliikutuksessa ollessaan; hän kirjoittaa, että tänäiltana tulee kaikki ratkaistuksi, mutta mikä? – sitä ei voi tietää; outoa myöskin on se, että hän eilen kirjoitti ja pyytää tulemaan tänäiltana, vieläpä määräsi tunninkin – kello yhdeksän. Ja siksi pä minunvälttämättömästi täytyy lähteä, ja mitä pikemmin lähteäkin.

– Mene, mene, isäseni, välttämättömästi mene, kiiruhti mummo, – kun vain tulee ukko juot teetä... Ah, kun eivät tuo teekeittiötä! Matrena! Miks'et tuo teekeittiötä! Rosvo mokoma, etkä tyttö!..No, juot siis teetä, etsi joku syy lähtemiseesi, ja mene. Muttahuomenna välttämättömästi tule ja kerro minulle kaikki; tulekin jovarhaimmin. Jumalani! Oliskohan jotain pahaa tapahtunut! Mitä enää, ajatteles, voi olla nykyistä pahempaa! Kyllä se Nikolai Sergeitsh tietää jo kaikki, sydämmeni sanoo minulle, että hän tietää. Minäpäsaan Matrenan kautta paljon tietää, hän saa Agashalta, ja Agasha onkummityttö Marja Vasiljevnulla, joka asuu ruhtinaan talossa ... no, ja tiedäthän sinä itsekin sen. Kovin vihainen oli tänään mieheni. Minä koetan tuota ja tätä, mutta hänpä vähältä oli kiljaista minullekiukussa, mutta sitten tuli ikäänkuin hänelle sääli, sanoo: rahaaon vähän. Ikäänkuin hän rahan tähden vihoitsisi. No, niin, tiedäthänsinä meidän suhtemme. Puolisen jälkeen meni nukkumaan. Minä katsoin hänen huoneeseensa raosta (on, näes, ovesta semmoinen rako; hän eitä tiedä sitä olevankaan), ja hänpä, kyyhkyläiseni, pyhäin kuvan edessä polvillaan rukoilee Jumalaa. Kun sen näin, lyykähtivät polveni. Eihän huolinut teetä, eikä nukkunut, otti hattunsa ja läksi ulos. Kellokävi viidettä, kun läksi. Minä en uskaltanut kysäistäkään – olisitaas ärjynyt minulle. Usein on hän viime aikoina ärjynyt äkäpäissään, enimmäkseen Matrenalle, toisinaan minullekin; ja kun hän alkaa noinäkäillä, puutuvat heti jalkani ja sydämmeni on halkeamaisillaan. Suottahan se niin tekee, tiedänhän sen hyvin, että suotta vain, muttasittenkin pelottaa. Hänen lähdettyänsä rukoilin Jumalaa kokonaisentunnin, jotta Hän toisi hänelle hyvän ajatuksen mieleen. – Missäs onse Natashan kirje, näytäppäs!

Minä annoin sen. Minä tiesin, että Anna Andrejevnan rakkain, ainainen ajatus oli se, että Alesha, jota hän nimitti milloinrosvoksi, milloin tunnottomaksi, tyhmäksi poikanulikaksi, lopultakuitenkin ottaa Natashan vaimokseen ja että hänen isänsä, ruhtinasPjotr Aleksandrovitsh siihen suostuu. Saipa mummo semmoista minullesanoneeksikin, vaikka toisella kertaa taas katuikin ja otti sanansatakaisin. Mutta Nikolai Sergeitshille ei hän olisi mistään hinnastanaita toiveitansa uskaltanut ilmaista, vaikka tiesikin ukon semmoistahänestä aavistavan, vieläpä tämä siitä häntä kautta rantain sillointällöin läksyttikin. Minä luulen, että ukko olisi lopullisestikironnut Natashan ja reväissyt hänet ijäksi sydämmestään, jos olisisaanut tietää tuon avioliiton mahdollisuudenkaan.

Niin me silloin luulimme. Hän odotti tyttärensä täydellä sydämmenhalulla, mutta odotti häntä yksin, katuvaisena, semmoisena, joka olisi nyhtänyt sydämmestään irti muistonkin Aleshastaan. Se oli anteeksisaannin ainoa ehto, vaikka kylläkin sanoilla ilmaisematon, mutta kumminkin, ukon luonteeseen nähden, hyvin ymmärrettävä ja epäpäämätön.

– Tahdoton hän on, tahdoton nulikka, tahdoton ja kovasydämminen, niin minä olen aina sanonut, alkoi taas Anna Andrejevna. – Ei ole osattu häntä kasvattaa, tulihan hänestä vain tuollainen tuulihattu; jättää Natashan mokomankin rakkaudesta, Herrani ja Jumalani! Kuinkakäykään Natasha raukalle? Ja mitä hyvää tuokin uudessa morsiamessaan löysi, sitä minä ihmettelen!

– Minä kuulin, Anna Andrejevna, sanoin minä – että tuo uusi morsianon lumoava neito, ja samaa sanoi hänestä Natashakin...

– Ja sinä älä usko! keskeytti mummo. – Onpas, muka, lumoava? Teikäläisistä hulivileistä ovat kaikki lumoavia, kellä vain hameliehuu. Jos Natasha häntä kiittääkin, niin tekee hän sen vainhyväsydämmisyytensä vuoksi. Ei hän osaa pidättää tuota häälyväistä Aleshaa; kaikki hänelle anteeksi antaa, mutta itse kärsii. Kuinkamonesti tuo onkaan Natashan jättänyt! Armottomat viholliset mokomat! Minuapa, Ivan Petrovitsh, asia kauhistuttaa. Ylpeys on jokaisenvallannut. Lauhtuisi edes mieheni, antaisi hänelle anteeksi, pikkukyyhkyläiseni, ja toisi hänet tänne. Syleilisin häntä, ihailisin häntä! Onko hän laihtunut?

– Niin on, Anna Andrejevna.

– Voi kyyhkyläistäni. Minullepa, Ivan Petrovitsh, tapahtui vahinko!

Koko yön ja kaiken tämän päivää itkin ... no niin! kerronpa sitten!

Jo useasti tahdoin sanoa miehelleni, että hän leppyisi lapsellemme – suoraan en uskalla, mutta noin sukkelalla tavalla, kautta rantainpuhelen. Itsellänipä sydäntäni kouristaa – jos ei suuttuisi enemmän ja kiroaisi kaikkienensa! En ole kuullut hänen vielä kiroavan ... siispä toivon, ettei kiroaisi. Kuinkas käy, jos kiroaa? Jos isäkiroaa, Jumalakin rankaisee. Siten elän, joka päivä pelosta vapisen. Ja sinäkin, Ivan Petrovitsh, häpeäisit toki; meidän kodissahan melkein kasvoit ja vanhempien hyväilyjä meiltä kumpaseltakin sait, ja nyt – lumoava, sanoo! Mitäs sinä? Oikeinko lumoava? Mutta heidänpä Maria Vasiljevna puhuu paremmin. (Minä, näes tein syntiä, kutsuin hänet tuonnoin kerran kahville, kun mieheni aamusella meniasioillensa.) Hänä selitti minulle asian juurta jaksain. Ruhtinas, Aleshan isä, oli kreivittären kanssa moitittavissa suhteissa. Kreivitär on, sanotaan, jo kauvan moittinut häntä, miksi tämä ei otahäntä vaimokseen, mutta hänä vain vetää verukkeita. Ei tuo kreivitär miehensä eläessäkään mikään kunnan vaimo ollut. Kun miehensä kuoli, matkusti hän ulkomaille, ja sielläpä italialaisia ja ranskalaisia hänen ympärillään liehui, kuului olleen paroonejakin. Siellä hän ruhtinas Pjotr Aleksandrovitshinkin pauloihinsa kietoi. Mutta sillä ajalla hänen tytärsuolensa, hänen ensimmäisen miehensä maavuokraajantytär, varttui varttumistansa. Kreivitär, äitipuoli, tuhlassi varansaloppuun, mutta Katerina Feodorovna sillä aikaa kasvoi, samoin nekaksi miljoonaa, mitkä vuokraaja-isänsä säästöpankkiin oli hänelle pannut, myöskin kasvoivat. Nyt sanotaan hänellä olevan kolmemiljoonaa. Ruhtinas ajattelikin: mitäs, jos olisi Alesha naittaa! (Ei ole Matti Myöhänen! Saalistaan ei jätä). Kreivi, tuo hovissa oleva, korkea-arvoinen, heidän sukulaisensa, muistathan hänet – hänkinsuostui; kolme miljoonaa ei ole leikin asia. Hyvä on, sanoo, puhukaasiitä kreivittärelle. Ruhtinas ilmaiseekin kreivittärelle tuumansa. Tuopa alkoi huitoa käsillään, jyristää jaloillaan – mokomakin, sanotaan tuittupääksi naiseksi! Puhutaan, ettei häntä

täällä enääjoka paikassa oteta vastaankaan, puhumattakaan sitten ulkomaista. Ei, sanoo, sinä, ruhtinas, ota minut vaimoksesi, mutta tytärpuoli eikoskaan tule Aleshalle. Mutta tytönpä, tuon tytärpuolen, sanotaanmiltei jumaloivan äitipuoltansa; vähältä, ettei rukoile häntä jakaikessa tottelee. Hiljainen kuuluu olevan, oikea enkelisielu! Ruhtinas nähtyään, miten on asiat, sanookin: "sinä, kreivitär, ole rauhassa. Oman omaisuutesi menetit ja velat sinulla nyt ovatsemmoiset, joita et koskaan saa maksetuiksi. Mutta kun tytärpuolesitulee Aleshalle, niin tulee heistä oiva pari: sinun viaton tyttösija minun Alesha hölmöni; me otamme heidät hoitoomme ja yhdessä sinunkanssasi holhoamme; silloin tulee sinullekin rahaa. Mutta mitäsiitä tolkkua, jos sinä minulle tulisit?" Semmoinen viekas mies! Juupeli! Niin kesti puoli vuotta, kreivitär ei suostunut, mutta nyt, kerrotaan, kävi Varshavassa ja siellä suostuikin. Kas sillä tavoinminä asian kuulin. Sen kaiken Maria Vasiljevna minulle kertoi, ihantarkalleen, uskottavalta ihmiseltä itse sen kuuli. Niin, nyt siinä näet, missä on asia: rahassa, miljooneissa, eikä ollenkaan siinä ettätyttö olisi lumoava!

Anna Andrejevnan kertomus kummastutti minua. Se oli tarkalleenyhtäpitävä sen kanssa, mitä itse joku aika sitten olin Aleshaltakuullut. Kertoessaan urhosteli Alesha, ettei hän milloinkaan nairahan vuoksi. Mutta Katerina Feodorovna voitti ja viehättytti hänet. Aleshalta kuulin myöskin, että kenties hänen isänsä itse nai, vaikkanyt ei myönnäkkään sitä huhua todeksi, jottei vielä nyt ärsyttäisikreivitärtä. Edellä jo sanoin, että Alesha hyvin rakasti isäänsä, ihaili ja kehui häntä ja luotti häneen kuni oraakkeliin.

– Eipähän tuo ole kreivillistä sukua hänkään, tuo sinun lumoavaneitosi! pitkitti Anna Andrejevna ärtyneenä siitä, kun tulinkehuneeksi nuoren ruhtinaan tulevaa morsianta. – Olisihan Natashapaljonkin sopivampi Aleshalle. Tuohan on vain vuokraajan tytär, mutta Natasha on vanhaa aatelis-sukua, korkeasti jalosukuinen neiti. Ukkoni, näes, eilen (en muistanut sitä teille kertoakaan) aukaisioman kirstusensa, sen raudoitettun, – tiedättehän? ja koko illanistui vastapäätä minua ja selaili vanhoja sukukirjojamme. Istuu siinähyvin totisena. Minä neulon sukkaa, enkä katsokaan häneen, pelkään. Näkee siis hän, että minä olen vaiti, suuttuu ja itse kutsuu minuasekä kaiken iltaa selittelee minulle sukusuhteitamme. Niistäpä näkyykin, että meidän Ichmenevien suku oli jo Juhana Julman aikanaaatelia, ja että minun, Schumilovien, suku oli jo kuuluisa AlekseiMichailovitshin aikana, ja näistä on meillä asiakirjat, ja on siitämainittu Karamsinin historiassakin. Niin siis, isäseni, kuten huomatavoi, emme me ole ollenkaan siitä piiristä muita huonompia. Kun tuotaukkoni alkoi selittää, älysin minä heti, mitä hänellä on mielessä. Varmaan häntäkin harmittaa, että Natashaa halveksitaan. Rikkaudellaanvain pääsivät meidän sivu. No, huolehtikoonpa vain tuo rosvo, PjotrAleksandrovitshia tarkoitan, huolehtikoon hän rikkaudesta – tunteepahänet jo jokainen, mokoman ahnehtija-sielun. Kerrotaan, että hänolisi, muka, Varshavassa kirjoittautunut jesuiitaksi. Onko se totta?

– Tyhmää lorua se on, vastasin, tahtomattani tullen huomioni siihenkiinnittäneeksi, huhu kun vain yhä kierteli.

Tieto Nikolai Sergeitshin puuhista paperiensa kanssa oli outoa. Hänei ollut ennen milloinkaan ylpeillyt sukuluettelostaan.

– Kaikki ovat kovasydämmisiä konnia! pitkitti Anna Andrejevna. —

Mitäs hän, kyyhkyläiseni, sureeko, itkeekö hän? Ah, johan sinun on aika mennä hänen luoksensa; Matrena, Matrena! Rosvo, etkä tyttö; Onko

Natashaa solvattu? Puhuhan Vanja.

Mitäpä olisin hänelle vastannut? Mummo alkoi itkeä. Minä kysäsin, mikä vahinko hänelle oli tapahtunut, josta hän taannoin aikoi kertoa.

– Ah, isäseni, ei ollut kylläksi jo olevista onnettomuuksista, näyttää kuin ei olisi vielä koko katkeruuden kalkki tyhjennetty! Muistatko, kyyhkyläiseni, vai etkö muista, minulla oli kultakuorinenmetallonki, muistiksi oli tehty, ja siinä oli Natashan kovalapsuusajaltansa; kahdeksanvuotias oli hän silloin, minun pikkuenkelini. Olimme sen matkustavalla taiteilijalla silloin teettäneet, mutta sinä, nähtävästi, olet sen unohtanut! Taiteilija olioivallinen, kuvasi hänet lemмен jumalattareksi: tukka, hänellä olisiloin tuollainen vaalea, suortuvissa; sen lisäksi esitti

hän hänetharsopaidassa, niin että hipiä sen läpi kuultaa, ja niin suloinenon hän siinä, että ihailet häntä ihailemasta päästyäsikin. Pyysinsilloin taitelijaa maalaamaan hänelle pikkuset siivetkin, muttataiteilija ei siihen suostunut. Niin siis, isäseni, minä kohtanoiden kauhun päiviemme jälkeen otin tuon metaljongin lippaasta jaripustin sen nauhaan kaulaani ja siinä sitä ristin vieressä kannoin, vaikka itse pelkäsin, että mieheni sen näkisi. Miehenihän käskisilloin kaikki Natashan kapineet heittää talosta pois, tahi polttaa, ettei mikään hänestä meille muistuttaisi. Minäpä tahdoin vaikkapahänen kuvaansa katsella; usein itkin sitä katsellessani, – olihansiitäkin helpoitusta. Toisinaan taas, yksin jäätyäni, suutelin sitäkiihkeästi, oli kuin olisin häntä itseään suudellut: nimittelin sitäkaikenmoisilla lempinimillä, ja joka kerta yöksi aina ristinmerkilläsiunasin. Puhelin sille kuuluvasti, kun olin yksinäni, kysyin jotainja kuvittelin, että hän vastaa minulle, ja sitte taas kysyin. Oh, Vanja kyyhkyläiseni, raskasta on kertoakin! No, minä olen iloissani, ettei mieheni edes tästä metaljongista mitään tiedä, eikä olehuomannut. Mutta kun eilen aamulla tavotin kaulastani, ei metaljonkiaollutkaan, tyhjä nauha oli vain riippumassa; nauha varmaankin kuluipoikki ja metaljonki putosi. Säikähdin hirmuisesti. Aloin hakea; etsin, etsin, – ei löydy. Hävisi ja hävinneenä pysyi. Ja minnekäsolisi kadonnut? Varmaankin vuoteeseen putosi, ajattelin; pengoin senylös alaisin, – ei löydy! Jos nauha olisi katkennut ja se olisijonnekin huoneeseen pudonnut, niin, varmaankin, joku sen löysi; mutta muut sitä eivät voineet löytää, kuin mieheni tai Matrena. Matrenaa ei sovi epäilläkään, hän on kaikesta sielustaan minulleuskollinen... (Matrena, joko sinä kohta tuot teekeittiön?) No, ajattelin, jos mieheni sen löytää, kuinka silloin käy? Istun nyt niinitsekseni, suren ja itken itkemistäni, en voi kyyneleitäni pidättää. Mutta Nikolai Sergeitsh muuttuu minulle yhä lempeämmäksi; minuunkatsoessaan on hän murheinen, niinkuin hänkin tietäisi, minkä vuoksiminä itken, säälii minua. Siinäpä itsekseni ajattelenkin: mistä häntietäisi asian? Jospa hän todellakin löysi metaljongin ja heittisen ikkunasta ulos. Voihan hän vihoissaan tehdä niinkin; viskasisen ikkunasta, ja itse nyt on pahoillaan, että sai viskanneeksi. Jominä kävin Matrenan kanssa ikkunan altakin etsimässä, – en vainmitään löytänyt. Hävisi kuin veteen. Koko yön itkin sitä. Ensi kertaajäi hän yöksi siunaamattani. Oh, se on huono enne, paha enne, IvanPetrovitsh, hyvää se ei ennusta. Toista päivää itkin lakkaamatta. Teitä odotin, kyyhkyläistäni, kuni Jumalan enkeliä, vaikkapa teillehuoleni haastaakseni...

Ja taas alkoi mummo katkerasti itkeä.

– Ah, todellakin, unohdinpa teille kertoa! sanoi hän äkkiä ilostuen, että muisti asian, – kertoiko mieheni teille jotain orvosta?

– Kertoi, Anna Andrejevna, kyllä hän puhui minulle, että, te oletteyhdessä suostuneet ottamaan jonkun köyhän orpotytön kasvatiksenne. Onko se totta?

– En ole ajatellutkaan, isäni, en ollenkaan! Enkä huolikaan ketäänorpoa! Sehän vain aina muistuttaisi meille onnettomuuttamme, kovaakohtaloamme. Paitsi Natashaa en huoli ketään. Yksi tytär oli, yksiolkoonkin. Mutta mitäpä se merkinnee, kun mieheni päätti orpotytönottaa? Mitä sinä luulet, Ivan Petrovitsh. Tahtooko hän sen minunlohdutuksekseni, kun näkee minun itkevän, vai tahtooko hän omantyttärensä kokonaan mielestään karkoittaa ja kiintyä toiseen lapseen? Mitä hän tiellä sinulle minusta puhui? Miltä hän teistä näytti – oliko ankara, vihainen? Hst! Jo tulee! Myöhemmin, isäseni, kerrotteminulle, sitten!.. Muistakin huomenna tulla...

XIII

Ukko astui sisään. Uteliaana ja ikäänkuin jotain häveten katsoi hänmeihin, synkistyi ja meni pöydän luo.

– Missäs tekeittiö, kysäsi hän, – eikö sitä vieläkään voidapöydälle tuoda?

– Tuodaan, isäseni, tuodaan; kas niin, siinä se jo on, sanoihätäisenä Anna Andrejevna.

Heti, kun Matrena oli nähnyt Nikolai Sergeitshin, heti hän ilmestyiteekeittiö muassaan, aivan kuin olisi odottanutkin isännän tuloa. Hän oli vanha, koeteltu ja uskollinen palvelija, mutta kaikistamailmassa löytyvistä palvelijoista omatapaisin äkäilijä, luonteeltaanjärkähättömän itsepintainen. Nikolai Sergeitshiä hän pelkäsi ja hillitsi kielensä hänen läsnä ollessaan. Mutta sen sijaan ottihän täyden korvauksen siitä Anna Andrejevnalta, oli raaka jokaaskeleella ja osotti ilmeistä halua pitää emäntäänsä kurissa, vaikkasamalla mitä vilpittömimmin rakastikin sekä emäntäänsä, kuin myöskin Natashaa. Tämän Matrenan minä opin jo Ichmenevkassa tuntemaan.

– Hm!.. ei ole hauska olla märkänä, mutta tässä *ei tahdota* antaaminulle edes teetäkään, purpatti ukko puoliääneen.

Anna Andrejevna iski minulle silmää. Ukko ei voinut sietää tuollaisiasalaperäisiä viittauksia, ja vaikka hän ei juuri nyt meihinkatsonutkaan, niin saattoi kasvoistaan huomata hänen hyvin tietävän, että Anna Andrejevna minulle tuon salaisen merkin teki.

– Kävin asioilla, Vanja, sanoi hän samassa. – Huono juttu onkäsissä. Puhuinko siitä sinulle? Minua syytetään kokonansa. Todistuksia, näes, ei ole; tarpeellisia papereita ei ole, tiedustukset ovat epäluotettavia... Hm!..

Hän tarkoitti omaa riita-asiaansa ruhtinaan kanssa; tuo asia oliyhä vielä ratkaisematta ja alkoi kääntyä Nikolai Sergeitshillemitä pahimmaksi. Minä pysyin vaiti, en tiennyt, mitä sanoisin. Hänkatsahti minuun epäilevästi.

– Ja mitäs sitten! lausui hän äkkiä, niinkuin olisi ärtynyt meidänäänettömyydestämme, – mitä pikemmin, sen parempi. Konnaksi minuaeivät voi saada, vaikka tuomitsevatkin minun maksamaan. Minullaon puhdas omatuntoni, he saavat päättää miten vain haluttaa. Onhan silloin kumminkin asia päättynyt, joskin tuottavat minulleaineellisen häviön... Jätän kaikki ja muutan Siperiaan.

– Herra varjelkoon, mihin aikoo! Miksikä niin kauas! ei Anna Andrejevna voinut olla sanomatta.

– Minkäs lähellä täällä on? kysäsi ukko jyrkästi, ikäänkuin olisiilostunut vastaansanomisesta.

– No, kumminkin ... ihmisiä on lähellä ... alkoi Anna Andrejevna jakatsahti minuun surullisena.

– Ketä ihmisiä! ärjäsi ukko, siirtäen katseensa minusta takaisin vaimoonsa. – Millaisia ihmisiä? Ryöväreitä, valehtelijoita, petteureitako? Semmoisia on kaikkialla paljon; älä ole milläsikään, niitä löydämme Siperiassakin. Ja jos sinä et halua lähteä kanssani, niin jää tänne, en minä väkisin pakota.

– Isäseni, Nikolai Sergeitsh! Kenenkä luo sinusta jäisin! hätääntyi Anna Andrejevna parka. – Eihän minulla, paitsi sinua, ole muutaket...

Hän keskeytti sanansa, vaikenä ja loi minuun säikähtyneen katseen, ikäänkuin pyytäen puolustusta ja apua. Ukko oli ärtyisä, tarttuikiinni joka sanaan; ei sopinut häntä ensinkään vastustaa.

– Rauhoittukaa, Anna Andrejevna, sanoin minä, – ei Siperiassaolekaan niin huono olla, kuin meistä näyttää. Jos käy onnettomastija teidän täytyy myöä Ichmenevka, niin on Nikolai Sergeitshintuuma oikein hyvä. Siperiassa voi saada hyvän yksityisen toimen, jasilloin...

– Kas niin, hyvä, että edes sinä, Ivan, puhut asiaa. Niin minä olenajatellut. Jätän kaikki ja matkustan sinne.

– No, sitä minä en osannut odottaa! huudahti Anna Andrejevna jalöi käsiään yhteen. – Ja sinäkin, Vanja, puhut samaa! Sinulta Ivan Petrovitsh, minä en osannut sitä odottaa... Muistaakseni, ette tesaaneet meiltä kokea milloinkaan muuta, kuin hyvää, ja nyt...

– Ha, ha, haa! Mitäs sinä odotit? Milläpä me käymme elämään, ajatteleppas! Rahat ovat menneet, viimeinen kopekka on menossa! Etköhän vain käske menemään ruhtinas Pjotr Aleksandrovitshin luoppyttämään häneltä armoa?

Kuultuansa ruhtinasta mainittavan, alkoi mummo pelosta vavista.

Kädessään oleva teelusikka alkoi helistä teelautasta vasten.

– Ei, todellakin, pitkitti Ichmenev, innostuttaen itseäänvihaisella, itsepintaisella riemuitsemisellä, – kuinka sinä luulet, Vanja, jos todellakin lähtisi! Miksikä lähteä Siperiaan? Parasta lie, että minä tässä puen itseni juhlapukuun, kampaan ja silitän tukkani; Anna Andrejevna valmistaa uuden rintamuksen (eihän semmoisen henkilönluo muuten sovi mennä!), kaiken lisäksi ottaa vielä sormikkaat, ja niin lähteä hänen jalosukuisuutensa luo: isäseni, teidänylhäisyytenne, ruokkijani, isä-armaan! Anna anteeksi ja armahda, anna leipäpala, – vaimo, pienet lapset!.. Niinhän, Anna Andrejevna? Sitäkö sinä haluat?

– Isäseni ... minä en halua mitään! Niin vaan, ymmärtämättömydessäni tulin sanoneeksi; suo anteeksi, jos pahoitinsinut, älä vain huuda, lausui mummo, pelosta yhä kovemmin vavisten.

Olen varma, että tällä hetkellä hänen sielunsa kestää mitä katkerintatuskaa, nähdessään vaimoparkansa kyyneleet ja pelon; olen varma, että häneen koski paljon kovemmin, kuin vaimoonsa, mutta hän eivoinut itseänsä hillitä. Siten käy toisinaan mitä parhaimmille, muttaheikkohermoisille ihmisille, jotka, huolimatta hyväsydämmisyydestään, viehättyvät löytämään itsellensä nautintoa omasta tuskastaan javihastaan, koettavat purkaa vihaansa, hinnasta mistä hyvänsä, toista kohtaan mitä loukkaavimmalla tavalla, vieläpä tekevät sitenaivan syyttömälle ja pääasiallisesti aina likeisimmällensä. Naiset, esimerkiksi, tuntevat toisinaan halua tuntea itsensä onnettomiksi, sorretuiksi, vaikkei olisi pienintäkään syytä siihen. Löytyy paljonmiehiä, jotka ovat tämmöisten naisten kaltaisia, eivätkä nuo miehetole ensinkään heikkoja, tai heissä ei löytäisi mitään naismaista. Ichmenev tunsu halua riitelemiseen, vaikka hän tuosta halustaan itseenimmin kärsi.

Muistan, että samassa tuli mieleeni ajatus: eikös ukko sittenkinole tehnyt tämän edellä jotain semmoista, jota Anna Andrejevnahänestä epäili! Entäpä jos Herra taivuttikin hänen mielensä jähän kävi Natashan luona, paluumatkalla katui päätöstänsä, taikkaei liene jokin asia onnistunut, lie mennyt joku aikomuksensamyytteen, – niinkuin hyvin sopi odottaakin, – ja nyt hän palasikotiin suuttuneena, masennuksissa, häveten äskeisiä toiveitansa ja tunteitansa, etsien, kehenkä voisi kohdistaa vihansa omanheikkoutensa tähden ja valiten vihansa esineeksi juuri ne, joitaenemmän epäili samankaltaisista toiveista ja tunteista. Ehkäpähän, tahtoen antaa anteeksi tyttärellensä, mielessään kuvittelivaimoparkansa iloa ja riemua, ja, yrityksensä myttyyn mentyä, tietysti, tämä ennen kaikkea sai siitä kärsiä.

Mutta vaimoparkansa surkeus, hänen pelosta vapisemisensa, se liikuttiukkoa. Näytti, niinkuin hän olisi hävennyt vihastuneensa ja hetkisenajaksi hän asettui. Olimme kaikki ääneti; minä koetin olla katsomattahäneen. Mutta tätä hyvää hetkeä ei kestänyt kauan. Käyköön kuinkatahansa, mutta hänen piti saada purkaa sydämmensä, vaatikoon sehinnakseen vaikka viimeisenkin perheonnan särkymisen, tuottakoonvaikka kirouksen.

– Näetkös, Vanja, sanoi hän äkkiä, – minua säällittää, minä entahtoisu puhua, mutta tuli semmoinen aika, ja minun täytyy tuodakaikki ilmi, ilmaista kaikki ilman mitään koukuttelemisia, niinkuinrehellisen ihmisen tuleekin tehdä ... ymmärrätkö, Vanja? Oleniloinen, että sinä tulit, ja sen vuoksi tahdon sinun kuullesi sanoakovasti, niin, että *toisetkin* sen kuulisivat, että koko tämäjoutava asia, kaikki nuo kyyneleet, huokailemiset, onnettomuudenvaikeroimiset minua lopultakin jo illettävät. Se, jonka minä ehkäkivulla ja verenvuodolla sydämmestäni irti repäsin, se ei enääkoskaan pääse takaisin sydämmeeni palaamaan. Niin! Minä sen sanoinja sanani pidän. Minä tarkoitan sitä asiaa, joka tapahtui puolivuotta sitten, ymmärräthän, Vanja! – ja minä puhun siitä niinpeittelemättä, niin suoraan juuri sen vuoksi, ettet sinä millääntavoin voisi erehtyä sanojeni merkityksestä, lisäsi hän, luodenminuun hehkuvan katseen ja nähtävästi koettaen välttää vaimonsasäikähtynyttä katsetta. – Sanon vielä kerran: se on hullutusta; minä en huoli!.. Minua harmittaa enin se, että minua,

ikäänkuinhupsua, ikäänkuin suurinta roistoa pitävät kaikki semmoisena, jollavälttämättömästi täytyy olla niin alhaiset, niin heikot tunteet ...luulevat, että minä tulen surusta mielipuoleksi... Joutavia! Minäheitin pois luotani, minä unhotin entiset tunteet! Minulla ei olemuistoja entisyydestä ... niin! niin! niin! ja niin!..

Hän hypähti seisoaalleen ja iski nyrkkinsä pöytään niin, että teekupithelisivät.

– Nikolai Sergeitsh! Ettekö te ollenkaan sääli Anna Andrejevnaa!Katsokaahan, mitä te hänelle teette, sanoin minä, voimatta enääpidättää itseäni, ollen melkein epätoivossa vaimoraukan tähden. Muttaminä vain kaasin öljyä tuleen.

– En sääli! huudahti hän vavisten ja vaaleten, – en sääli, sillä ei minuakaan säälitä. En sääli, kun minun omassa kodissanitehdään salaliittoja minun häväistyn pääni varalle kelvotontaelämää viettävän tyttären puolesta, joka ansaitsee kirouksen jarangaistuksen!..

– Isäni! Nikolai Sergeitsh, älä kiroa!.. Tee muuta mitä vaintahdot, älä vain kiroa tyttärsi! huudahti Anna Andrejevna.

– Kiroan! huusi ukko entistään kahta kovemmin, – sillä minulta, sorretulta, häväistyltä, vaaditaan, että minä menisin tuon kirotuluo ja pyytäisin häneltä anteeksi! Niin, niin se on. Sillä minuapiinataan lakkaamatta, päivin ja öin omassa kodissani kyneleillä,huokailemisilla, tyhmillä viittauksilla! Tahdotaan saada minutheltymään... Katso, katso, Vanja, lisäsi hän, vetäen vapisevallakädellään povitaskustansa papereita, – tässä ovat otteet meidänriita-asiastamme! Se kääntyy siksi, että minä olen varas, olenvalehtelija, että minä ryöväsin hyväntekijäni!.. Minulta on vietykunnia, minut on häväistyt tuon kelvottoman takia! Tuossa, katso, katso!..

Ja hän alkoi heitellä takkinsa povitaskusta pöydälle monenlaisiapapereita, yhden toisensa jälkeen, kärsimättömästi hakien niidenjoukosta sitä, jota oli aikonut minulle näyttää; mutta etsimänsäpaperi vain ei tahtonut löytyä. Malttamattomuudessaan tempasi häntaskustaan kaikki, mitä käteensä sattui, ja äkkiä – jokin raskas jahelähtävä putosi pöydälle... Anna Andrejevna huudahti. Siinä oli sekadonnut metaljonki.

Minä tuskin uskoin silmiäni. Veri kohosi ukon päähän ja punasihänen poskensa; hän vavahti. Anna Andrejevna seiso i kädet yhteenliittyneinä ja katsoi rukoilevasti mieheensä. Vaimoparan kasvoillasäteili kirkas, iloinen toivo. Tuo puna miehensä kasvoilla, tuo ukonneuvottomuus meidän edessämme ... niin, hän ei ollut erehtynyt, hännyt käsitti, millä tavalla oli metaljonki häneltä kadonnut!

Hän ymmärsi, että miehensä oli löytänyt metaljongin, tuli tuostalöydöstä iloiseksi ja, ehkä riemusta vavisten, mustasukkaisenapiilotti sen itsellensä kaikkien muiden silmiltä; että jossainyksinänsä, salaa kaikilta, hän äärettömällä rakkaudella katselilempilapsensa armaita kasvoja, – katseli, eikä kyllästynyt taasuudestaan katsellakseen; että hän, kenties samoin kuin äitiparkakin, sulkeutui yksiksenä puhellakseen rakkaalle Natashallensa, mieltäkäseen hänen vastauksiansa, ja vastataksaan itse Natashanoletettuihin kysymyksiin; mutta yölläpä, jäytävän ikävän ahdistaa, tuskan pusertamain kyynelten rintaansa tukahduttaessa, hyväili jasuuteli rakasta kuvaa ja kirouksen sijaan rukoili anteeksiantoa jasiunausta sille, jota ei tahtonut nähdä ja jota muiden aikana olikiroavinansa.

– Kyyhkyläiseni, sinä siis vielä rakastat häntä! huudahti AnnaAndrejevna, voimatta enää pidättää itseänsä ankaran isän edessä, jokamuutamia minuttia tämän edellä oli kironnut hänen Natashaansa.

Mutta kun ukko oli vain kuullut hänen huudahduksensa, niin samassamieletön raivo välähti hänen silmissään. Hän tempasi metaljongin, iski sen voimakkaasti lattiaan ja alkoi raivosasti talloa sitäjalallansa.

– Ikuisesti, ikuisesti ole kirottu! kähisi hän hengästyneenä.

– Ikuisesti, ikuisesti!

– Jumalani! huudahti äiti, – hänetkö, hänetkö! Minun Natashaaniko!Hänen kasvojansa ... polkee jaloillansa! Tyranni! Tunteeton, kovasydäminen ylpeilijä!

Kuultuansa vaimonsa vaikerruksen, mieletön vanhus pysähtykauhistuneena siitä, mitä oli tapahtunut. Äkkiä kaappasi hänlattialta metaljongin ja alkoi kiirehtiä pois huoneesta, mutta, astuttuansa pari askelta, lankesi polvillensa, tarttui käsillään edessään olevaan sohvaan ja voimattomana antoi päänsä vaipua alas.

Hän itki ääneensä kuni lapsi, kuni nainen. Tyrskähdykset ahdistivathänen rintaansa, ikäänkuin olisivat tahtoneet reväistä senkappaleiksi. Ankarana vanhus muuttui äkkiä pientä lasta heikommaksi. Oi, nyt hän enää ei voinut kirotta; hän ei enää hävennyt meitäkumpaakaan ja, rakkauden raivoisassa vallassa, hän taas meidännähdessä suuteli lukemattomia kertoja sitä kuvaa, jota äsken oljaloin polkenut. Näytti siltä, kuin kaikki hellyys, kaikkirakkaus tyttärensä, jota oli niin kauvan pidätetty, olisi nyt kiiruhtanut tulemaan esille estämättömällä voimalla, ja voimakkaalla purkauksella siksi särkenyt koko hänen olentonsa.

– Anna anteeksi hänelle, anna anteeksi! huudahti Anna Andrejevna, kumartuen hänen puoleensa ja syleillen häntä. – Palauta hänet vanhempainsa kotiin, kyyhkyläiseni, niin itse Jumala viimeisellä tuomiolla lukee hyväksesi leppymisesi ja armeliaisuutesi!..

– Ei, ei! En koskaan! huudahti ukko kähisevällä, tukahtuneellaäänellä.

– En koskaan! En koskaan!

XIV

Minä jouduin Natashan luo vasta myöhään, kello kymmenen illalla. Hän asui silloin Fontankan varrella, Semenovan sillan lähellä, kauppias Kolotushkinin suuressa, likaisessa talossa, sen neljännessä kerroksessa. Ensi aikana kodista poistuttuansa asui hän, samoinkuin Aleshakin, hyvässä asunnossa, joka, vaikka olikin pieni, silti oli mukava ja aistikas, Liteinin varrella, kolmannessa kerroksessa. Mutta pianpa nuoren ruhtinaan varat supistui. Musikin opettajaahänestä ei tullut, mutta hän alkoi lainailla ja siten joutui hänsuuriin velkoihin. Rahat käytti hän asunnon koristamiseen, lahjoihin Natashalle, joka ei hyväksynyt hänen tuhlailemistansa, torui häntä, useinpä itkikin. Sydämmeltänsä tunteellinen ja palvelevainen Aleshausein viikkokauden mielisensä tuumiskeli, mitenkä voisi Natashalle jotain lahjoittaa ja mitenkä hän ottaa lahjan vastaan, joka pititämmöisiä hetkiä juhlapäivinänsä, joka jo edeltäkäs riemastuneestikertoi minulle odotuksistansa ja haaveistansa, tuli alakuloiseksi Natashan torumisista ja kyyneleistä. Minua usein säählitti silloinnähdä häntä; myöhemmin oli noiden lahjojen tähden heidän välillänäsöimauksia, harmia ja riitaakin. Sitä paitsi tuhlassi Alesha paljonrahoja salaa Natashasta; mieltä toverien seuraan, oli Natashalleuskoton. Kävi kaikenmoisten Josefiinon ja Miinon luona; jakumminkin Natashaa hän rakasti yhtä hellästi. Hän rakasti Natashaa, ja samalla kärsi siitä; usein tuli hän minun luokseni suruisena jalevottomana, puhui, ettei hän ansaitse Natashan pikkusormeakaan, että hän tuntee itsensä törkeäksi ja vihaiseksi, ei voi ymmärtää häntä eikä ansaitse hänen rakkauttansa.

Osaksi hän olikin oikeassa, sillä heidän välillänäsä oli täydellineneroavaisuus; Natashan suhteen hän tunsi itsensä lapseksi jalapsena häntä Natasha pitikin. Kyynelisin tunnusti hän minulletuttavuutensa Josefiinan kanssa samassa rukoillen, etten minä puhuisi siitä Natashalle, mutta kun hän peloissaan ja arastellentoisinaan läksi noiden tunnustusten jälkeen Natashan luo minunkanssani (välttämättömästi minun kanssani, vakuuttaen, ettei hännyt rikoksensa jälkeen uskalla katsoa Natashaan, ja minä yksin vainvoin häntä tukea) niin Natasha, heti kun oli häneen katsahtanut, arvasi asian. Natasha oli hyvin luulevainen, mutta, käsittämättömällä, aina antoi anteeksi Aleshalle tämän huikentelevaisuudet. Tavallisesti kävi näin: Alesha astuu minun muassani sisään, alkaaarasti puhella hänen kanssansa, arkailevalla hellyydellä katsoenhänen silmiinsä. Natasha heti huomaa, että siinä on syyllinen, mutta ei ole tietävinänsäkään, ei milloinkaan alota puhella siitä, ei utelemitään, päin vastoin heti osottaa hänelle vielä enemmän lempeyttä, enemmän hyväilyjä, on kahta ilosempi, – eikä se ollut häneltä mitäänleikkiä tai mietittyä viekkautta. Ei, tälle ihanalle olennolle oliarmahtaminen ja anteeksiantaminen jotain loppumatonta nautintoa; niinkuin hän olisi itse tuossa Aleshalle anteeksiantamisessalöytänyt jotain erityistä sievistynyttä suloutta. Tosi kyllä, että tällöin vielä asia koski vain Aleshan huikentelevaisuutta. Kun nyt Alesha näki Natashan lempeänä ja anteeksiantavana, ei hänvoinut enää salata, mutta kohta tunnusti kaikki, tunnusti ilmanmitään kyselemisiä, – keventääkseen sydäntänsä ja "ollaksensaentisekseen", sanoi hän. Saatuansa anteeksi, riemastui hän, vieläpä toisinaan itkikin ilosta ja mielihyvämästä, suuteli jasyleili Natashaa. Sen jälkeen tuli hän kohta iloiseksi ja alkoilapsellisella avomielisyydellä kertoa pienimmätkin yksityiskohdat lempiseikkailuistansa Josefiinan kera, nauroi, siunaili ja kehui Natashaa, ja ilta kului onnellisesti ja iloisesti.

Kun kaikki rahansa olivat lopussa, alkoi hän myydä koruesineitä. Natashan tahdosta vuokrattiin pieni, huokea asunto Fontankanvarrella. Irtaimiston myyntiä jatkettiin; täytyipä Natashan myydävaatteitansakin, hän alkoi jo etsiä työtä; kun Alesha sai tämänkuulla, ei hänen epätoivollaan ollut rajoja; hän soimasi itseänsä, huudahteli, että hän halveksii itseänsä, mutta ei kumminkaan koettanutkaan asiaa auttaa. Nyt oli jo lopussa viimeisetkintulolähteet; ei enää ollut muuta turvaa kuin työ, mutta maksu siitä oli mitättömän pieni.

Alussa, kun he vielä asuivat yhdessä, riitaantui Alesha siitä isänsäkansa. Ruhtinaan silloiset tuumat, naittaa Alesha kreivittärentytärpuolen Katarina Feodorovna Filimonovin kanssa, olivat

vastalussa, mutta hän piti vahvasti kiinni tuosta tuumastansa; hän vei Aleshan kanssansa tämän tulevan morsiamen luo, pyyteli poikaansa, että tämä koettaisi olla miellyttävä, kehoitti häntä kovuudella ja ystävällisillä neuvoilla, mutta asia meni myttyyn kreivittärensyydestä. Silloin alkoi isäkin olla välinpitämätön poikansa suhteesta Natashaan, heitti kaikki ajan tehtäväksi, ja tuntien poikansahäälyvyyden, luotti siihen, että tuo rakkaus pian sammuu. Että Alesha ottaisi Natashan vaimoksensa, siitä ei ruhtinas viime aikana paljon ensinkään huolehtinut. Mitä taas tuli rakastuneihin, niin lykkäsivät he asiansa ratkaisun siksi, kunnes tulisi sovinto isänkanssa sekä yleensä siksi, kunnes olo-suhteet muuttuisivat. Muutensaattoi huomata, ettei Natasha tahtonut tuota seikkaa ottaa puheeksi. Alesha, kahden kesken ollessamme, sanoi minulle, että hänen isänsä tuntui olevan niinkuin hiukan hyvilläänkin tästä asiasta: häntä ilahdutti tässä seikassa se, että tämäkin on omiansa masentamaan Ichmenevia. Muodon vuoksi vain oli hän edelleen tyytymätön poikansakäytökseen, ja vähensi häneltä jo ennestään antamansa pienen rahamäärän (siinä suhteessa oli hän ylenmäärin saita), uhkasipakokonaan lakkauttaa rahojen antamisen. Mutta kohta ruhtinas matkusti Puolaan kreivittären jälestä, jolla siellä oli asioita, ja jonka kosiskelemista hän yhä innokkaasti pitkitti; Alesha olikylläkin vielä liian nuori naittavaksi, mutta morsian oli kovin rikas, ja mahdotonta oli päästää tällaista tilaisuutta ohi menemään. Lopultakin ruhtinas saavutti pyrintöjensä päämaalin. Saimme huhunakuulla, että koskiminen on viimeinkin kääntynyt suotuisalle tolalle. Tähän aikaan, josta tässä kerron, oli ruhtinas juuri palannut Pietariin. Hän otti poikansa ystävällisesti vastaan, mutta tämänyhä jatkuva suhde Natashaan häntä vastenmielisesti hämmästytti. Häntä alkoi epäilyttää ja peloitaa. Ankarasti ja jyrkästi vaati hännöiden suhteiden lopettamista, mutta kohta keksi paljoo paremman keinon ja vei Aleshan kreivittären luo käymään. Tämän tytärpuolioli hyvin kaunis, milt'ei kaunotar, vielä melkein lapsi, mutta, hänellä oli erinomainen sydän, avomielinen, puhdas sielu, hän oli iloinen, ymmärtäväinen, lempeä. Ruhtinas luuli, että puolen vuodenaika oli tehnyt tehtävänsä, ettei Natasha enää ollut Aleshalle uutuuden viehätystä, ja ettei Alesha nyt enää tule arvostelemaan tulevaa morsiantansa samalla mitalla, kuin puoli vuotta tätä ennen. Hän arvasi vain osiksi... Alesha todellakin tunsii viehätystä. Lisääntähän vielä, että isä äkkiä muuttui tavattoman lempeäksi poikaansa kohtaan, (vaikk'ei hän rahaa sittenkään tälle antanut). Alesha avisti, että tuon lempeyden alla piilee taipumaton, muuttumaton päätös asiasta, ja siitä hän suri, vaikk'ei tosin surrutkaan niin, kuin jos hän ei olisi joka päivä nähnyt Katarina Feodorovnaa. Minä tiesin, ettei Alesha ollut enää viiteen päivään käynyt Natashan luona. Astuessani Ichmeneviltä Natashan luo, levottomana mietiskelin, mitä hän tahtoikaan minulle sanoa? Jo kaukaa näin minä valon hänen ikkunastansa. Meidän kesken oli jo pitemmän aikaa ollut sopimus, että hän asettaisi palavan kynttilän ikkunalle, jos hänen täytyväälttämättömästi tavata minua, niin että jos minä satuin läheltä kulkemaan (ja tämä tapahtuikin melkein joka ilta), niin voin minä tuosta ikkunan tavattomasta valaistuksesta arvata, että minua odotetaan ja kipeästi tarvitaan. Viime aikoina oli hän useasti asettanut palavan kynttilän ikkunalle...

XV

Minä tapasin Natashan yksinänsä. Hän käveli edestakaisin lattialla; kätensä olivat ristissä rintansa päällä, itse oli hän vaipunutsyviin mietteisiin. Teekeittiö oli jo kauan aikaa seisonut pöydälläminua odottamassa. Ääneti ja hymyillen ojensi Natasha minullekätensä. Kasvonsa olivat kalpeat, niillä näkyi sairaloinen ilme. Hänen hymyilyssään oli jotain kärsivää, hellää, odottavaa. Siniset, kirkkaat silmänsä näyttivät tulleen suuremmiksi entistänsä, tukkansaikäänkuin tuuheammaksi, – tähän kaikkeen oli hänen laihtumisensa jakivulloisuutensa syynä.

– Minä jo ajattelin, ettet sinä tulekaan, sanoi hän antaessaanminulle kättä, – ajattelin jo lähettää Mavran tiedustamaan sinusta; luulin, etkö liene taas sairastunut?

– En minä sairastanut, en voinut päästä, kohta kerron asian. Muttakuinka on sinun asiasi, Natasha? Mitä on tapahtunut?

– Ei ole tapahtunut mitään! vastasi hän ikäänkuin kummastellen. —

Kuinka niin?

– Sinähän kirjoitit ... eilen kirjoitit, että tulisin, vieläpä määräsit tunninkin, ettei ennen eikä myöhempään; tämä ei näytä enää tavalliselta.

– Ah, niin! *Häntähän* minä eilen odotin.

– Mitä, eikö hän vielä kukaan ole käynyt?

– Ei. Minä ajattelin: jos hän ei tule, niin täytyy neuvotella sinunkanssasi, sanoi Natasha, vähän aikaa vaiti oltuansa.

– Odotitkos sinä häntä tänä iltana?

– En, en odottanut, sillä tänä iltana on hän *siellä*.

– Mitenkä sinä luulet, Natasha, tuleeko hän enää ollenkaan?

– Tietysti tulee, vastasi Natasha, katsahtaen minuun hyvin totisena.

Häntä ei miellyttänyt, että minä niin tiheään tein kysymyksiä. Olimmetaas ääneti ja pitkitimme kävelyämme lattialla.

– Minä yhä sinua odotin, Vanja, alkoi hän taas hymyillen, – jätiedätkös, mitä minä tein? Kävelin tässä edestakaisin ja luin runojaukkoa. Muistatkos tuon runon, jossa on tiukunen ja talvinen tie: "Joteekeittiö pöydällä poristen soi" ... kun me yhdessä sinun kanssasilausimme:

Jopa taukosi tuisku; tie valoisa on,
Lukemattomin silmin jo katsovi yö...

– Ja sitten:

Väliin kuuluvi – intoisa laulu jo soi,
Kera kulkusen helkkyelee:
"Tänne joutunet koska sä, armahin, oi, —
Sua sieluni kaihoelee!
Elo herttainen on! Heräs aamun kun koi
Sua kaihoan kohta, mun kultaseni;
Jo teekeittiö pöydällä poristen soi,
Valon hehkua uunista valkea loi
Väriverhoille vuoteheni" ...

– Kuinka kaunis runo! Kuinka kiduttavia säkeitä, Vanja, ja mimmoinenfantastinen, laveneva kuva! Se on kuni kanvakangas, jolle on kuvionkaava sommiteltu – saat ommella siihen minkälaisilla väreilläävain haluat! Se sisältää kaksi tunnelmaa: menneen ja nykyisen. Tuoteekeittiö, värillinen

vuodeverho – se on niin kotoista... Niin ontodellakin meidän piirikaupunkimme porvarien pikku taloissa; minäolon näkevinäni sen talonkin, – se on uusi, hirsistä rakennettu, eikä vielä ole laudoilla vuorattu... Ja sitten toinen, tällöinen kuva:

Väliin kuuluvi taas – sama laulu jo soi
Kera kulkusen kaihoa vaan:
"Missä kaukana lienetkin, kultani, oi?
Milloin taaskin sun nähdä mä saan?
Elo lohdutta on! Asunnossani nyt
On niin ahdas, ja kylmä, ja kolkkoa vain...
Alla akkunan surkastui ruususeni,
Halla hyinen sen kurjaksi kouristeli —
Huolen haikean siitäkin sain.
Väri verhojen kaunis on hälventynyt;
Kuljen sairasna ma: luokse äidin en käy;
Kenpä lohtua tuo, kun ei armasta näy...
Mulle mummo vain kiukuttelee"...

– "Kuljen sairasna nyt" ... tuo "sairasna" on niin ihanasti sanottu!"Kenpä lohtua tuo" – kuinka paljon hellyyttä, hekumaa onkaan tuossarunossa, on muistojen tuottamaa kärsimystä, vieläpä semmoistakärsimystä, jota itse itselleen on saattanut, ja jota vielä sittenkinihaelee... Jumalani, kuinka kaunista tuo on! Aivan niinkuin elämässäusein tapahtuukin.

Hän vaikenä, ikäänkuin olisi koettanut tukahduttaa pyrkivää itkuansa.

– Kyyhkyläiseni, Vanja! sanoi hän jonkun ajan kuluttua, ja äkkiätaas vaikenä, niinkuin olisi itsekin unhottanut sen, mitä aikoisanoa, vaiko sanoikin hän sen niin vain, mitään tarkoittamatta, jonkin äkkinäisen tunteen valtaamana.

Koko ajan me yhä kävelimme edestakaisin lattialla. Pyhimyksen kuvan edessä paloi tuli. Viime aikoina oli Natasha käynyt yhäjumalidemmaksiksi, eikä kärsinyt siitä hänelle puhuttavan.

– Mitä, onko huomenna juhla? kysäsin minä. – Sinulla on tulipyhimyksen kuvan edessä.

– Ei ole ... mitäs, Vanja, istuppas, olet kai jo väsynyt. Tahdotkoteetä? Ethän vielä ole juonut?

– Istukaamme, Natasha. Jo minä teetä join.

– Mistä sinä läksit tänne?

– *Heidän* luotaan.

Niin me aina nimitimme Natashan vanhempien kotia.

– *Heiltäkö* tulet? Kuinka sinä ehdit? Menitkö sinne itsestäsi, vaikutsuttiinko?

Hän asetti minulle kysymyksen toisensa jälkeen. Mielenkuohuteki hänen kasvonsa entistä vaaleammiksi. Minä kerroin tarkkaankohtaukseni isä-ukon kanssa, samoin puheemme äidin kera, sekämetallonki-kohtauksen, – kerroin sen tarkkaan yksityiskohdissaan. Enkoskaan salannut häneltä mitään. Hän kuunteli ahnaasti, jättämättähuomaamatta ainoatakaan sanaa. Kyyneleet herahtivat hänen silmiinsä. Metaljonkikohtaus eniten hänen mieltänsä kiinnitti.

– Malta, malta, Vanja, sanoi hän, useasti keskeyttäen puheeni, – kerro tarkemmin, kaikki, niin tarkkaan, kuin voit; sinä et kerrooikein tarkkaan!..

Minä kerroin sen toisen, kolmannenkin kerran, yhä vastailen hänentekemiinsä tiheisiin kysymyksiin yksityiskohdista.

– Ja oikeinko todella sinä luulit, että hän kävi luonani?

– En tiedä, Natasha, enkä osaa sanoa, mitä luulin. Että hän sureesinua ja rakastaa sinua – se on selvä; mutta että hän olisi käynytluonasi, se ... se...

– Ja hän suuteli metaljonkia? keskeytti Natasha. – Mitä hänsuudellensa sanoi?

– Yksityisiä sanoja, huudahduksia vain; nimitteli sinua mitähellimmillä nimillä, kutsui sinua...

– Kutsuiko?

– Niin.

Natasha alkoi hiljaa itkeä

– Vanhusparkani! sanoi hän. – Ja jos hän tietääkin kaikki, sanoi Natasha taas jonkun ajan kuluttua, – niin eihän se ole kumma. Onhanhänellä Aleshan isästäkin tarkat tiedot.

– Natasha, lähde kanssani heille, sanoin minä arasti.

– Milloin? kysyi hän vaaleten ja pikkusen kohoten tuoilta?

Hän luuli, että minä pyydän lähtemään nyt heti.

– Ei, Vanja, sanoi hän, laskien kummankin kätensä olalleni jasuruisesti hymyillen, – ei, kyyhkyläiseni; sinä yhä puhut oikein, mutta ... parempi on, ettet siitä puhu.

– Eikös siis koskaan, eikö milloinkaan pääty tämä kauhea ristiriita? huudahdin minä suruissani. – Oletko sinä todellakin niin ylpeä, ettet tahdo ottaa ensi askelta. Se on sinun velvollisuutesi, sinunon se ensiksi tehtävä. Ehkäpä isäsi vain sitä odottaakin antaaksensasinulle anteeksi... Hän on isä, sinä olet häntä loukannut! Tunnustaoikeaksi hänen ylpeytensä, onhan se luonnollinen! Sinun täytyy setehdä. Koeta, ja hän on antava sinulle anteeksi ilman minkäänlaisiaehtoja.

– Ilman ehtoja! Se on mahdotonta; äläkä, Vanja, toru minua turhaan. Sitä olen ajatellut päivin sekä öin. Sen jälkeen, kun minä heiltäläksin, ehkei ole kulunut ainoatakaan päivää, milloin minä enolisi sitä miettinyt. Ja monastihan olemme sinunkin kanssasi siitäpuhuneet. Tiedäthän sinä itsekin, että se on mahdotonta!

– Koetapas!

– Ei, ystäväiseni, se ei käy päinsä. Jospa koettaisinkin, niinsillä vain saattaisin hänet ankarammaksi. Kokonaan mennyttä et voipalauttaa, ja, tiedätkös, mitä juuri tässä ei voi saada takaisin? Ei enää saa takaisin niitä onnellisia lapsuuden päiviä, jotka minäheidän seurassaan vietin. Jos isäni antaisikin anteeksi minulle, niinei hän kuitenkin enää tuntisi minua. Hän rakasti tyttöstä, suurtalasta. Hän ihaili minun lapsellista vilpittömyyttäni; hyväillessään minua hän silitteli vieläkin päätäni samoin, kuin silloin, kun minäolin vasta seitsenvuotias ja, istuessani hänen sylissänsä, laulelinhänelle lapsellisia laulujani. Aina syntymästäni hamaan viimeiseeniltaan asti tuli hän vuoteeni luo ja siunasi minut yöksi. Vieläkuukausi ennen onnettomuutemme päivää osti hän minulle korvarenkaat, tehden sen salaa minusta (vaikka minä sen kumminkin tiesin), iloitsikuni lapsi ajatellessaan iloani tuon lahjan johdosta, ja sittensuuttui kovasti kaikille ja minullekin, kun sai minulta kuulla, että minä korvarenkaiden ostamisesta jo aikaa ennen tiesin. Kolmepäivää ennen lähtöäni hän huomasi, että olin suruinen ja samassatuli hän itsekin huolesta kipeäksi ja – ajatteleppas! – saadakseenminut iloiseksi, hän hankki liput teatteriin! Ihan totta totisesti, hän tahtoi siten parantaa minut! Sanon sinulle vieläkin, että häntunsi ja rakasti tyttöstä eikä tahtonut ajatellakaan, että minäkinjoskus tulen täysi-ikäiseksi naiseksi. Semmoista ei koskaan tullutmieleensäkään. Nyt jos minä palajaisin kotiin, ei hän tuntisikaanminua. Jospa vaikka antaisikin anteeksi, niin kenenkä hän nytkohtaisi? Minä en ole enää se, mikä olin, en ole enää lapsi, olen jopalj on elänyt. Jos miten koettaisinkaan olla mieliksensä – tulee hänsittenkin kaihoamaan mennyttä onnea, suremaan, etten enää ollenkaanole se, mikä olin silloin, kun hän minua vielä lapsena ollessanirakasti; ja mennythän meistä kaikista aina paremmalta näyttää! Sitähän me kaiholla muistellemme! Oi, kuinka ihana onkaan menneisyys, Vanja, huudahti hän, viehättyneenä muistelmistansa, keskeyttäenitsensä tällä huudahduksella, joka kirvelemällä hänen sydämmestänsäpäasi ilmi.

– Tuo kaikki, – mitä sinä, Natasha, puhuit, on totta, sanoin minä.

– Siis hänen tulee uudestaan oppia sinua tuntemaan, ja rakastamaan.

Pääasia on – oppia tuntemaan! Mitäs! Hän tulee sinua rakastamaan.

Voitkohan sinä todellakin luulla, ettei hän voisi tuntea, ymmärtää ja rakastaa sinua, hän, jolla on moinen sydän!

– Ah, Vanja, älä tee minulle väärin! Ja mitäpä erinäistä minussaolisi ymmärtämistä? En minä sanoillani sitä tarkoittanut. Näetkös, asia on semmoinen, että isänkin rakkaus on itsestä.

Häntäharmittaa, että asiani Aleshan kera alkoi ja kehittyi ilman hänenmyötävaikutustansa, hän ei siitä tiennyt, ei huomannutkaan. Häntietää, ettei hän sitä aavistanutkaan, ja rakkautemme onnetontaseurausta, minun kotoa lähtemistäni, hän juuri pitää "kiittämättömän"salaperäisyyteni tuloksena. Minä en mennyt hänen tykönsä asianaalulla ollessa, en tunnustanut hänelle jokaista sydämeni liikettäina rakkauteni alusta asti; päinvastoin, minä salasin kaikki, minäpiilouduin häneltä, ja, Vanja, minä vakuutan, tämä hänen sisimmässäielussaan tuntuu vielä loukkaavammalta, solvaavammalta, kuinrakkauteni seuraukset, – se, että minä läksin heidän luotaan jaantausin kokonaan rakastettuni omaksi. Olkoonpa niinkin, että hänisän tavalla ottaisi minut vastaan lämpimästi ja hellästi, muttavihollisuuksien siemen sittenkin jäisi jällelle. Huomenna, taiylihuomenna alkaisi pahastuminen, pahoittelemine ja soimaukset.Sitä paitsi ei hän anna anteeksi ilman ehtoja, vaikka minä sanonkinydämeni totuuden, että hyvin käsitan, kuinka suuresti häntäsolvasin, kuinka suuresti olen hänen edessään syyllinen. Ja vaikkase tekeekin minulle kipeätä, jos hän ei ottaisi uskoaksensa, kuinkakalliisti minä onneni olen saanut maksaa, mitä kärsimyksiä olensaanut kestää, niin kumminkin minä voitan tuon kipuni, kestänpäikäiken, – mutta tämäkin on hänestä oleva vähän. Hän on vaativaminulta mahdottomia korvaukseksi: hän vaatii, että minä kiroaisinentytyeni, kiroaisin Aleshan ja katuisin rakastaneeni Aleshaa. Hänvaatii mahdottomia – menneen palauttamista ja elämämme viimeisenpuolen vuoden ajan pois pyyhkimistä. Mutta minä en voi kirotta ketään, en voi katua mitään. Sen piti niin olla ... niin se tapahtui... Ei, Vanja, nyt en voi. Ei ole aika vielä tullut.

– Milloinka tulee se aika?

– En tiedä... Täytynee tuo tuleva onni, jotenkin ansaita, lunastaase joillakin uusilla kärsimyksillä. Kärsimykset puhdistavat kaiken... Oih, Vanja, kuinka paljon kipua onkaan elämässä!

Minä vaikenin ja katsoin miettivästi häneen.

– Mitä sinä minuun niin katsot, Alesha, tuota – Vanja? kysäsi hänhymyillen nimen erehdykselleen.

– Minä tarkastelen sinun hymyilyäsi, Natasha. Mistä sinä sen opit?

Et sinä muulloin tällä tavoin hymyillyt.

– Mitäpä sinä siis nyt huomaat hymyilyssäni?

– Entistä lapsellista vilpittömyyttä tosin siinä vielä on...Mutta, kun sinä hymyilet, niin näyttää kuin samalla jokin kova kipusydäntäsi ahdistaisi. Sinä olet laihtunut, Natasha, mutta tukkasinäyttää ikäänkuin tuuheammaksi käyneen... Mikä puku sinun päälläsiön? Onko se vielä kotona tehtyjä?

– Kuinka paljon sinä rakastatkaan, Vanja, sanoi hän vastaukseksi, luoden minuun lempeän katseen. – No, mitenkä sinä, mitä sinä nytteet? Mitenkä on asiasi?

– Ne ovat entisellään, yhä kirjoitan romaaneja; vaikealta vaintuntuu, ei tahdo sujua. Innostus on loppunut. Voisihan sitä kylläkirjoittaa, ehkä tulisi huvittavakin, mutta on sääli pilata hyväaihetta. Se on nykyaikainen. Määrääjaksi välttämättömästi täytyisisaada aikakauskirjaan. Olenpa ajatellut heittää sikseen romaaninkirjoittamisen, keksiä jonkun kertomuksen, tuommoista jotain helppoja suuremmissa, mutta ei vain synkkää... Semmoista ei suinkaan...Kaikkien täytyy iloita ja riemuuta!

– Sinäpä vasta työmuurahainen! Entäs Smith?

– Hänhän kuoli.

– Eikö hän kummitellut sinulle? Minä kysyn tosissani, Vanja; olethansairas, hermosi ovat pilalla, aina vain mietiskelyä. Kun sinä kerroitminulle tuon asunnon hyyräämisestäsi, minä sinussa semmoista silloinhuomasin. Onko asuntonsi kostea, eikö ole hyvä?

– Kostea se on. Sattuipa minulle tänä iltana eräs seikka... Mutta – kerronpahan siitä sitten.

Hän ei kuullut enää puhettani, mutta istui syvissä ajatuksissa.

– En käsitä, kuinka minä voin silloin lähteä pois *heidän* luotaan; olin silloin kuumesairas, lausui hän, luoden minuun katseen, jolle enodottanut vastausta.

Jos nyt olisin puhunut hänelle, ei hän olisi puhettani kuullutkaan.

– Vanja, sanoi hän tuskin kuuluvalla äänellä, – minä pyysin sinuatänne asiassa.

– Mikä se on?

- Minä eroan hänestä.
- Erositko jo, vai aiotko erota?
- Täytyy lopettaa tämä tämmöinen elämä. Minä kutsuinkin sinut, sanoakseni sinulle kaikki, kaikki, mitä on säästynyt ja mitä minä olen sinulta salanut tähän saakka.
- Tällä tapaa hän aina alkoi puheensa, uskoessaan minulle kaikkisalaiset aikomuksensa, ja melkein aina oli niin, että nuo salaisuudetminä olin jo kauan sitten kuullut juuri häneltä.
- Ah, Natasha, minä olen tuon kuullut sinulta jo tuhannen kertaa! Tietysti, yhdessä te ette voi elää, teidän välinen yhdysside on jotain kummallista, teillä ei ole mitään yhteistä. Mutta ...riittääkö sinulla voimia?
- Tähän saakka on minulla ollut vain aikomus, nyt olen minälopullisesti päättänyt. Minä rakastan häntä rajattomasti, mutta, kuitenkin, näyttää siltä että minä olen hänen pahin vihollisensa; minä turmelen hänen tulevaisuutensa. Täytyy vapauttaa hänet. Vaimokseen ei hän voi minua ottaa; hänellä ei ole voimia tehdänsänsä tahtoa vastaan. Enkä minäkään tahdo häntä mitenkään sitoa. Jasentähden minä oikein iloitsen, että hän on rakastunut morsiameen, jota hänelle ehdotellaan. Nyt hänen on helpompi minusta erota. Minuntäytyy se tehdä! Se on velvollisuuteni... Kun minä rakastan häntä, niin olenkin velvollinen uhraamaan hänelle kaikki, olen velvollinen hänelle näyttämään toteen rakkauteni, sitä vaatii velvollisuus! Eiköniin?
- Mutta ethän sinä saa häntä siihen taipumaan.
- Minä en koetakaan häntä taivuttaa. Minä kohtelen häntä, kutentähänkin asti, jos hän vaikka tuossa hetkessä tulisi tähän. Muttaminun täytyy löytää keino, jotta hän helpommin voisi, omantuntonsasiita soimaamatta, jättää minut. Kas, se minua vaivaa, Vanja. Autaminua. Etkö voisi jotain neuvoa minulle antaa?
- Siihen on vain yksi keino, vastasin minä, – unohtaa hänetkokonaan ja rakastua toiseen. Mutta tuskinpa sekään auttaa. Tunnethansinä hänen luonteensa. Nyt hän ei ole viiteen päivään käynyt luonasi. Otaksu, että hän kokonaan hylkäsi sinut: mutta jos sinä vain kirjoittaisit hänelle, että sinä luovut hänestä, tulee hän viipymättä luoksesi.
- Miksikä sinä häntä vihaat, Vanja?
- Minäkö?
- Niin juuri, sinä! Sinä olet hänen vihamiehensä, olet salaa sekä julki! Sinä et voi puhua hänestä ilman ettet kostontuumia mielessäsihaudo. Tuhansia kertoja olen minä huomannut, että mieluisin työsinulle on saada häntä halventaa ja mustata! Niin juuri, saadamustata, minä puhun totta!
- Ja jo tuhannesti olet sinä sitä minulle sanonut. Olkoon kylliksi, Natasha, älkäämme puhuko siitä enää.
- Minä tahtoisin muuttaa toiseen asuntoon, sanoi hän jonkun aikaavaihtuamme. – Älä sinä, Vanja, suutu minulle...
- Mitäpäsiitä, hän tulee toiseenkin asuntoosi, enkä minä, jumaliste, ollenkaan ole suuttunut.
- Rakkaus on voimallinen, uusi rakkaus kyllä voi pidättää hänet. Jos hän palaakin luoksesi, niin eiköhän vain hetkiseksi, vai kuinkaluulet?
- Enpä tiedä, Natasha, hänen koko olentonsa on niin sanomattomanomituinen, hän tahtoo ottaa tuon vaimoksensa, tahtoo myöskin sinuarakastaa. Hänelle voivat nuo kumpainenkin käydä päinsä.
- Jos minä vain tietäisin varmaan, että hän rakastaa tuota toista, tekisin minä päätökseni... Vanja! Älä salaa minulta mitään! Tiedätkösinä jotain, jota et tahdo minulle sanoa, vai etkö?
- Hän loi minuun levottoman, tutkivan katseen.
- Ystäväiseni, minä vakuutan kunniasanalla etten tiedä mitäänsemmoista; sinulta minä en ole koskaan mitään salannut. Mutta kuules, mitä minä ajattelen: ehkäpä hän ei olekaan niin kovin rakastunutkreivittären tytärpuoleen, kuten sinä luulet. Jos se onkin tuommoistaviehätystä vain...
- Niinkö luulet, Vanja? Jumalani, jospa minä tietäisin senvarmasti! Oi, mitenkä minä soisinkaan näkeväni hänet juuri tällähetkellä, jospa saisin vain katsahtaa häneen. Arvaisin kaikki hänenkasvoistansa! Mutta hän ei ole täällä! Ei ole!

– Odotatko sinä häntä, Natasha?

– En, hän on tuon toisen luona; minä tiedän sen; minä lähetintiedustamaan häntä.

Voi, kuinka minä haluaisin nähdä tuon toisenkin. Kuules, Vanja, minäehkä puhun joutavaa, mutta enkö minä mitenkään saisi nähdä tuotatoista, enkö voisi missään häntä kohdata? Mitä sinä luulet?

Hän odotti levottomuudella, minkä vastauksen minä annan.

– Nähdä hänet kyllä voi. Mutta eihän näkeminen yksistään riitä.

– Ei tarvitsisi muuta, kuin nähdä: muut seikat minä kyllä arvaisin. Kuules, minähän olen tullut tyhmäksi; astuskelen, astuskelen tässä, aina yksin, aina yksin, – yhä mietiskelen; mietteeni käyvät kuin vihuri, on niin raskasta! Minä ajattelin näin: etkö sinä voisit tutustua häneen? Onhan kreivitär (tuonnoin sinä itse kerroit) kehunut sinun romaaniasi; käythän sinä toisinaan ruhtinas R:n illatsissa; hän kuuluu käyvän siellä myöskin. Koeta sovittaa niin, että sielläsinut esitetään hänelle. Ja voisihan Aleshakin tutustuttaa teidät. Sittenpä sinä kertoisitkin minulle hänestä.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.